

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 1 – 2026

donderdag 8 januari 2026

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:
(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD.....	1
LEESWIJZER.....	3
DEEL I – RECHTSpraak	4
AANBESTEDING EN OVERHEIDSOPDRACHTEN	4
AANSprakelijkheid Europese Unie.....	6
ABORTUS.....	8
ADVOCATEN.....	8
ARBEID, SOCIALE ZEKERHEID EN VRIJ VERKEER WERKNEMERS.....	9
ASIEL, MIGRATIE EN UNIEBURGERSCHAP	12
BEGINSELEN EU-RECHT	17
BELASTINGEN	19
BELASTINGEN, ACCIJNS	20
BELASTINGEN, BTW	20
BELASTINGEN, VENNOOTSCHAPSBELASTING	23
BREXIT	23
CIVIEL.....	24
CONSUMENTEN	24
COVID-19.....	28
DETENTIE, POLITIEBEHANDELING EN POLITIEONDERZOEK.....	28
DIENTEN, ELEKTRONISCHE COMMUNICATIEDIENTEN.....	31
DIGITALISERING, SOCIAL MEDIA EN AI	33
DISCRIMINATIE EN GELIJKE BEHANDELING	35
DOUANE, TARIEFINDLING, HANDEL EN ANTIDUMPING	36
EHRM – ALGEMEEN.....	37
ENERGIEMARKT.....	37
EUROPEES OM.....	40
FAMILIELEVEN EN FAMILIERECHT	40
FINANCIËLE MARKT EN DIENSTEN, EMU, BANKENUNIE	44
GBVB EN INTERNATIONAAL RECHT.....	45
GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN EN BIOCIDEN.....	46
GEZONDHEID, GENEESMIDDELEN, LEVENSMIDDELEN EN ETIKETTERING	49
GRONDRECHTEN (HANDVEST), EVRM, RAAD VAN EUROPA	52
IE - INTELLECTUELE EIGENDOM	53
INSTITUTIONEEL	59

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa werd in 2011 opgericht door Marc de Werd (gerechtshof Amsterdam) en Joanne Bik (LBVr).

Kernredactie: Larissa Alwin, Joanne Bik, Dionne Emmanouilidis, Mariëlle Leenaers en Marc de Werd. Vaste medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Nadine Laatsch, Nicolien Keereweert, Babet van den Kommer, Suus Pesch, Chris Sillen en Lotte Veltcamp Helbach.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVr), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Afmelden kan via deze [link](#).

IPR	59
LANDBOUW EN VISSERIJ.....	63
LHBTI.....	64
LUCHTVAART	64
MANIPULATIESOFTWARE AUTO'S	65
MEDEDINGING.....	65
MILIEU, NATUUR, DUURZAME ENERGIE	69
OVERLEVERING EN UITLEVERING	72
PREJUDICIËLE PROCEDURE HvJ	75
PRIVACY EN PERSOONSGEGEVENS.....	76
PROCESRECHT EN RECHT OP EERLIJK PROCES	80
PROCESRECHT EN RECHT OP EERLIJK PROCES – CIVIEL RECHT.....	81
PROCESRECHT EN RECHT OP EERLIJK PROCES – STRAFRECHT	82
RECHT OP EFFECTIEVE RECHTSBESCHERMING EN TOEGANG TOT DE RECHTER	87
RECHT OP LEVEN	90
RECHTSSTAAT EN RECHTERLIJKE MACHT.....	91
SPORT.....	92
STAATSSTEUN.....	93
STRAFRECHT	94
TABAK	95
TOEGANG TOT DOCUMENTEN	96
VENNOOTSCHAPSRECHT	97
VERKIEZINGEN EN KIESRECHT	97
VERVOER, REIZEN EN RIJBEWIJS	97
VERZEKERINGEN	98
VRIJ VERKEER.....	98
VRIJHEID VAN MENINGSUITING EN PERSVRIJHEID	100
VRIJHEID VAN VERENIGING EN DEMONSTRATIERECHT	101
WITWASSEN EN TERRORISME.....	102
 DEEL II – ALGEMEEN	 104
ALGEMEEN.....	104
CURSUS EN OPLEIDING	104
NIEUWSBRIEVEN	105
NL ZAKEN BIJ HET HvJEU	106
NL PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN	107
NL ZAKEN BIJ HET EHRM	107
VERZOEKEN PROTOCOL NO. 16 BIJ HET EVRM	108

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ _ ARREST – C-769/23 (Mara) – 18 december 2025 – 18 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:984 – conclusie – arrest

Richtlijn 2009/81/EG – Richtlijn 2014/24/EU – Gemengde opdrachten waaraan defensie-aspecten verbonden zijn – Diensten die rechtstreeks verband houden met militaire uitrusting – Bepaling van toepasselijke richtlijn – Gunningscriteria – Verbod om de prijs als enig gunningscriterium te gebruiken – Evenredigheid – Overheidsopdrachten voor arbeidsintensieve diensten

Het ministerie van Defensie heeft een openbare aanbesteding uitgeschreven voor het laden, lossen en vervoeren van (militair) materiaal. De opdracht is gegund op basis van het criterium van de laagste prijs. Op grond van de Italiaanse wet moeten opdrachten voor arbeidsintensieve diensten echter worden gegund op basis van het criterium van de meest voordelige inschrijving die wordt bepaald op basis van de beste prijs-kwaliteitsverhouding. De verwijzende rechter wil weten of het evenredigheidsbeginsel en artikel 67, lid 2, van richtlijn 2014/24/EU zich verzetten tegen het uit het nationale recht voortvloeiende verbod om de laagste prijs als gunningscriterium te hanteren wanneer de diensten in kwestie zowel arbeidsintensieve als gestandaardiseerde diensten zijn.

Heeft de aanbestedende dienst een zekere beoordelingsbevoegdheid bij de keuze voor het gunningscriterium?

Hof: Artikel 67, lid 2, van richtlijn 2014/24/EU, en het evenredigheidsbeginsel verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan het de aanbestedende dienst verboden is om in het geval van overheidsopdrachten voor diensten met gestandaardiseerde kenmerken, maar waarvan de totale waarde ten minste voor de helft uit arbeidskosten bestaat, de prijs als enige gunningscriterium voor deze opdrachten te hanteren. In dit verband is het niet relevant dat in de aanbesteding is bepaald dat eventuele prijskortingen van een inschrijver uitsluitend op de meerprijs voor deze diensten moeten worden toegepast zonder dat dit tot een lagere beloning van de door deze inschrijver tewerkgestelde werknemers mag leiden.

HvJ – CONCLUSIE – C-653/24 (Regione Emilia-Romagna) – 11 december 2025 – A-G Campos Sánchez Borda – Italië – ECLI:EU:C:2025:966 – conclusie

Richtlijn 2006/123/EG – Concessies voor kleine omleidingen van water voor de opwekking van waterkracht en bijbehorende elektriciteitscentrales – Automatische verlenging

De voorzitter van de ministerraad heeft bij het Italiaanse grondwettelijk Hof beroep ingesteld tegen een regionale wet waarin is bepaald dat de duur van concessies voor waterkrachtcentrales die zijn verleend aan concessiehouders die stimulansen hebben ontvangen, kan worden verlengd zonder dat een nieuwe aanbesteding moet worden uitgeschreven.

De vraag is o.a. of richtlijn 2006/123/EG materieel van toepassing is op dit soort concessies.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, leden 1 en 2, van richtlijn 2006/123/EG is niet van toepassing op installaties die zich uitsluitend bezighouden met de opwekking van elektriciteit, zoals waterkrachtcentrales waarbij er sprake is van kleine omleidingen van water.

Artikel 49 VWEU verzet zich in beginsel tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan concessies voor het gebruik van water voor de productie van energie door middel van een kleine waterkrachtcentrale aan het einde van hun looptijd worden verlengd voor de tijd die nodig is om de concessiehouder in staat te stellen de stimulansen voor de productie van elektriciteit te benutten, zonder dat een aanbestedingsprocedure hoeft te worden uitgeschreven;

Artikel 49 VWEU verzet zich daarentegen niet tegen een dergelijke nationale regeling indien deze wordt gerechtvaardigd door dwingende redenen van algemeen belang of het mogelijk maakt een specifieke, niet onevenredige en niet-discriminerende regeling vast te stellen voor kleine waterkrachtcentrales die bestemd zijn voor het eigen verbruik van de exploitanten ervan.

HvJ – CONCLUSIE – C-820/24 (Strominator Elektro) – 18 december 2025 – A-G Campos Sánchez Bordona – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:1008 – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/24/EU – Overheidsopdrachten – Wijziging van opdrachten – Looptijd van de opdracht

De Bundesimmobiliengesellschaft mbH (BIG) heeft een aanbesteding uitgeschreven voor elektrotechnische werken in hoofdzakelijk gebouw II van de campus in Salzburg waarbij Fiegl & Spielberger de opdracht kreeg met een uitvoeringstermijn tot en met 31 augustus 2023. Na een brand in gebouw I werd een deel van de werken geannuleerd. BIG bracht de omvang van de opdracht terug tot een derde. Fiegl & Spielberger heeft de eindfactuur voor de door haar uitgevoerde werken in gebouw II volgens de oorspronkelijke overeenkomst uitgereikt. Op 22 december 2023 heeft BIG de opdracht voor de werken „herstel van de verlichting” en „verlichting” in gebouw I aan Fiegl & Spielberger gegund. Strominator Elektro stelt dat de gunning van de elektrotechnische installatiewerkzaamheden in gebouw I zonder aanbestedingsprocedure onrechtmatig is.

De verwijzende rechter heeft het Hof verschillende prejudiciële vragen voorgelegd, waarvan de A-G in zijn conclusie alleen in gaat op de vraag of een wijziging van een opdracht na de uitvoeringstermijn als wijziging "tijdens de looptijd" kan worden gekwalificeerd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 72 van richtlijn 2014/24/EU moet aldus worden uitgelegd dat het handelen van een aanbestedende dienst die aan de aannemer de uitvoering van nieuwe werken in een ander gebouw gunt, die verschillen van die welke in de oorspronkelijke opdracht waren voorzien, geen wijziging van de opdracht voor werken gedurende de looptijd vormt wanneer: a) de voor de oorspronkelijke opdracht overeengekomen uitvoeringstermijn is verstreken, b) de aannemer de volgens diezelfde oorspronkelijke opdracht door hem te leveren prestaties naar tevredenheid van de aanbestedende dienst heeft verricht, en c) [de aannemer] de eindfactuur heeft uitgereikt, maar de aanbestedende dienst de daarin vermelde prijs nog niet heeft betaald.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-599/25 (J. Cruz & M. Cruz), verwijzing uit **Portugal** over **overheidsopdrachten**, vermeende **kunstmatige opsplitsingen van de opdrachten**, bewijslast en de kwalificatie van een geheel van werkzaamheden als „werk”

Aansprakelijkheid Europese Unie

HvJ – ARREST – C-679/23 P (WS e.a./Frontex) – 18 december 2025 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:976 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#) (Engelse versie)

Verordening (EU) 2016/1624 – Europees Grens- en kustwachtagentschap (Frontex) – Collectieve uitzettingen („pushbacks”) – Vermeende schending van de grondrechten – Niet-contractuele aansprakelijkheid – Causaal verband

Een Syrisch Koerdisch gezin is per vliegtuig van Griekenland naar Turkije teruggestuurd in een gezamenlijke terugkeeroperatie die door Frontex werd gecoördineerd. Zij vorderen schadevergoeding voor het onrechtmatig handelen – of beter gezegd, het niet-handelen – van Frontex voor, tijdens en na die terugkeeroperatie, waardoor een aantal van hun grondrechten is geschonden. Volgens hen zou Frontex met name inbreuk hebben gemaakt op het beginsel van non-refoulement, het recht op asiel, het verbod op collectieve uitzetting, de rechten van het kind, en het verbod op terugzending van asielzoekers naar Syrië. Deze zaak is bij het Hof terechtgekomen als hogere voorziening tegen het arrest van het Gerecht in zaak T-600/21 (WS e.a./Frontex). Het Gerecht heeft de vordering van het Syrisch gezin verworpen omdat er geen causaal verband bestaat tussen het beweerdelijk onrechtmatige gedrag van Frontex en de geleden schade.

In beginsel vallen dergelijke operaties onder de primaire verantwoordelijkheid van de lidstaat van waaruit de terugkeer plaatsvindt (ontvangende lidstaat) en vervult Frontex een ondersteunende rol bij de voorbereiding, organisatie en coördinatie van dergelijke operaties. In de onderhavige zaak rijst dus de vraag of er bij dergelijke operaties concrete verplichtingen op Frontex rusten, en zo ja, welke van die verplichtingen in geval van niet-nakoming ervan kunnen leiden tot een schadevergoedingsverplichting voor de EU, ook al berust de primaire verantwoordelijkheid voor dergelijke operaties bij de ontvangende lidstaat.

Het Gerecht heeft de andere voorwaarden voor niet-contractuele aansprakelijkheid, te weten onrechtmatigheid en schade, niet onderzocht. De beoordeling door het Hof in de onderhavige zaak is beperkt tot kwesties waarover het Gerecht uitspraak heeft gedaan.

Hof (Grote Kamer): Verklaart dat het arrest van het Gerecht in zaak T-600/21 (WS e.a./Frontex) wordt vernietigd, behalve voor zover daarin, enerzijds, de bijlagen C.1 en C.3 tot en met C.6 bij het antwoord en bijlage E.1, ingediend door WS, WT, WY, WZ, YA en YB zijn ingediend, niet-ontvankelijk worden verklaard en, ten tweede, wordt vastgesteld dat er geen causaal verband bestaat tussen het aan Frontex ten laste gelegde gedrag en de door WS, WT, WY, WZ, YA en YB gestelde schade in verband met de kosten van hun reis naar Griekenland.

Verwijst de zaak terug naar het Gerecht van de Europese Unie.

- 📌 Gezamenlijke terugkeeroperaties: het arrest van het Gerecht tot afwijzing van het beroep tot schadevergoeding dat een gezin van Syrische vluchtelingen tegen Frontex had ingesteld nadat zij van Griekenland naar Turkije waren overgebracht, wordt grotendeels vernietigd ([persbericht](#))
- 📌 From Full Coverage to Patchwork Coverage: The Convention in the Age of Hybrid EU Actors – Judgment of the CJEU in WS and Others v. Frontex ([Johan Callewaert](#))
- 📌 With Great Power Comes Great Responsibility ([Verfassungsblog](#))
- 📌 HvJ EU houdt Frontex verantwoordelijk voor pushback Syrisch gezin ([NJB](#))
- 📌 Frontex before the EU Courts: Damage, Causation, and Liability under Article 340(2) TFEU ([EU law analysis](#))

HvJ – ARREST – C-136/24 P (Hamoudi/Frontex) – 18 december 2025 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:977 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#) (Engelse versie)

Verordening (EU) 2019/1896 – Collectieve uitzettingen („pushbacks”) – Frontex – Kennelijke beoordelingsfout – Beginsel van non-refoulement – Aansprakelijkheid EU – Reële en zekere schade – Omkering van de bewijslast – Prima-faciebewijs – Beginsel van procedurele gelijkheid

Frontex is in maart 2020 door Griekenland verzocht om een snelle grensinterventie in de Egeïsche Zee. Een asielzoeker stelt dat hij slachtoffer was van een collectieve uitzetting op 28 en 29 april 2020, waarbij hij samen met anderen na aankomst op Samos is teruggeduwd naar Turkse wateren. Hij beschuldigt Frontex ervan dat die uitzetting plaatsvond met hun medeweten en betrokkenheid.

Verzoeker stelt dat Frontex zijn grondrechten heeft geschonden en eist 500.000 euro schadevergoeding voor de geleden immateriële schade en de betrokkenheid van een EU-agentschap bij mensenrechtenschendingen.

Frontex ontkent enige betrokkenheid en betwist de aanwezigheid van verzoeker bij het incident. Het Gerecht van de EU oordeelde eerder dat verzoeker onvoldoende bewijs had geleverd voor zijn betrokkenheid bij het incident en heeft de zaak daarom afgewezen, zonder in te gaan op de andere juridische aspecten zoals onrechtmatigheid of causaliteit.

Verzoeker voert in hoger beroep aan dat het Gerecht fouten heeft gemaakt bij de toepassing van de regels inzake bewijslast en artikel 52, lid 3, van het EU-Handvest van de grondrechten. Hij beroept zich op rechtspraak van het EHRM, waarin wordt erkend dat asielzoekers zich vaak in een kwetsbare positie bevinden en moeilijk toegang hebben tot bewijs, vooral bij maritieme pushbacks. In zulke gevallen moet bij twijfel het voordeel aan de asielzoeker worden gegeven, en kan indirect bewijs (zoals videobeelden of getuigenissen) volstaan. Verzoeker zegt prima facie-bewijs te hebben geleverd voor zijn betrokkenheid bij het incident van 28 en 29 april 2020 en dat hij identificeerbaar is op videobeelden die hij heeft overgelegd. Het Gerecht had volgens hem de bewijslast moeten omkeren en Frontex moeten vragen dat te weerleggen. Door dit niet te doen, heeft het Gerecht het minimale beschermingsniveau van het EVRM niet gerespecteerd en het recht op effectieve rechtsbescherming ondermijnd.

Frontex stelt op haar beurt dat het hoger beroep niet-ontvankelijk is omdat het in feite gaat over een feitelijke herbeoordeling van bewijs, wat niet is toegestaan in een hogere voorziening die beperkt is tot rechtsvragen. Daarnaast stelt Frontex dat de rechtspraak van het EHRM geen voorrang heeft op het primaire Unierecht.

Hof (Grote Kamer): Vernietigt de beschikking van het Gerecht in zaak T-136/22 (Hamoudi/Frontex).2) Verwijst de zaak terug naar het Gerecht.

- ECER-kennisbijeenkomst over het Frontex-arrest op dinsdag 13 januari 2026 van 11:30 tot 12:30 ([ECER](#))
- Beroep tot schadevergoeding tegen Frontex in geval van pushbacks: het Hof verdedigt het recht op een doeltreffende rechterlijke toetsing ([persbericht](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-145/24 P (BdM Banca/Commissie) – 18 december 2025 – A-G Rantos – ECLI:EU:C:2025:1000 – [conclusie](#)

Artikel 107 VWEU – Artikel 340, tweede alinea, VWEU – Schadevergoeding nadat besluit van Commissie dat steun onverenigbaar is, nietig is verklaard – Niet-contractuele aansprakelijkheid Europese Unie – Verjaringstermijn – Begrip ‘voldoende gekwalificeerde schending’ van het Unierecht – Causaal verband

Het Italiaans interbancair depositogarantiestelsel (FITD) heeft ter dekking van de verliezen van Banca Tercas en ter ondersteuning van de verkoop daarvan aan Banca Popolare di Bari financiële steun verleend. De Commissie heeft deze steun aangemerkt als onverenigbare staatssteun. Bij arrest van Gerecht T-98/16, T-196/16 en T-198/16, is dit besluit nietig verklaard. Het HvJ heeft dit arrest bevestigd (C-425/19). BdM Banca heeft schadevergoeding gevorderd. Dit is afgewezen. Het Gerecht heeft het beroep tot vergoeding van de schade verworpen.

De hogere voorziening bestaat uit drie middelen, waarvan het eerste betrekking heeft op de verjaring van de vordering inzake niet-contractuele aansprakelijkheid in de zin van artikel 46 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie ten aanzien van een van de schadeposten, het tweede op de kwalificatie van de vermeende schending van artikel 107, lid 1, VWEU als „voldoende gekwalificeerd” in de zin van artikel 340, tweede alinea, VWEU, en het derde op het bestaan van een causaal verband tussen de aan de Commissie verweten gedraging en de schade die rekwirante stelt te hebben geleden in de zin van laatstgenoemde bepaling.

A-G geeft het Hof in overweging om de hogere voorziening af te wijzen.

NOOT – HvJ 23 september 2025, [T-771/20 RENV \(KS en KD\)](#)

Effective Remedies or Empty Promises? The General Court's Order in KS and KD and the Limits of Judicial Protection in the Common Foreign and Security Policy ([European law blog](#))

Abortus

NOOT – EHRM 13 november 2025, [A.R. t. Polen](#)

Delayed effect, immediate consequences: reflections on A.R. v. Poland ([Strasbourg observers](#))

Advocaten

EHRM – ARREST – [Diaco en Lenchi t. Italië](#) – 11 december 2025 – [15587/10](#) – [32536/10](#) – [18531/14](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse versie)

Artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM – Vertraagde betaling door overheid honoraria advocaten

Klagers zijn advocaat. Zij hebben cliënten bijgestaan in strafzaken en civiele zaken in het kader van gesubsidieerde rechtsbijstand. De klacht gaat over de vertraagde betaling door de overheid van de honoraria.

Het Hof oordeelt dat enige vertraging in de uitbetaling gerechtvaardigd kan zijn, maar deze vertraging mag niet langer duren dan in totaal één jaar – exclusief de termijn voor verzet. In principe mag er zes maanden tussen de indiening van de betalingsbevelen en de mogelijkheid voor de advocaten om de factuur te verzenden zitten, en zes maanden tussen het moment van verzending van de factuur en de betaling.

In deze zaak stelt het Hof vast dat de termijnen tussen de indiening van de betalingsbevelen bij de griffie en de betaling van de verschuldigde bedragen, na aftrek van de termijn voor verzet, variëren van iets meer dan een jaar tot vier jaar en een maand. De regering heeft geen overtuigende verklaring gegeven voor deze vertragingen.

Het verzuim van de autoriteiten om de dossiers van klagers te behandelen en de betalingsbevelen binnen een redelijke termijn ten uitvoer te leggen, heeft voor de betrokkenen tot een buitensporige last geleid. Schending van artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM.

 EHRM – ARREST – Cerny e.a. t. Tsjechië – 18 december 2025 – 37514/20 e.a. – ECLI:CE:ECHR:2025:1218JUD003751420 – persbericht – arrest

Artikelen 8, 13 en 6 EVRM – Schending EVRM in verband met toevoeging vertrouwelijke advocaat-cliëntcorrespondentie aan strafdossier

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

EHRM factsheets en case-law guide

- ECHR-KS KS – Articles 8, 10 and 1 of Protocol No. 1 The rights of lawyers in the Court's case-law

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

 EHRM – ARREST – Ortega Ortega t. Spanje – 4 december 2025 – 36325/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:1204JUD003632522 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Artikel 14 EVRM – Loondiscriminatie m/v – Persoonsgegevens – Victimisatieontslag – Schending

Klaagster is als hoofd van de financiële afdeling gaan procederen tegen haar werkgever op grond van discriminatie. Zij ontving namelijk een lager salaris dan de rest van haar collega's, uitsluitend mannen, die hetzelfde werk deden. Deze zaak heeft zij gewonnen bij het Arbeidsgerecht, maar ondertussen werd zij ontslagen wegens het onthullen van persoonlijke gegevens in de context van de discriminatiezaak. Zodoende is zij een tweede rechtszaak gestart, wegens victimisatieontslag. In deze zaak is het ontslag echter door het Arbeidsgerecht in stand gelaten. Het gebruik van de gegevens van anderen, voor een doel dat niet aan het werk was gerelateerd, werd gezien als een zeer ernstige schending van het vertrouwen. Hoger beroep hiertegen is niet-ontvankelijk verklaard. Het EHRM oordeelt dat de redenen die de nationale gerechten hebben gegeven om het ontslag in stand te laten, onvoldoende zijn. Het ontslag heeft immers tot gevolg dat de bescherming tegen discriminatie zoals in de eerste rechtszaak was verleend, teniet werd gedaan door het ontslag, en deze consequentie is door de nationale gerechten niet onder ogen gezien. Verder hebben deze onvoldoende gewicht toegekend aan relevante

factoren die een indicatie van een vergeldingsmotief konden zijn. Het Hof oordeelt unaniem dat aldus een schending heeft plaatsgehad van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – C-743/23 (GKV-Spitzenverband) – 11 december 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:954 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 883/2004 – Verordening (EG) nr. 987/2009 – Overeenkomst EG-Zwitserland – Werkzaamheden in loondienst in Duitsland, in Zwitserland en, voor het kwantitatief grootste deel, in derde landen – Aanknopingscriteria – Begrip “substantieel gedeelte van de werkzaamheden” – Inaanmerkingneming van in derde landen verrichte werkzaamheden – Toepasselijkheid van de wetgeving van de lidstaat waarin de zetel van de werkgever zich bevindt

Verzoeker woont in Duitsland en werkte 10,5 dagen per kwartaal in Duitsland, 10,5 dag per kwartaal in Zwitserland en kwantitatief het grootste gedeelte in andere derde landen. Welke socialezekerheidswetgeving is van toepassing? Moeten in dat verband de in derde landen verrichte werkzaamheden wel of niet in aanmerking worden genomen bij de vaststelling of hij in zijn woonlidstaat een “substantieel gedeelte” van zijn werkzaamheden in loondienst verrichtte in de zin van artikel 13, lid 1, van verordening (EG) nr. 883/2004?

België en Duitsland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 13, lid 1, van verordening (EG) nr. 883/2004, gelezen in samenhang met artikel 14, lid 8, van verordening (EG) nr. 987/2009 moet aldus worden uitgelegd dat, om te bepalen of een persoon die werkzaamheden in loondienst verricht in meer dan één lidstaat – waaronder de lidstaat waar hij woont – alsook in verschillende derde landen, een substantieel gedeelte van die werkzaamheden verricht in de lidstaat waar hij woont, in de zin van voormeld artikel 13, lid 1, niet alleen rekening moet worden gehouden met de werkzaamheden in loondienst die hij verricht in de lidstaten, maar ook met die in derde landen.

HvJ – ARREST – C-296/24 t/m C-307/24 (Jouxy e.a.) – 18 december 2025 – Luxemburg – ECLI:EU:C:2025:999 – conclusie – arrest (Franse versie)

Verordening (EG) nr. 883/2004 – Verordening (EU) nr. 492/2011 – Artikel 45 VWEU – Gelijke behandeling – Kinderbijslag – Kind van partner van niet-ingezeten werknemer – Ontbreken afstammingsband – Begrip ‘gezinslid’ – Begrip ‘voorzien in het onderhoud’ van een kind – Gemeenschappelijke woning van werknemer en kind

Verzoekers wonen afwisselend in België, Duitsland of Frankrijk, maar werken in Luxemburg. Zij vallen daarom onder de Luxemburgse socialezekerheidswetgeving. Het gaat hier over de bepalingen van de Luxemburgse wet die erin voorzien dat grensarbeiders sinds 1 augustus 2016 slechts kinderbijslag kunnen krijgen voor de kinderen die onder het begrip „gezinslid” vallen, te weten de kinderen die binnen het huwelijk zijn geboren, kinderen die buiten het huwelijk zijn geboren en kinderen die door deze persoon zijn geadopteerd.

Deze zaak omvat twaalf gedingen tussen grensarbeiders en het Luxemburgse fonds voor kinderbijslag (CAE) over de weigering van laatstgenoemde om aan deze werknemers kinderbijslag toe te kennen voor een kind van de echtgenoot of van de geregistreerde partner, omdat deze kinderen geen afstammingsband met de betrokken grensarbeiders zouden hebben en derhalve niet konden worden beschouwd als een „gezinslid” zoals gedefinieerd in de Luxemburgse wettelijke regeling.

Hof (niet officiële vertaling): Artikel 45 VWEU, artikel 1, onder i), en artikel 67 van Verordening (EG) nr. 883/, gelezen in samenhang met artikel 7, lid 2, van Verordening (EU) nr. 492/2011 en artikel 2, punt 2, van Richtlijn 2004/38/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de voorwaarde voor toekenning aan de werknemer die niet in de lidstaat van tewerkstelling woont, van een kinderbijslag voor het kind van zijn echtgenoot of geregistreerde partner, namelijk dat deze werknemer verplicht is om voor het onderhoud van dit kind te zorgen, is vervuld wanneer er een gezinsgemeenschap bestaat tussen deze werknemer en het biologische of geadopteerde kind van zijn echtgenoot of geregistreerde partner, die wordt gekenmerkt door het bestaan van een gemeenschappelijke woonplaats van deze werknemer en dit kind.

HvJ – CONCLUSIE – C-717/24 (Sociálna poisťovňa) – 18 december 2025 – A-G Spielmann – Slowakije – ECLI:EU:C:2025:995 – [conclusie](#)

Verordening (EG) nr. 883/2004 – Ouderdomspensioen – Voorwaarden voor de toekenning – Samentelling van tijdvakken – Nationale regelgeving die voorziet in een gunstigere behandeling van bepaalde categorieën personen die specifieke werkzaamheden verrichten

Voorheen werden volgens de Tsjechoslowaakse wetgeving verschillende beroepen ingedeeld in drie categorieën op basis van hun risiconiveau. Zo werden mijnwerkers ingedeeld in categorie I en hadden zij recht op een ouderdomspensioen vanaf 55 jaar, mits zij 25 jaar hadden gewerkt, waarvan 15 jaar ondergronds in een diepe mijn. In 1992 is de wet gewijzigd waarbij de categorieën afgeschaft zijn zodat alle werknemers vanaf die datum in categorie III zouden worden ingedeeld. Uiteindelijk werd de indeling van beroepscategorieën pas op 31 december 1999 afgeschaft.

Verzoeker is een Slowaaks onderdaan die van 1976 tot 1995 heeft gewerkt als mijnwerker in een mijn op het grondgebied van het huidige Tsjechië. Vervolgens heeft hij diverse andere werkzaamheden in loondienst verricht in Tsjechië en daarna in Slowakije.

Toen verzoeker 55 jaar oud was, heeft hij een aanvraag ingediend om zijn ouderdomspensioen in Slowakije te ontvangen. De aanvraag is afgewezen omdat hij de vereiste leeftijd van 62 jaar nog niet had bereikt. Uiteindelijk is hem een ouderdomspensioen toegekend toen hij 62 jaar en 8 maanden oud was, maar de Slowaakse autoriteiten bleven bij hun standpunt dat hij geen recht had op het ouderdomspensioen dat onder gunstigere voorwaarden geldt voor personen die gedurende 15 jaar als ondergrondse mijnwerker hadden gewerkt.

Het geschil draait om de vraag of de periode 1993–1995, waarin hij nog als mijnwerker in Tsjechië werkte na afschaffing van de categorieën, toch moet meetellen als categorie I-arbeid.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 51, lid 1, van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat die bepaling van toepassing is op een ouderdomspensioen waarover het bevoegde orgaan van een lidstaat beslist, zowel wanneer krachtens de wetgeving van die lidstaat een bijzonder stelsel voor werknemers of zelfstandigen is ingevoerd als wanneer in de wetgeving van die lidstaat, zonder dat daarbij formeel een dergelijk 'bijzonder stelsel' is ingevoerd, is bepaald dat een specifieke categorie van personen die tijdvakken van verzekering hebben vervuld in het kader van de verrichting van specifieke werkzaamheden (bijvoorbeeld ondergrondse mijnwerkers), op basis van die tijdvakken een ouderdomspensioen kan verkrijgen onder gunstiger voorwaarden dan andere personen die andere werkzaamheden al dan niet in loondienst hebben verricht.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-682/25 (Crossryn), verwijzing uit het **VK** over **Terugtrekkingsakkoord, verblijf ouder van Unieburger**, vluchten na **huiselijk geweld (door niet (ex) partner)** niet meer ten laste van **Unieburger** en **recht op sociale zekerheidsuitkeringen**
- C-680/25 (Tribunalul Suceava et Înalta Curte de Casație și Justiție), verwijzing uit **Roemenië** over **tijdelijke contracten**, een nationale bepaling op grond waarvan een **recht op salarisverhoging** voor gerechtsambtenaren bij een **anciënniteit van vijf jaar** is **voorbehouden aan werknemers met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd** en **de verenigbaarheid met EU recht**.
- C-691/25 (Lægernes Pension), verwijzing uit **Denemarken** over een **Deense pensioenregeling** voor **artsen** die **lager uitvalt voor vrouwen** dan voor mannen, omdat vrouwen een hogere levensverwachting hebben en vragen over **artikel 157 VWEU** en **artikel 9, lid 1, onder h, van richtlijn 2006/54/EG**
- C-606/25 (CGIL del Trentino), verwijzing uit **Italië**. Verzet richtlijn 2000/78 (inzake **gelijke behandeling in arbeid en beroep**) zich tegen een nationaal bepaalde **leeftijdsgrens van 35 jaar** voor deelnemers die mee willen doen aan de selectie voor het beroep van **staatsprocureur?**
- C-652/25 (Blueberry), verwijzing uit **Polen**. Is de **verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd van rechters**, en de **toestemming** die voor het aanblijven nodig is van het **politiek afhankelijke KRS**, verenigbaar is met **artikel 19, lid 1 VEU** en **artikel 47 Handvest**.

EHRM factsheets en case-law guide

- Trade union rights
- Legal professional privilege
- Slavery, servitude and forced labour
- Surveillance at workplace
- Work-related rights
- Guide on Article 4 of the European Convention on Human Rights

WIKI

- Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen

Asiel, migratie en Unieburgerschap

HvJ – ARREST – C-136/24 P (Hamoudi/Frontex) – 18 december 2025 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:977 – persbericht – conclusie – arrest (Engelse versie)

Verordening (EU) 2019/1896 – Collectieve uitzettingen („pushbacks”) – Frontex – Kennelijke beoordelingsfout – Beginsel van non-refoulement – Aansprakelijkheid EU – Reële en zekere schade – Omkering van de bewijslast – Prima-faciebewijs – Beginsel van procedurele gelijkheid

Samenvatting onder: Aansprakelijkheid EU

HvJ – ARREST – C-679/23 P (WS e.a./Frontex) – 18 december 2025 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:976 – persbericht – conclusie – arrest (Engelse versie)

Verordening (EU) 2016/1624 – Europees Grens- en kustwachtagentschap (Frontex) – Collectieve uitzettingen („pushbacks”) – Vermeende schending van de grondrechten – Niet-contractuele aansprakelijkheid – Causaal verband

Samenvatting onder: Aansprakelijkheid EU

HvJ – ARREST – C-560/23 (Tang) – 18 december 2025 – Denemarken – ECLI:EU:C:2025:978 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublin III verordening) – Overdrachtstermijn – Instelling van een beroep bij de rechter dat schorsende werking heeft – Nieuwe omstandigheid – Nietigverklaring oorspronkelijke overdrachtsbesluit en terugverwijzing van de zaak naar de bevoegde administratieve autoriteit – Vaststelling tweede overdrachtsbesluit waartegen eveneens beroep tot nietigverklaring is ingesteld – Gevolgen voor de berekening van de overdrachtstermijn

Het betreft een geding tussen een Afghaans onderdaan die om internationale bescherming heeft verzocht, en de Deense immigratiedienst over een besluit van die dienst om deze Afghaanse onderdaan over te dragen aan Roemenië, dat heeft ingestemd met diens terugname overeenkomstig de Dublin III-verordening. Terwijl het beroep tot vernietiging van het overdrachtsbesluit aanhangig was bij de beroepscommissie voor vluchtelingen, heeft deze instantie kennis genomen van het door Roemenië genomen besluit om alle inkomende overdrachten op te schorten wegens de verhoogde instroom van vluchtelingen in het land. De zaak is daarom voor heroverweging terugverwezen naar de immigratiedienst, die een nieuw overdrachtsbesluit heeft vastgesteld, waarvan eerstgenoemde instantie in het kader van een nieuw beroep de rechtmatigheid heeft bevestigd.

Het Hof wordt verzocht om duidelijk te maken op welk moment een beslissing op het beroep „definitief” wordt in de zin van artikel 29, lid 1, van de Dublin III-verordening. Hierbij dient betrokken te worden de omstandigheid dat op grond van het nationaal procedureel recht de mogelijkheid bestaat voor het rechterlijk orgaan dat toetst, om na een belangrijke wijziging van de omstandigheden na de vaststelling van een overdrachtsbesluit, het besluit te vernietigen zonder zich uit te spreken over de rechtmatigheid ervan, en om de zaak voor heroverweging terug te verwijzen naar het bevoegde bestuursorgaan, dat een nieuw overdrachtsbesluit moet vaststellen, waartegen een nieuw beroep met opschortende werking wordt ingesteld.

Denemarken, Frankrijk, Oostenrijk en Zwitserland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 29, leden 1 en 2, van verordening (EU) nr. 604/2013 moet in die zin worden uitgelegd dat wanneer een nationale rechterlijke instantie – waarbij een beroep tot nietigverklaring met opschortende werking is ingesteld – definitief uitspraak doet over de rechtmatigheid ten gronde van een tweede overdrachtsbesluit dat is vastgesteld nadat een eerste overdrachtsbesluit betreffende dezelfde persoon uitsluitend op grond van een wijziging in de omstandigheden die bepalend zijn voor de juiste toepassing van die verordening was nietig verklaard en de zaak ter heroverweging naar de bevoegde administratieve autoriteit was terugverwezen, de in artikel 29, lid 1, van die verordening bedoelde overdrachtstermijn van zes maanden begint te lopen op de datum waarop definitief over de rechtmatigheid ten gronde van dat tweede besluit is beslist.

Om te waarborgen dat de duur van de procedure voor de overdracht van de betrokkene in haar geheel niet langer is dan nodig in het licht van de doeleinden waarvoor de procedure is ingesteld, moeten dat tweede overdrachtsbesluit en de definitieve beslissing op het daartegen ingestelde beroep tot nietigverklaring binnen korte termijn volgen.

HvJ – ARREST – C-184/24 (Sidi Bouzid) – 18 december 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:997 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2013/33/EU – Opvang van personen die om internationale bescherming verzoeken – Intrekking van materiële opvangvoorzieningen – Capaciteitsbeheer – Herhaalde en ongegronde weigering om gevolg te geven aan een overplaatsingsbesluit

Een vader en zijn minderjarige zoon hebben zich herhaaldelijk verzet tegen overplaatsing naar een ander opvangcentrum (ook in Milaan) met het oog op capaciteitsbeheer. Zij hebben geweigerd om naar een ander opvangcentrum te worden overgeplaatst omdat de zoon naar school gaat in de buurt van het opvangcentrum waar zij verblijven. De autoriteiten hebben vervolgens de opvang stopgezet. De vraag is o.a. of deze stopzetting passend en evenredig is.

België, Italië, Cyprus en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 20, lid 1, onder a), van richtlijn 2013/33/EU verzet zich tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan de bevoegde autoriteit alle materiële opvangvoorzieningen kan intrekken van een aanvrager van internationale bescherming die weigert te worden overgeplaatst naar een andere opvangvoorziening dan die waar hij verblijft, onverminderd de mogelijkheid om hem een sanctie op te leggen, zoals met name de beperking van de materiële opvangvoorzieningen, wanneer deze herhaalde weigering een ernstige inbreuk vormt op de regels met betrekking tot de opvangcentra in de zin van artikel 20, lid 4, van deze richtlijn, en voor zover is voldaan aan de voorwaarden van artikel 20, lid 5, van die richtlijn.

- B** International protection: the refusal by an applicant for international protection to be transferred to another accommodation centre cannot justify the withdrawal of all material reception conditions ([persbericht](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-440/25 (Ebilum) – 4 december 2025 – A-G Capeta – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Zwolle – ECLI:EU:C:2025:939 – conclusie

Richtlijn 2013/32/EU (Procedurerichtlijn) – Richtlijn 2011/95/EU (Kwalificatierichtlijn) – Internationale bescherming – Volledig en ex nunc onderzoek – Begrip ‘gegronde vrees voor vervolging’ – Redelijke mate van waarschijnlijkheid van vervolging

Een Koerdisch-Irakese familie – ouders en drie dochters – hebben asiel aangevraagd in Nederland. Zij hebben daarvoor verschillende redenen opgegeven, waaronder problemen met een buurman, angst voor bloedwraak, risico op gedwongen uithuwelijking en vrouwenbesnijdenis, en het feit dat de dochters sterk hechten aan gelijkheid tussen vrouwen en mannen.

De asielprocedure loopt al sinds 2017. In september 2023 heeft de minister hun asielaanvragen afgewezen als *kennelijk ongegrond*, omdat hij hun verklaringen niet geloofwaardig vond. De familie is hiertegen in beroep gegaan. Na het arrest K en L van het HvJ heeft de rechter het onderzoek heropend.

De conclusie gaat vooral over de vijfde prejudiciële vraag, die betrekking heeft op de uitlegging van het begrip „gegronde vrees” in artikel 2, onder d), van de kwalificatierichtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, onder d), van richtlijn 2011/95/EU moet aldus worden uitgelegd dat er sprake is van een gegronde vrees voor vervolging wanneer er een redelijke mate van waarschijnlijkheid bestaat dat een verzoeker om internationale bescherming bij terugkeer naar zijn land van herkomst zal worden vervolgd.

Om te beoordelen of er sprake is van een dergelijke redelijke mate van waarschijnlijkheid, moet de beslissingsautoriteit nagaan of een persoon die de kenmerken van de verzoeker heeft en zich in de situatie van de verzoeker bevindt, gelet op het verband tussen de persoonlijke kenmerken van de

verzoeker en de feiten die werden vastgesteld omtrent vervolgingshandelingen in zijn land van herkomst, een gegronde vrees kan hebben dat hij bij terugkeer naar dat land zal worden vervolgd.

Een dergelijke beoordeling moet per geval worden verricht, waarbij rekening wordt gehouden met al het beschikbare en relevante bewijsmateriaal dat door de betrokken verzoeker is overgelegd, alsmede met alle andere informatie die de beslissingsautoriteit kan verkrijgen en gebruiken ter ondersteuning van de verklaringen van die verzoeker.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-682/25 (Crossryn), verwijzing uit het **VK** over **Terugtrekkingsakkoord, verblijf ouder van Unieburger**, vluchten na **huiselijk geweld (door niet (ex) partner)**, **niet meer ten laste van Unieburger en recht op sociale zekerheidsuitkeringen**
- C-706/25 en C-707/25 (PPA) (Comeri e.a.), verwijzing uit **Italië** over de vraag of het Unierecht zich verzet tegen de **sluiting door een lidstaat van een internationale overeenkomst** met een derde land voor het **beheer van migratiestromen**, zoals het **protocol Italië-Albanië**.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – **Nederland** – **Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond** – **29 december 2025** – [ECLI:NL:RBDHA:2025:25445](#)

Richtlijn 2011/95 – Subsidiare bescherming – Willekeurig geweld – Humanitaire omstandigheden – “glijdende schaal”

Eiser komt uit Syrië en heeft een asielaanvraag ingediend. De rechtbank moet bepalen wat het niveau van willekeurig geweld is om te beoordelen of aan eiser door toepassing van de zogenoemde ‘glijdende schaal’ subsidiare bescherming moet worden verleend.

Uit het AAB Syrië 2025 en EUAA-rapporten blijkt dat sprake is van een ernstige humanitaire crisis. Op grond van het beleid dat verweerder voert worden humanitaire omstandigheden niet betrokken bij de beoordeling van het niveau van willekeurig geweld in het kader van een gewapend conflict.

Het Hof heeft in een eerdere verwijzing uit 2022 de vraag of humanitaire omstandigheden, die een (in)direct gevolg van handelen en/of nalaten van een actor van ernstige schade zijn, betrokken dienen te worden bij de beoordeling of een verzoeker subsidiare bescherming toekomt niet inhoudelijk beantwoord.

De Afdeling heeft op 16 juli 2025 in procedures waarin het niveau van willekeurig geweld in Jemen onderwerp van geschil was geoordeeld dat humanitaire omstandigheden die het directe of het indirecte gevolg zijn van het handelen en/of het nalaten van een actor van ernstige schade die partij is bij een gewapend conflict als relevante omstandigheid bij deze globale beoordeling moeten worden betrokken.

In de onderhavige procedure is in dit verband echter door het standpunt dat verweerder inneemt een andere rechtsvraag gerezen. Verweerder stelt zich op het standpunt dat het actor-vereiste zodanig strikt moet worden uitgelegd dat alleen humanitaire omstandigheden die een gevolg zijn van willekeurig geweld dat is uitgeoefend door strijdende partijen die deelnemen aan het thans aan de gang zijnde conflict hoeven te worden betrokken bij 15c. Volgens verweerder is Assad door de val van zijn regime geen actor meer in het gewapende conflict en kunnen de humanitaire omstandigheden die zijn veroorzaakt vóór de val van Assad daarom buiten beschouwing worden gelaten.

De rechtbank vraagt zich af of deze strikte toepassing van het actor-vereiste verenigbaar is met de subsidiare beschermingsregeling.

Prejudiciële vraag: Dienen humanitaire omstandigheden die kunnen bijdragen aan een ernstige en individuele bedreiging van het leven van een burger of persoon en die het gevolg zijn van willekeurig geweld in het kader van een internationaal of binnenlands gewapend conflict, bij het bepalen van het niveau van willekeurig geweld zoals bedoeld in artikel 15c van richtlijn 2011/95 in aanmerking te worden genomen? Zo ja, welke mate van causaal verband is vereist tussen het willekeurig geweld in het kader van een internationaal of binnenlands gewapend conflict en deze humanitaire omstandigheden?

CONSULTATIE

EU-strategie voor de bestrijding van mensenhandel 2026-2030, Feedback mogelijk van 3 december 2025 - 26 januari 2026 ([EC](#))

OVERIG

- Council clinches deal on EU law about returns of illegally staying third-country nationals ([Raad](#))
- Syria: Updated EUAA Country Guidance outlines changing international protection needs ([EUAA](#))
- Comprehensive monitoring of forced return operations must be sustained, FRA says ([FRA](#))
- An Exceptional Ministerial Conference on the ECHR and 'Migration Challenges' ([ECHR blog](#))
- 2025 Atlas of Migration: insights on global trends and conflict displacement ([EC](#))
- Developments in and recommendations for integration policies in the Netherlands ([EC](#))
The Dutch government is advancing plans for the long-term reception of people displaced from Ukraine, balancing integration efforts with preparation for voluntary return when possible. The Dutch Social and Economic Council (SER) published recommendations on protecting labour migrants
- Asylum Pact 2.0: the EU moves towards more stringent rules on 'safe third countries' and 'safe countries of origin' ([EU law analysis](#))
- Ook Nederland wil dat het EHRM zijn migratierechtspraak herziert ([Nederland rechtsstaat](#))
- The Council of the EU's Position on the Return Proposal: Trump-Inspired Approaches Dominate ([EU law analysis](#))
- Countdown to Chişinău: The Risk of Politicising the ECHR over Migration ([EJILtalk](#))
It is ironic that Ministers of Justice of the 46 Council of Europe (CoE) member states convened on International Human Rights Day to discuss how they might reduce the scope of their obligations under the European Convention on Human Rights (ECHR). Rather than a much-needed discussion about the effectiveness of the system, for the first time in the history of the CoE, a group of 27 states issued a Joint Statement proposing to diminish the rights of a particular cohort of the population – migrants, broadly conceived – framed as a matter of safeguarding national security and protecting democracy.
- De externalisering van het EU-asielbeleid: de Italië-Albanië deal en een rechtsgrondslag voor 'terugkeerhubs' in de nieuwe Terugkeerverordening ([Verblijfblog](#))
- Money Talks, Discrimination Walks ([Verfassungsblog](#))
Driven by anti-immigration sentiment and supported by government policies, local governments in Poland are currently passing resolutions, targeting the relocation of migrants. The Polish managing authority and intermediate institutions of European funds responded quickly. Due to the risk of losing EU funds, some of these discriminatory resolutions were repealed shortly after enactment.
- When Permanent Turns Temporary ([Verfassungsblog](#))
In late September 2025, a Swedish government commission of inquiry presented a proposal that would fundamentally alter the legal position of thousands of people with protection status:

a new law revoking permanent residence permits previously granted on asylum-related grounds.

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Deprivation of citizenship](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)
- [ECHR-KS – Immigration Detention of migrant children](#)
- [ECHR-KS – Article 14 Discrimination and immigration](#)
- [ECHR-KS – Immigration Health and immigration](#)
- [ECHR-KS – Article 8 Nationality](#)
- [ECHR-KS – Summary returns of migrants and/or asylum-seekers \("push-backs"\) and related case scenarios](#)
- [Thematic factsheet: Migration and asylum](#)

Beginnelsen EU-recht

HvJ – ARREST – C-448/23 (Commissie/Polen) – 18 december 2025 – Grote Kamer –
ECLI:EU:C:2025:975 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 19 VWEU – Procedure voor benoeming van rechters bij Poolse grondwettelijk hof – Ultra vires – Beginsel van bindende werking van arresten HvJEU – Arresten Poolse grondwettelijk hof – Voorrang EU-recht

In 2021 wees het Poolse grondwettelijk Hof twee arresten waarin het de voorrang van het EU-recht gedeeltelijk ter discussie stelt, met name wanneer het gaat om de nationale identiteit. Het is de eerste keer dat de Europese Commissie een beroep wegens niet-nakoming instelt dat niet alleen is gericht tegen een standpunt van een nationale constitutionele rechter, maar ook tegen rechtspraak waarin het gezag van het Hof wordt betwist op grond van een vermeende onverenigbaarheid met de nationale grondwet.

Het Hof stelt tevens vast dat het Poolse grondwettelijk hof geen onafhankelijk en onpartijdig gerecht is wegens ernstige onregelmatigheden bij de benoeming van drie van de rechters en de president.

Nederland en België hebben geïntervenieerd aan de zijde van de Commissie.

Hof (Grote Kamer): Verklaart dat, in het licht van de uitlegging van de Poolse Grondwet door het Constitutioneel Hof in zijn arresten van 14 juli 2021 (zaak P 7/20) en van 7 oktober 2021 (zaak K 3/21) heeft Polen niet voldaan aan de verplichtingen die op haar rusten krachtens artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU;

– *verklaart dat, gelet op de uitlegging van de Poolse grondwet door het Constitutioneel Hof in zijn arresten van 14 juli 2021 (zaak P 7/20) en van 7 oktober 2021 (zaak K 3/21) niet heeft voldaan aan de*

verplichtingen die op haar rusten krachtens de algemene beginselen van autonomie, primaat, doeltreffendheid en uniforme toepassing van het EU-recht, alsmede krachtens het beginsel van de bindende werking van de rechtspraak van het Hof van Justitie; en

– *verklaart dat, aangezien het Constitutioneel Hof niet voldoet aan de vereisten van een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie die vooraf bij wet is ingesteld, vanwege onregelmatigheden in de procedures voor de benoeming van drie van zijn leden in december 2015 en van zijn voorzitter in december 2016, de Republiek Polen de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU;*

- 📌 Rechtsstaat: door voorbij te gaan aan de rechtspraak van het Hof van Justitie heeft het Poolse grondwettelijk hof meerdere fundamentele beginselen van het recht van de Unie geschonden ([persbericht](#))
- 📌 The CJEU Versus the Constitutional Tribunal in Poland ([Verfassungsblog](#))
- 📌 HvJ EU: Polen schond Europees recht met voorrang eigen grondwettelijk hof ([NJB](#))

HvJ – ARREST – C-731/23 P (Nicoventures Trading Limited/Commissie) – 18 december 2025
– ECLI:EU:C:2025:982 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2014/40/EU – Gedelegeerde richtlijn (EU) 2022/2100 – Verwarmde tabaksproducten – Artikel 263 VWEU – Procesbevoegdheid – Individuele geraaktheid – Plaumann-rechtspraak – Systematisering en heroverweging van de rechtspraak – Gesloten-groepstoets

Rekwiranten verzoeken om vernietiging van de beschikking van 20 september 2023, Nicoventures Trading e.a./Commissie, waarin het Gerecht hun beroep tot nietigverklaring van Gedelegeerde Richtlijn (EU) 2022/2100 niet-ontvankelijk had verklaard, omdat rekwiranten er weliswaar rechtstreeks, maar niet individueel, door werden geraakt.

Het Hof oordeelt dat rekwiranten deel uitmaken van een beperkte kring van marktdeelnemers die op het tijdstip van de vaststelling van de gedelegeerde richtlijn door de Commissie waren geïdentificeerd of konden worden geïdentificeerd, omdat vóór de vaststelling van die richtlijn een „aanzienlijke verandering in de omstandigheden” was geconstateerd, een vereiste voor de uitoefening van de aan de Commissie gedelegeerde bevoegdheid.

Ten tweede worden rekwiranten in het bijzonder getroffen door de nieuwe verboden en verplichtingen van de gedelegeerde richtlijn, aangezien deze tot gevolg heeft gehad dat met ingang van 23 oktober 2023 de regeling voor het in de handel brengen van verhitte tabaksproducten waarvan zij tot die datum gebruik konden maken, werd gewijzigd doordat de voorwaarden voor de uitoefening van hun activiteiten minder gunstig werden gemaakt dan voorheen, met name gelet op het feit dat de verkoop van verhitte tabaksproducten met kenmerkende aroma's zonder meer werd verboden door de gedelegeerde richtlijn. De op die markt actieve marktdeelnemers, waaronder rekwiranten, hebben dus definitief het recht verloren om die producten in de handel te brengen en ook andere marktdeelnemers zullen die producten in de toekomst niet meer in de handel kunnen brengen.

Bijgevolg heeft het Gerecht blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door in punt 47 van de bestreden beschikking te oordelen dat de krachtens richtlijn 2014/40 aan sommige rekwiranten verleende vergunningen niet konden worden geacht de positie van de houders ervan ten opzichte van de gedelegeerde richtlijn te karakteriseren en te individualiseren alsof zij de adressaten ervan waren, en door in punt 52 van die beschikking tot de slotsom te komen dat uit de vergunningen, verklaringen en kennisgevingen waarop rekwiranten zich voor het Gerecht beriepen, niet kon worden afgeleid dat zij door de gedelegeerde richtlijn individueel werden geraakt.

Hof: Punt 1 van het dictum van de beschikking van het Gerecht in zaak T-706/22 (Nicoventures Trading e.a./Commissie) wordt vernietigd.

Het beroep tot nietigverklaring dat door Nicoventures Trading Limited e.a. is ingesteld tegen gedelegeerde richtlijn (EU) 2022/2100, is ontvankelijk. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie voor een uitspraak ten gronde over het in punt 2 van het onderhavige dictum genoemde beroep tot nietigverklaring.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-673/25 (TPS CBD), verwijzing uit **Frankrijk** over de vraag of het **niet-bindende instrument** van de Europese Commissie inzake nieuwe voedingsmiddelen (*Novel Food-catalogus*) een toereikende **rechtsgrondslag** vormt voor **strafrechtelijke vervolging** bij niet-naleving van het instrument (mede in het licht van het **legaliteitsbeginsel**) en de vraag of deze kwalificatie kan worden betwist voor de rechter (artikel 47 Handvest) – ECER
- C-335/25 (Osswicz) verwijzing uit **Polen**, over **artikel 47 Handvest, vermoeden van onschuld en vraag** of de Kamer voor beroepsaansprakelijkheid (IOZ), een ‘**bij een wet ingesteld gerecht**’ is in de zin van het Unierecht.

Belastingen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-661/25 (Meritpanorama e.a.), verwijzing uit **Portugal**. Is het hanteren van **verhoogde belastingtarieven op onroerend goed** voor entiteiten die indirect worden gecontroleerd door entiteiten met hun fiscale woonplaats in een gunstiger belastingstelsel, in strijd is met **artikel 63 VWEU (vrij verkeer van kapitaal)**.

CONSULTATIE

EU-regels voor administratieve samenwerking op het gebied van de belastingen –erschikking, Feedback mogelijk van 16 december 2025 - 10 februari 2026 (EC)

EHRM factsheet

- Taxation

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – C-260/24 (Lukoil Bulgaria) – 18 december 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:988 – geen conclusie – arrest

Artikel 102 VWEU – Misbruik van machtspositie – Groothandelsmarkt in brandstoffen in Bulgarije – Uitholling van de marges van concurrenten of margin squeeze – Definitie van de productmarkt – Verticaal opgesplitste markt – Inaanmerkingneming accijnsregeling

Samenvatting onder: Mededinging

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – C-796/23 (Česká sít') – 11 december 2025 – Tsjechië – ECLI:EU:C:2025:963 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG (Btw-richtlijn) – Begrip “belastingplichtige” – Zelfstandige economische activiteit – Toerekening van handeling aan belastingplichtige – Gezamenlijk handelen van meerdere personen als vennoten van een vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid

In deze zaak gaat het om een samenwerking van vier rechtspersonen, waarvan sommige onder de drempel voor kleine ondernemingen blijven. Zouden alle handelingen bij elkaar worden opgeteld en aan één belastingplichtige worden toegerekend, dan zou deze drempel zijn overschreden.

De verwijzende rechter ziet zich geplaagd door problemen door het samenspel tussen burgerlijk recht en belastingrecht en de idee die in enkele lidstaten vroeger bestond – en deels ook heden nog bestaat – dat het belastingrecht ondergeschikt is aan het burgerlijk recht. In deze zaak moet het Hof verduidelijken wie de belastingplichtige is die een handeling heeft verricht en dus ook de overeenkomstige btw verschuldigd is.

Indien meerdere personen gezamenlijk optreden binnen een civielrechtelijke vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid, rijst de vraag wanneer de burgerlijke vennootschap en wanneer de individuele vennoot een belastingplichtige handeling verricht. Een vennoot kan immers als natuurlijke persoon of, zoals in casu, als rechtspersoon ook zelf economische activiteiten verrichten. Dit is van belang voor de belastingschuld en de aftrek van voorbelasting. De gevolgen kunnen aanzienlijk zijn wanneer, zoals in dit geval, met terugwerkende kracht wordt uitgegaan van een veronderstelde de facto burgerlijke vennootschap, waarvoor volgens nationaal recht één van de vennoten alle belastingen moet voldoen.

Hof: Artikel 9, lid 1, en artikel 193 van richtlijn 2006/112/EG verzetten zich tegen een nationale regeling die bepaalt dat een van de vennoten van een civielrechtelijke vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid die onderscheiden is van die van haar vennoten en die belastbare diensten verricht, de “aangewezen vennoot” genoemd, wordt beschouwd als de tot voldoening van de btw gehouden persoon met betrekking tot de belastbare diensten die door de andere vennoten van die vennootschap worden verricht, terwijl zij degenen zijn die voor de verrichting van die diensten met hun eindafnemers hebben gehandeld, en dat het in dat verband niet van belang is dat deze andere vennoten daartoe zijn afgeweken van de civielrechtelijke regels inzake de vertegenwoordiging van die vennootschap in de betrekkingen met derden door in eigen naam jegens hun eindafnemers op te treden.

HvJ – ARREST – C-121/24 (Vaniz) – 11 december 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:957 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Niet-betaling van aangegeven btw-schuld – Hoofdelijke aansprakelijkheid van een derde – Insolventie en doorhaling belastingplichtige – Beginsel van rechtszekerheid – Evenredigheidsbeginsel

De zaak gaat over de hoofdelijke aansprakelijkheid van een derde voor de btw-schulden van een tot voldoening van de belasting gehouden persoon die niet meer bestaat (een vennootschap). De aansprakelijkheid is pas na haar liquidatie (hier doorhaling) opgelegd. De band tussen de tot voldoening van de belasting gehouden persoon en de derde is gelegen in een overeenkomst inzake de levering van goederen of diensten die in het verleden naar behoren is uitgevoerd.

Volgens de verwijzende rechter lijkt het op grond van de Bulgaarse regeling voldoende dat de aansprakelijke partij wist of had moeten weten dat zijn handelspartner zijn belastingschuld niet zou voldoen. De rechter vraagt zich af of een dergelijke vergaande aansprakelijkheidsregeling voor belastingschulden van een reeds doorgehaalde handelspartner verenigbaar is met de btw-richtlijn.

Bovendien wordt het Hof in de gelegenheid gesteld een mogelijke tegenstrijdigheid in zijn rechtspraak te verduidelijken. Enerzijds vereist het Hof voor maatregelen met een bestraffend karakter tot op heden dat ondernemingen op zijn minst hadden moeten weten van de *frauduleuze* handelingen of misbruik van een derde in een toeleveringsketen. Anderzijds is volgens een recenter arrest voor toepassing van artikel 205 van de btw-richtlijn de kennis van louter een *niet-afdragen van de belasting* door de derde voldoende, ook al is de niet-betaling van de belasting als zodanig – ook in dit verband zijn er verschillende arresten van het Hof – juist niet voldoende om belastingfraude aan te nemen.

Hof: Artikel 205 van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in het licht van het evenredigheidsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel, verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan de persoon die hoofdelijk verplicht is de btw te voldoen in de zin van dat artikel 205 aansprakelijk kan worden gesteld nadat de tot voldoening van deze belasting gehouden persoon als rechtssubject heeft opgehouden te bestaan, wanneer vaststaat dat deze persoon, toen hij gebruikmaakte van zijn recht op aftrek, wist of had moeten weten dat die schuldenaar deze belasting niet zou afdragen.

GERECHT – ARREST – T-646/24 (MS KLJUČAROVCI) – 3 december 2025 – Slovenië – ECLI:EU:T:2025:1081 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Plaats van intracommunautaire verwerving van goederen – Driehoekstransactie – Vereenvoudigingsmaatregel – Leveringsketen met vier partijen die in drie verschillende lidstaten zijn geïdentificeerd voor de btw – Belastingplichtige die kennis heeft of had moeten hebben van handelingen die misbruik van het btw-stelsel opleveren

MS, een Sloveens bedrijf, heeft landbouwproducten gekocht van in Duitsland gevestigde leveranciers en deze doorverkocht aan drie in Denemarken voor btw-doeleinden geïdentificeerde vennootschappen. De goederen gingen rechtstreeks van Duitsland naar Denemarken. MS organiseerde en betaalde het vervoer.

MS heeft de vereenvoudigde driehoekstransactie-regeling toegepast, waardoor zij zich op het standpunt stelde dat zij geen btw hoefde te betalen in Denemarken. Op de facturen die verzoekster aan haar afnemers heeft uitgereikt, stond de vermelding “btw verlegd”.

Gebleken is echter dat de drie Deense afnemers géén goederen hadden ontvangen, géén btw hadden aangegeven en feitelijk geen reële economische activiteiten uitoefenden of over opslagfaciliteiten beschikten.

In werkelijkheid zijn de goederen geleverd aan ANC Group, een vierde partij in de leveringsketen, die de goederen ook economisch in bezit kreeg.

De Sloveense belastingdienst heeft geoordeeld dat de driehoekstransactie-regeling niet kon worden toegepast, omdat in het kader van één enkel intracommunautair vervoer meer dan twee opeenvolgende leveringen plaatsvonden en de goederen niet aan de derde partij waren geleverd, maar rechtstreeks aan een vierde partij (ANC Group). Daarom moest MS btw betalen in Slovenië (lidstaat van btw-identificatie voor de intracommunautaire verwerving) en kon zij zich niet beroepen op de in artikel 41, tweede alinea, van richtlijn 2006/112/EG bedoelde verlaging van de maatstaf van heffing.

Gerecht: Artikel 141, onder c), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het feit dat de in het kader van een driehoekstransactie geleverde goederen niet fysiek worden vervoerd naar de persoon voor wie de daaropvolgende levering wordt verricht, maar naar diens afnemer, aan wie hij de goederen doorverkoopt en die in dezelfde lidstaat als de wederverkoper is geïdentificeerd voor doeleinden van de belasting over de toegevoegde waarde (btw), er niet aan in de weg staat dat de in die bepaling gestelde voorwaarde kan worden geacht te zijn vervuld.

Artikel 141, onder c), van richtlijn 2006/112, moet aldus worden uitgelegd dat het voor de vervulling van de voorwaarde van die bepaling niet van belang is dat degene die zich beroept op de vereenvoudigingsmaatregel voor driehoekstransacties, ervan op de hoogte is dat de betrokken goederen niet fysiek worden vervoerd naar de persoon voor wie de daaropvolgende levering wordt verricht, maar naar diens afnemer, aan wie hij de goederen doorverkoopt en die in dezelfde lidstaat als de wederverkoper is geïdentificeerd voor btw-doeleinden.

De artikelen 41 en 42 van richtlijn 2006/112, moeten aldus worden uitgelegd dat het aan de autoriteiten en rechterlijke instanties van de lidstaat die het btw-identificatienummer heeft toegekend waaronder een belastingplichtige afnemer een intracommunautaire verwerving van goederen heeft verricht, staat om die afnemer het voordeel van de regeling van de artikelen 42 en 141 van die richtlijn en van de in artikel 41, tweede alinea, van die richtlijn bedoelde verlaging van de maatstaf van heffing te weigeren, indien vaststaat dat hij wist of had moeten weten dat hij met de transactie die hij ter rechtvaardiging van de toepassing van die regeling aanvoert, zijn medewerking verleende aan btw-fraude in het kader van een leveringsketen.

 Gerecht EU over weigering vereenvoudigde driehoekstransactie BTW (Fiscaal up to date)

GERECHT – CONCLUSIE – T-643/24 (Credidam) – 3 december 2025 – A-G Marín y Pérez de Nanclares – Roemenië – ECLI:EU:T:2025:1080 – conclusie

Richtlijn 2006/112/EG – Begrip “diensten onder bezwarende titel” – Collectief beheer van auteursrechten – Vergoeding voor de mededeling aan het publiek van beschermde muziekwerken – Toeslag vanwege het ontbreken van een licentie – Maatstaf van heffing – Begrip “tegenprestatie”

Het betreft een geschil tussen een organisatie voor het collectief beheer van auteursrechten (hierna: Credidam) en een in Roemenië gevestigde vennootschap, over de vergoeding die Cristian General Serv moet betalen voor de verspreiding van beschermde muziekwerken.

Deze vennootschap heeft dergelijke werken medegedeeld in een accommodatie zonder dat Credidam haar daarvoor vooraf de vereiste licentie had verleend. Overeenkomstig de Roemeense wetgeving moet het bedrag van de vergoeding in dat geval worden verdrievoudigd.

Partijen zijn het er niet over eens of over de geëiste bedragen btw moet worden betaald.

Volgens de verwijzende rechter moet worden nagegaan of houders van auteursrechten een verrichting uitvoeren die moet worden aangemerkt als een “dienst onder bezwarende titel”, die is onderworpen aan

de btw, wanneer een persoon beschermde werken mededeelt aan het publiek zonder daarvoor van Credidam de vereiste licentie te hebben verkregen. In voorkomend geval moet voor de berekening van de verschuldigde btw worden bepaald of de tegenprestatie voor deze dienst uitsluitend het basisbedrag van de vergoeding omvat, dan wel of de btw moet worden berekend op basis van het verdrievoudigde bedrag dat vanwege het ontbreken van een licentie verschuldigd is.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, onder c), artikel 24, lid 1, en artikel 25, onder b) en c), van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de wettelijke verplichting om in ruil voor een vergoeding te dulden dat beschermde werken worden medegedeeld aan het publiek door een gebruiker die vooraf niet de daarvoor vereiste licentie heeft verkregen, moet worden aangemerkt als een 'dienst onder bezwarende titel'.

Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112, gelezen in samenhang met artikel 73 van deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat de vergoeding die moet worden betaald voor de mededeling van beschermde werken aan het publiek, bestaande uit een basisvergoeding en een toeslag die wordt toegepast indien voorafgaand aan die mededeling geen licentie was verkregen, kan worden aangemerkt als 'tegenprestatie'. Het is aan de verwijzende rechter om dit te beoordelen, met name in het licht van de rechtsgrond en het doel van deze vergoeding.

e BTW-heffing over Roemeense auteursrechtenvergoeding? (Fiscaal up to date)

Volgens de A-G moet de wettelijke verplichting om in ruil voor een vergoeding te dulden dat beschermde werken worden medegedeeld aan het publiek door een gebruiker die vooraf niet de daarvoor vereiste licentie heeft verkregen, worden aangemerkt als een dienst onder bezwarende titel. De vergoeding die moet worden betaald voor de mededeling van beschermde werken aan het publiek, bestaande uit een basisvergoeding en een toeslag die wordt toegepast indien voorafgaand aan die mededeling geen licentie was verkregen, kan volgens de A-G worden aangemerkt als tegenprestatie voor die dienst. Het is aan de verwijzende rechter om dit te beoordelen, met name in het licht van de rechtsgrond en het doel van deze vergoeding.

Belastingen, vennootschapsbelasting

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-661/25 (Meritpanorama e.a.), verwijzing uit **Portugal**. Is het hanteren van **verhoogde belastingtarieven op onroerend goed** voor entiteiten die indirect worden gecontroleerd door entiteiten met hun fiscale woonplaats in een gunstiger belastingstelsel, in strijd is met **artikel 63 VWEU (vrij verkeer van kapitaal)**.
- C-738/25 (Rodalman), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een nationale regeling, die **geen bewijs van daadwerkelijke economische activiteit** toestaat voor **buitenlandse vaste inrichtingen**, maar wel voor vergelijkbare **buitenlandse kapitaalvennootschappen**, in strijd is met de **vrijheid van vestiging** binnen de EU.

Brexit

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-682/25 (Crossryn), verwijzing uit het **VK** over **Terugtrekkingsakkoord, verblijf ouder van Unieburger, vluchten na huiselijk geweld (door niet (ex) partner), niet meer ten laste van Unieburger en recht op sociale zekerheidsuitkeringen**

WIKI

➤ [Wiki Brexit](#)

Civiel

HvJ – ARREST – [C-481/24 \(E. sp.j.\)](#) – 18 december 2025 – Polen – [ECLI:EU:C:2025:996](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2011/7/EU – Bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties – Werkingssfeer – Nationale regeling die voorziet in verrekening met terugwerkende kracht

De verwijzende rechter wil weten of de terugwerkende kracht die de Poolse wetgeving aan de verrekening van schuldvorderingen toekent, verenigbaar is met Richtlijn 2011/7.

Nederland, België, Duitsland en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 3, lid 1 en lid 3, onder a), en artikel 6, leden 1 en 2, van richtlijn 2011/7/EU verzetten zich niet tegen een nationale regeling krachtens welke de wettelijke interest voor betalingsachterstand en een vergoeding voor gemaakte invorderingskosten niet aan de schuldeiser verschuldigd zijn wanneer de schuldenaar het verschuldigde bedrag heeft voldaan door middel van een verrekeningsverklaring die nochtans is gedaan na het verstrijken van de contractueel overeengekomen betalingstermijn, wegens de terugwerkende kracht van die verklaring tot op het tijdstip waarop de verrekening mogelijk is geworden.

OVERIG

Overzicht van de wetgeving van de Europese Unie inzake justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken, Editie 2025

Consumenten

HvJ – ARREST – [C-320/24 \(Soledil\)](#) – 18 december 2025 – Italië – [ECLI:EU:C:2025:993](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Oneerlijke bedingen – Boetebeding – Oneerlijkheid van beding ingeroepen in late fase van procedure – Gezag van gewijsde – Onmogelijkheid om te toetsen of het contractuele beding oneerlijk is

In 1998 hebben CR en TP een voorlopige koopovereenkomst met Soledil gesloten voor de aankoop van onroerend goed. In die voorlopige koopovereenkomst was een boetebeding opgenomen waarin was bepaald dat de verkoper, in geval van niet-nakoming door de koper, het totaalbedrag van de voorschotbetaling mocht inhouden, onverminderd zijn recht op verdere schadevergoeding.

Er volgt een gerechtelijke procedure. In laatste instantie heeft het cassatiehof de zaak terugverwezen naar de Corte d'appello di Bologna om de hoogte van de door Soledil gevorderde boete opnieuw te berekenen. De Corte d'appello di Ancona heeft de verschuldigde boete vastgesteld op 61 600 EUR en de vordering van Soledil tot vergoeding van verdere schade afgewezen. Hij was onder andere van

oordeel dat het boetebeding buitensporig was, zelfs indien in aanmerking werd genomen dat CR en TP het pand feitelijk jarenlang in gebruik hadden gehad.

CR en TP hebben cassatieberoep ingesteld voeren daarbij voor het eerst sinds het ontstaan van het geschil aan dat de relatie in kwestie een relatie tussen een consument en een verkoper is en dat het boetebeding oneerlijk is in de zin van richtlijn 93/13/EEG en derhalve ongeldig moet worden verklaard.

De verwijzende rechter merkt op dat die kwestie op grond van het nationale procesrecht niet kan worden behandeld in een dergelijke late fase van de procedure, aangezien de geldigheid van dat beding niet tijdens de eerdere fasen van die procedure is onderzocht en zij derhalve (impliciet) gezag van gewijsde heeft verkregen.

Hof: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel en van artikel 47 Handvest EU verzetten zich tegen een nationale regeling op grond waarvan de toepassing van het beginsel van het gezag van gewijsde het de nationale rechter, bij wie de na cassatie terugverwezen zaak aanhangig is, niet toestaat om ambtshalve de nietigheid van een vermeend oneerlijk contractueel beding te onderzoeken wanneer, ten eerste, de consument in eerdere fasen van de gerechtelijke procedure niet heeft aangevoerd dat dit beding oneerlijk is en, ten tweede, de nationale rechters de nietigheid van een dergelijk beding niet ambtshalve hebben opgeworpen in de procedure die tot de uitspraak in cassatie heeft geleid.

HvJ – ARREST – C-767/24 (Kuszycka) – 11 december 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:962 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Gevolgen van indiening van verklaring van verrekening – Impliciete afstand van de exceptie van verjaring – Doeltreffendheidsbeginsel

ML (de consument) heeft een hypothecaire kredietovereenkomst met mBank gesloten voor de aankoop van onroerend goed. De overeenkomst bevat een oneerlijk beding, waardoor de overeenkomst als geheel nietig werd verklaard. ML verzoekt om een schikking. mBank stelt echter beroep in tot terugbetaling van de hoofdsom van de lening.

De driejarige verjaringstermijn is verstreken. De consument voert aan dat de vordering van de bank verjaard is. Los daarvan heeft de consument een verklaring van verrekening ingediend. Volgens Poolse rechtspraak houdt het indienen van zo'n verklaring in dat afstand wordt gedaan van de exceptie van verjaring, wat betekent dat ML geen beroep meer kan doen op verjaring van de vordering van de bank.

De verwijzende rechter twijfelt of de Poolse rechtspraak in strijd is met de Europese consumentenrichtlijn (richtlijn 93/13), die consumenten moet beschermen tegen oneerlijke bedingen omdat deze rechtspraak consumenten zou kunnen ontmoedigen om hun rechten te verdedigen via verrekening, doordat het recht om zich op verjaring te beroepen vervalst wanneer een verrekeningsverklaring wordt ingediend.

Hof: Artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, moet aldus worden uitgelegd dat het in de context van een tussen een consument en een bank gesloten hypothecaire kredietovereenkomst die in haar geheel nietig wordt verklaard omdat deze overeenkomst een oneerlijk beding bevat zonder hetwelk zij niet kan voortbestaan, in de weg staat aan nationale rechtspraak volgens welke het indienen, door die consument, van een verklaring van verrekening van zijn schuldvordering met die van deze bank inhoudt dat hij impliciet afstand doet van de exceptie van verjaring met betrekking tot de schuldvordering waarop die bank zich beroept.

HvJ – CONCLUSIE – C-468/24 (Netz Niederösterreich) – 11 december 2025 – A-G Biondi – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:967 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2019/944 – Richtlijn 2002/58/EG – Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Levering elektriciteit – Slimme meters – Recht van weigering van de consument – Beveiliging van de door slimme meters verzonden gegevens

Samenvatting onder: [Energiemarkt](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-488/24 (Kigas) – 11 december 2025 – A-G Ćapeta – Litouwen – ECLI:EU:C:2025:968 – [conclusie](#)

Richtlijn 2011/83/EU – Richtlijn consumentenrechten – Precontractuele verplichting voor handelaren om informatie te verstrekken aan de consument – Verdrag betreffende de overeenkomst tot internationaal vervoer van goederen over de weg (CMR-verdrag) – Informatieverplichting douanerechten

D.V. (de afzender van de goederen en de consument) heeft met Kigas een overeenkomst gesloten tot internationaal vervoer van een aantal persoonlijke bezittingen van die consument van Noorwegen naar Litouwen.

Tijdens het vervoer van de goederen werd een werknemer van Kigas bij binnenkomst in de Europese Unie door de Zweedse douaneautoriteiten tegengehouden en werd hem meegedeeld dat voor de vervoerde goederen douanerechten verschuldigd waren. De medewerker van Kigas heeft de douanerechten betaald. Kigas heeft D.V. verzocht om vergoeding. D.V. heeft dit geweigerd, op grond dat Kigas zijn precontractuele informatieverplichting had geschonden door hem niet te informeren over de douaneprocedures die van toepassing waren op het vervoer van goederen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 5, lid 1, onder a), van richtlijn 2011/83/EU moet aldus worden uitgelegd dat een handelaar die een internationale vervoerdienst aan een consument verleent, voor zover deze bepaling vereist dat hij de consument informatie verstrekt over de voornaamste kenmerken van de goederen of diensten, gehouden is om deze consument er vóór de sluiting van de overeenkomst op te wijzen dat op de vervoerde goederen douanerechten kunnen worden geheven. Deze verplichting houdt in dat handelaren de consument moeten meedelen of in het kader van deze overeenkomst al dan niet een expeditiedienst wordt aangeboden, en dus of de handelaar dan wel de consument verantwoordelijk is voor het verzorgen van de documenten die nodig zijn om de douaneformaliteiten te vervullen.

In het kader van overeenkomsten tot internationaal vervoer van goederen die een douane-expeditiedienst omvatten, moet artikel 5, lid 1, onder a) en c), van de richtlijn consumentenrechten aldus worden uitgelegd dat het de handelaar verplicht om de consument gedetailleerde informatie te verstrekken over de concrete documenten die voor de douaneformaliteiten nodig zijn, alsmede gedetailleerde informatie over de specifieke tarieven en bedragen van de douanerechten, met inbegrip van informatie over de algemene factoren die van invloed kunnen zijn op de totale prijs van de verrichte dienst.

In het kader van overeenkomsten tot internationaal vervoer van goederen die géén douane-expeditiedienst omvatten, moet artikel 5, lid 1, onder a) en c), van de richtlijn consumentenrechten aldus worden uitgelegd dat het de handelaar verplicht de consument te informeren over de verplichting om de handelaar eventueel namens de consument betaalde rechten te vergoeden. Deze handelaar moet de consument algemene informatie verstrekken over de soorten bewijsstukken die voor douaneprocedures nodig zijn, maar hij hoeft geen gedetailleerde informatie te verstrekken over de

concrete documenten die nodig zijn om douaneformaliteiten te vervullen, en evenmin over de tarieven en bedragen van de douanerechten.

 Customs duties and contracts: AG Ćapeta clarifies Article 5 CRD (C-488/24) ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-672/25 (Agentsia za sabirane na vzemania), verwijzing uit **Bulgarije** over een nationale regeling op grond waarvan een **lagere rechter** verplicht is om in navolging van instructies van een **hogere rechterlijke instantie** in een zaak te oordelen ten nadele van een consument en in strijd met de **ambtshalve verplichting tot onderzoek van oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten** – [ECER](#)
- C-677/25 (ZBI Fondsmanagement), verwijzing uit **Duitsland** over vastgoedfondsen voor particuliere beleggers, PRII en risico-indicator voor de essentiële-informatiedocumenten – [ECER](#)
- C-684/25 (Bryŝcki), verwijzing uit **Polen** over de vraag in hoeverre een **nationale sanctie** bij schending van de **informatieplicht in consumentenkredietovereenkomsten** verenigbaar is met het Unierecht wanneer de **tekortkoming slechts van geringe betekenis** is.
- C-670/25 (Berakov), verwijzing uit **Bulgarije** over **oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomst**, jaarlijks kostenpercentage, betalingsbevel, **concrete instructies van hogere rechter** over de rechterlijke beslissing die genomen moet worden, de toetsbaarheid van deze instructies in het licht van **artikel 47 Handvest EU**
- C-688/25 (Huther Immobilien Mannheim), verwijzing uit **Duitsland** over de **herroepingstermijn van 14 dagen** en de vraag of de **termijn begint te lopen** wanneer de handelaar de **consument** het **modelformulier voor herroeping niet heeft verstrekt**
- C-622/25 (Krana), verwijzing uit **Polen** over een ondernemer die na **nietigverklaring van een kredietovereenkomst**, naast de terugbetaling van de tegenwaarde van de hoofdsom ook **wettelijke verpagingsrente van de consument** kan vorderen en de vraag of dit in overeenstemming is met **richtlijn 93/13 (oneerlijke bedingen)**
- C-641/25 (Łęko), verwijzing uit **Polen** over nationale regel die een bank toestaat om, na de **nietigverklaring** van een door **oneerlijke bedingen** aangetaste **kredietovereenkomst**, **wettelijke verpagingsrente** van de consument te vorderen, ook over de periode vóór de definitieve vaststelling van die nietigheid.
- C-676/25 (Viva credit), verwijzing uit **Bulgarije** over **artikel 15 AVG** en de vraag of een **kredietgever** verplicht is om op verzoek van een **consument** een **volledige kopie** van **beëindigde leningsovereenkomsten** te verstrekken, of dat volstaan kan worden met uittreksels die alleen de verwerkte persoonsgegevens bevatten.
- C-720/25 (Associação Ius Omnibus), verwijzing uit **Portugal** over een nationale verplichting voor alle dienstverleners om consumenten een **digitaal klachtenboek** ter beschikking te stellen. Het is de vraag of de diensten die verweerster (een Nederlands bedrijf) verleent vallen onder '**diensten van een informatiemaatschappij**'. Daarnaast is het de vraag of de Portugese regels, indien zij gelden voor dienstverleners die geen statutaire zetel of vestiging in Portugal hebben, verenigbaar zijn met richtlijn 2000/31
- C-692/25 (Varshets Estate Investment), verwijzing uit **Bulgarije** over een nationale praktijk die de rechter **verbiedt om ambtshalve** de onderliggende consumentenovereenkomst op te vragen en te **toetsen op oneerlijke bedingen** wanneer betaling wordt gevorderd op basis van een door **endossement overgedragen orderbriefje**.
- C-689/25, C-695/25, C-734/25 en C-735/25 (Łuneka e.a.), verwijzing uit **Polen** over de vraag of of het Unierecht toestaat dat nationale rechtspraak via **verrekening met terugwerkende kracht** het recht van de **consument** op **verpagingsrente na nietigverklaring wegens oneerlijke bedingen beperkt**.

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2025/2647 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2025 tot wijziging van Richtlijn 2013/11/EU betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen, en tot wijziging van Richtlijnen (EU) 2015/2302, (EU) 2019/2161 en (EU) 2020/1828 na de stopzetting van het Europees platform voor onlinegeschillenbeslechting, PB L, 2025/2647, 30.12.2025.

COVID-19

EHRM – ARREST – Stephan Kucera t. Oostenrijk – 9 december 2025 – 13810/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:1209JUD001381022 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Administratiefrechtelijke strafprocedure via videoconferentie tijdens COVID-19-pandemie – Geen schending

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – Fernandez Iradi t. France – 4 december 2025 – 23421/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:1204JUD002342121 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Positieve verplichtingen – Onmenselijke en vernederende behandeling – Gebrek aan toegang tot medische zorg

Klager is veroordeeld wegens terroristische feiten tot (uiteindelijk) een gevangenisstraf van dertig jaar. Hij lijdt aan multiple sclerose. De *chambre de l'application des peines* (CAP) van het Hof van Beroep heeft het verzoek om opschorting van de straf om medische redenen, afgewezen. Zij was van mening dat de gezondheidstoestand van klager verenigbaar was met zijn voortdurende detentie.

Het Hof van Cassatie heeft het arrest van de CAP vernietigd op grond dat deze niet had onderzocht of de medische aanbevelingen van de deskundigen daadwerkelijk door de gevangenisadministratie konden worden uitgevoerd. Het verwees de zaak terug naar de CAP in een andere samenstelling.

De CAP was opnieuw van oordeel dat de gezondheidstoestand van klager verenigbaar is met zijn voortdurende detentie en dat de medische begeleiding die hij kreeg doeltreffend is, zowel wat de kwaliteit van de zorg als wat de frequentie ervan betreft en in overeenstemming met de voorschriften van de coördinerend arts. Het Hof oordeelt dat artikel 3 EVRM is geschonden omdat de Franse autoriteiten hebben nagelaten klager de medische zorg te verstrekken die zijn gezondheidstoestand vereiste, zoals voorgeschreven door een arts en door de CAP beschouwd als een voorwaarde voor zijn voortdurende detentie.

Klager klaagt over de wijze waarop de ziekenhuisconsulten zijn verlopen, alsook over het feit dat hij ondanks zijn gezondheidstoestand gedetineerd is gebleven.

Rechter Elósegui heeft een *dissenting opinion*. Vier andere rechters hebben een overeenstemmend oordeel gegeven.

 EHRC updates

EHRM – ARREST – Emre t. Turkije – 16 december 2025 – 2412/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:1216JUD000241221 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Geen individuele afweging verzoek overplaatsing gevangenis om dichter bij familie te zijn – Schending

Klager, veroordeeld voor lidmaatschap van een organisatie die door de Turkse autoriteiten wordt beschouwd als een terroristische organisatie, zat gevangen op meer dan 850 kilometer afstand van zijn familie. Zijn verzoek tot overplaatsing naar een gevangenis dichterbij zijn familie, is door de gevangenisautoriteiten afgewezen, nu het strafbare feit waarvoor hij was veroordeeld, aan een dergelijke overplaatsing in de weg stond. De nationale rechters bevestigden deze beslissing, waaronder het Constitutioneel Hof.

Klager stelt deze weigering een schending is van zijn recht op eerbiediging van het gezinsleven (artikel 8 EVRM) en voert aan dat zijn familie bij het bezoeken van hem grote moeilijkheden had ondervonden, omdat zij een afstand van 1.000 kilometer moest afleggen, dat hij zijn echtgenote en kinderen sinds zijn plaatsing in detentie slechts vier of vijf keer had kunnen zien, en dat de afstand tussen de PI en de woonplaats van zijn familie een negatieve invloed had gehad op zijn gezinsleven en op de psychische gesteldheid van zijn kinderen.

De Turkse autoriteiten stellen zich op het standpunt dat afwijzing geen inmenging vormt in het recht op gezinsleven, omdat klager regelmatig contact heeft gehad met zijn familie en bezoek ontving. Subsidiair voeren zij aan dat eventuele inmenging wettelijk was voorzien, legitieme doelen diende en noodzakelijk en proportioneel was. Er is, aldus de Turkse autoriteiten, een juiste belangenafweging gemaakt, mede gelet op de ernst van het delict, de veiligheidseisen, de beperkte capaciteit van andere gevangenissen en het ontbreken van concrete gezinsgerelateerde redenen voor overplaatsing.

Het EHRM oordeelt dat de afwijzing van het verzoek een inmenging vormt op artikel 8 EVRM. Hoewel de inmenging een wettelijke basis had en legitieme doelen diende (veiligheid, orde en strafpreventie), hebben de Turkse autoriteiten geen individuele afweging gemaakt van de persoonlijke situatie van klager en de zware reisbelasting voor zijn vrouw en twee kinderen. Het Hof constateert dat er geen alternatieve oplossingen zijn onderzocht, zoals langere bezoeken of telefoongesprekken. De inmenging is daardoor onevenredig en niet noodzakelijk in een democratische samenleving. Conclusie: schending artikel 8 EVRM.

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – F.S. t. Nederland – 26 november 2025 – 14652/24 – subject matter of the case

Artikel 5 EVRM – Voorlopige hechtenis – Verlenging – Motivering

Een onderzoeksrechter heeft de voorlopige hechtenis van klager gelast op grond van ernstige bezwaren van ontduiking van sancties tegen Rusland en op grond van het risico van frustratie van het lopende onderzoek. De voorlopige hechtenis is door de rechtbank verlengd met 14 dagen, in plaats van met 30 dagen zoals de OvJ had gevraagd. De rechtbank verwees naar het oorspronkelijke bevel inbewaringstelling en merkte op dat zij, gezien de coöperatieve houding van de verdachte, ervan uitging dat het onderzoek tijdens de verlengde termijn voldoende vorderingen zou maken om het risico van collusie weg te nemen.

Tijdens een volgende verlengingszitting heeft de Rechtbank heeft de voorlopige hechtenis van klager verlengd met 46 dagen. Zij verwees daarbij naar een rapport van de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) van dezelfde datum, dat volgens de rechtbank het bestaan van ernstige verdenkingen versterkte en een beter beeld gaf van het bestaan van het risico van collusie.

Klager klaagt dat de verlenging van zijn voorlopige hechtenis niet op relevante en voldoende redenen waren gebaseerd.

Vragen aan partijen: Heeft klager de nationale rechtsmiddelen uitgeput? Indien de nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput, is er dan sprake van een schending van artikel 5, lid 3, van het Verdrag?

Waren met name de beslissingen tot verlenging van de voorlopige hechtenis voldoende gemotiveerd (zie *Idalov tegen Rusland* [GC], nr. 5826/03, §§ 139-41, 22 mei 2012; *Zohlandt tegen Nederland*, nr. 69491/16, §§ 48-54, 9 februari 2021; en *Hasselbaink tegen Nederland*, nr. 73329/16, §§ 67-73, 9 februari 2021)?

 EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Văscăuțanu v. Roemenie – 18 november 2025 – 10120/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:1118DEC001012023 – persbericht 4.12.25 – beslissing

Artikel 3 EVRM – Bevestiging van doeltreffendheid van preventief rechtsmiddel op grond van Roemeense wet voor gevangenen ivm slechte detentieomstandigheden na veroordeling

Het gaat in deze zaak om de doeltreffendheid van een preventief rechtsmiddel, namelijk een verzoek aan een rechter, nadat de veroordeling is uitgesproken, op grond van artikel 56 van wet nr. 254/2013 betreffende de tenuitvoerlegging van straffen en detentiemaatregelen die door de gerechtelijke autoriteiten in het kader van strafrechtelijke procedures zijn opgelegd.

Het doel van dit rechtsmiddel is een einde te maken aan situaties waarin rechten op grond van artikel 3 EVRM worden geschonden, in het geval gevangenen stellen dat zij na veroordeling tijdens het uitzitten van hun gevangenisstraf in slechte detentieomstandigheden (zullen) verkeren.

Het Hof overweegt dat een verzoek aan een rechter na de veroordeling een doeltreffend preventief rechtsmiddel is dat vanaf 6 april 2023 door iedereen met klachten over de detentieomstandigheden kan worden gebruikt. Dit rechtsmiddel is een aanvulling op de mogelijkheid compensatie te verzoeken als vastgesteld wordt dat de detentie in strijd met het EVRM heeft plaatsgevonden. Dit laatste verzoek kan pas worden gedaan, nadat de detentie is afgelopen. Het zijn aldus twee verschillende rechtsmiddelen.

In dit geval had klager op geen van beide momenten (tijdens en na detentie) gebruik gemaakt van één van voornoemde rechtsmiddelen. Zijn klacht wordt dan ook afgewezen, nu niet alle nationale middelen door klager zijn uitgeput.

 EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – Kavala t. Turkije (no.2) – arrest 10.12.2019 – arrest 11.7.2022 – persbericht verwijzing

Artikel 5 EVRM – Artikel 46 EVRM – Voorlopige hechtenis – Recht op vrijheid – Niet uitvoeren van arrest EHRM

Klager is sinds 18 oktober 2017 van zijn vrijheid beroofd. Zijn voorlopige hechtenis was het onderwerp van een arrest van het EHRM van 10 december 2019, waarin schendingen zijn vastgesteld.

Het Hof had in die zaak bevolen de heer Kavala op borgtocht vrij te laten. De heer Kavala is echter op dezelfde datum opnieuw gearresteerd op bevel van de openbare aanklager in verband met een poging tot staatsgreep en is de volgende dag in voorlopige hechtenis geplaatst. Ook is hij op 9 maart 2020 in voorlopige hechtenis geplaatst in verband met de verdenking van spionage.

In het arrest van 11 juli 2022 oordeelde het Hof dat Turkije zijn verplichting uit hoofde van artikel 46, lid 1, om zich te houden aan het arrest Kavala van 10 december 2019 niet was nagekomen. Het Hof concludeerde verder dat noch de beslissingen over de aanhouding, noch de tenlastelegging wezenlijk nieuwe feiten bevatten die deze nieuwe verdenking zouden kunnen rechtvaardigen. Het Hof oordeelde dat niet is gebleken dat Turkije te goeder trouw heeft gehandeld, op een manier die verenigbaar is met de “conclusies en de geest” van het Kavala-arrest uit 2019.

Het onderhavige beroep gaat over de detentie van klager na het arrest van 10 december 2019. De kamer waaraan de zaak was toegewezen, heeft de zaak verwezen naar de Grote Kamer.

EHRM factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights Right to liberty and security](#)
- [ECHR-KS – Article 5 The notion of deprivation of liberty](#)
- [ECHR-KS – Prisoners' rights Health care in prison](#)
- [ECHR-KS – Article 5 Judicial review of short-term detentions](#)
- [ECHR-KS – Article 14 Prisoners and discrimination](#)
- [Thematic factsheet: Conditions of detention](#)
- [Thematic factsheet: Effective investigations into death or ill-treatment caused by security forces](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – [C-366/24 \(Amazon EU\)](#) – 18 december 2025 – Frankrijk –
ECLI:EU:C:2025:990 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2006/123/EG – Artikelen 34 en 36 VWEU – Vaste boekenprijs – Vrij verrichten van diensten – Vrij verkeer van goederen – Behoud of bevordering van de culturele verscheidenheid – Online boekverkoop – Nationale regeling die voorziet in een minimumtarief voor een dergelijke levering – Verkoopmodaliteit

Samenvatting onder: [vrij verkeer](#)

HvJ – ARREST – C-345/24 (AGCOM) – 18 december 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:1009 – conclusie – arrest

Richtlijn 97/67/EG – Verordening (EU) 2018/644 – Pakketbezorgdiensten – Oplegging van informatievereisten – Rechtsgrondslag – Grenzen – Evenredigheidsbeginsel

AGCOM (de Italiaanse toezichthouder voor de communicatiesector), heeft een aantal informatievereisten opgelegd aan de ondernemingen die in Italië pakketbezorgdiensten aanbieden.

Enkele van deze ondernemingen hebben het besluit van de AGCOM aangevochten bij de rechter die hun vorderingen heeft toegewezen. De AGCOM heeft daartegen hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter die wil weten of de rechtsgrondslag voor het opleggen van de informatievereisten te vinden is in verordening (EU) 2018/644 of in richtlijn 97/67/EG. Indien de rechtsgrondslag te vinden is in verordening 2018/644, vraagt hij zich af of de werkingssfeer ervan geldig is. Verder is de vraag binnen welke grenzen een toezichthouder die vereisten kan opleggen.

Hof: Verordening (EU) 2018/644 moet aldus worden uitgelegd dat deze, wat de informatieverstrekking aan de betrokken nationale regelgevende instantie betreft, van toepassing is op elke aanbieder van pakketbezorgdiensten, ongeacht het nationale of grensoverschrijdende karakter van de betrokken diensten, behoudens specifieke uitsluitingen.

De artikelen 22 en 22 bis van richtlijn 97/67/EG alsmede artikel 4 van verordening 2018/644 verzetten zich er niet tegen dat een nationale regelgevende instantie aan aanbieders van pakketbezorgdiensten algemene informatieverplichtingen oplegt die in het bijzonder betrekking hebben op de voorwaarden die gelden voor de verschillende soorten klanten, te weten het publiek en bepaalde groepen zakelijke klanten, op de overeenkomsten die de betrekkingen regelen met ondernemingen die op verschillende wijzen betrokken zijn bij de verrichting van deze diensten, en op de economische voorwaarden en de rechtsbescherming van de werknemers die in verschillende functies bij de verrichting van die diensten worden ingezet, mits de opgelegde verplichtingen van dien aard zijn dat zij de vervulling van de aan deze autoriteit opgedragen taken mogelijk maken, daartoe noodzakelijk zijn en evenredig zijn in die zin dat zij geen buitensporige last meebrengen voor deze dienaarbieders.

HvJ – ARREST – C-353/24 (EUROPARK LATVIA) – 18 december 2025 – Letland – ECLI:EU:C:2025:1012 – geen conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2015/1535 – Begrip ‚technisch voorschrift’ – Nationale regeling op grond waarvan de broncode van in de gegevensbank van de belastingdienst geregistreeerde software moet worden verstrekt aan een instantie die de conformiteit van de fiscale technische voorschriften beoordeelt – Artikel 34 VWEU – Maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbepijking – Evenredigheidsbeginsel

Europark levert parkeerdiensten en heeft acht automatische betaaltoestellen van Skidata gekocht. Deze toestellen zijn geregistreeerd in de databank van de Letse belastingdienst.

Ernst & Young Baltic, de instantie die belast is met de conformiteitscontrole van kassa's en betaalautomaten, heeft geweigerd een conformiteitsverklaring af te geven. De reden was dat niet was voldaan aan een wettelijke verplichting om de broncode, en de doelcode van de geregistreeerde software van de toestellen te verstrekken. Als gevolg daarvan zijn de toestellen uit de databank van de belastingdienst verwijderd.

Europark en Skidata hebben tegen dat besluit beroep ingesteld. De verplichting om broncode en doelcode te verstrekken is volgens hen een technisch voorschrift. Dergelijke voorschriften hadden op grond van Richtlijn 2015/1535 vooraf aan de Europese Commissie moeten worden meegedeeld.

De broncode is eigendom van Skidata en valt onder het bedrijfsgeheim. De verplichting om deze code te verstrekken vormt volgens hen een onevenredige aantasting van het intellectuele-eigendomsrecht van de fabrikant.

Vormt de verplichting om de broncode van de geregistreerde software van automatische betaaltoestellen te verstrekken een “technisch voorschrift” in de zin van artikel 1, punt 11, van richtlijn 98/34? En zo ja: onder welke van de vier categorieën van technische voorschriften (technische specificatie, andere eis, regel betreffende diensten van de informatiemaatschappij, of verbod) moet die verplichting worden ingedeeld?

Hof: Artikel 1, lid 1, onder f), van richtlijn (EU) 2015/1535 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling uit hoofde waarvan de dienstverlener die belast is met het onderhoud van toestellen voor automatische betaling verplicht is om de instantie die de conformiteit van deze toestellen controleert de broncode van de geregistreerde software daarvan te verstrekken een „technisch voorschrift” in de zin van deze bepaling vormt, dat slechts kan worden tegengeworpen aan particulieren indien het desbetreffende ontwerp van de regeling vooraf aan de Commissie is meegedeeld overeenkomstig artikel 5, lid 1, eerste alinea, van deze richtlijn.

HvJ – CONCLUSIE – C-468/24 (Netz Niederösterreich) – 11 december 2025 – A-G Biondi – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:967 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2019/944 – Richtlijn 2002/58/EG – Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Levering elektriciteit – Slimme meters – Recht van weigering van de consument – Beveiliging van de door slimme meters verzonden gegevens

Samenvatting onder: [Energiemarkt](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-653/24 (Regione Emilia-Romagna) – 11 december 2025 – A-G Campos Sánchez Bordona – Italië – ECLI:EU:C:2025:966 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/123/EG – Concessies voor kleine omleidingen van water voor de opwekking van waterkracht en bijbehorende elektriciteitscentrales – Automatische verlenging

Samenvatting onder: [Aanbesteding en overheidsopdrachten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-741/25 Ranerski](#), verwijzing uit **Polen** over **telecombedrijven**, **nationale bewaarplicht persoonsgegevens** en de verenigbaarheid met **Richtlijn 2002/58/EG**

Digitalisering, social media en AI

Raad

AI: Council adopts position on the updated regulation to create AI gigafactories ([Raad](#))

REGELGEVING EN BELEID

- BNC Fiche: Omnibus AI en Omnibus Digitaal, [Kamerstuk 22 112, nr. 4222](#).
- BNC Fiche: Mededeling Europese strategie voor artificiële intelligentie in de wetenschap, [Kamerstuk 22112, nr. 4215](#)

OVERIG

- Toezicht op Europese Dataverordening van start, [Nieuws Privacyrecht 2025/53](#)
- Christiaan Alberdingk Thijm, Een Omnibus voor big tech ([NJB 2025/2747](#))
- EU-Grondrechtenagentschap (FRA) publiceert rapport over grondrechten en kunstmatige intelligentie ([ECER](#))
- Assessing High-risk Artificial Intelligence: Fundamental Rights Risks ([FRA](#))
- Against self-incrimination in the AI era: Inferred emotions seeking for protection ([European law blog](#))
- From Large Language Models to Long Lasting Manipulations: the AI Act and generative AI advertising ([EU law analysis](#))
- The Internal-External Dimension of the EU's International Digital Strategy in Three Acts ([European law blog](#))
- Commission opens investigation into possible anticompetitive conduct by Google in the use of online content for AI purposes ([EC](#))
- The Ominous Omnibus ([Verfassungsblog](#))
The European Commission's Digital Omnibus proposal to impose additional limits on the right of access to personal data is not a technical clean-up of EU digital law, but a near verbatim reproduction of industry lobbying demands. The proposal restricts the very tool used by citizens, NGOs, journalists, workers, researchers, and civil society to uncover systemic unlawful practices.
- The Limits of Symbolic Regulation ([Verfassungsblog](#))
On 5 December, the European Commission issued its first landmark decision under the Digital Services Act (DSA), targeting X's blue checkmark as allegedly deceptive. The decision, which has attracted international attention, including from US politicians, argues that the design facilitates inauthentic behaviour.
- Countdown to Chişinău: The Risk of Politicising the ECHR over Migration ([EJILtalk](#))
- The Latest Judicial Guidance on AI: White text, bias, fakes, hallucinations, and the use of AI by litigants in person and lawyers ([UK human rights blog](#))
- Een Omnibus voor big tech ([NJB blog](#))
De Digital Omnibus lijkt vooral positief uit te pakken voor de 'happy few'. De Amerikaanse techbedrijven die toch al voorop lopen in de AI-wedloop.
- EU's Digital Sovereignty and the Rights-Based Imperative ([Verfassungsblog](#))
On 18 November 2025 in Berlin, during the Summit on European Digital Sovereignty, the EU Member States signed the Declaration for European Digital Sovereignty.
- The Stakes of "Publicly Accessible" ([Verfassungsblog](#))
One of the main goals of the EU's Digital Services Act is to advance transparency about online platforms. Article 40 seeks to do so by providing researchers with access to data about Very Large Online Platforms and Search Engines.
- This Is Not Simplification ([Verfassungsblog](#))
The European Union's digital rulebook is increasingly criticized for its complexity, prompting calls for simplification. However, recent proposals like the draft Digital Omnibus regulation are strong on limiting rights but weak on providing clarity.

EHRM – factsheet en guides

- [New technologies](#)

Discriminatie en gelijke behandeling

EHRM – ARREST – [Ortega Ortega t. Spanje](#) – 4 december 2025 – [36325/22](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:1204JUD003632522](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Artikel 14 EVRM – Loondiscriminatie m/v – Persoonsgegevens – Victimisatieontslag – Schending

Samenvatting onder: [arbeid](#)

HvJ – ARREST – [C-417/23 \(Slagelse Almennyttige Boligselskab, Afdeling Schackenborgvænge\)](#) – 18 december 2025 – **Grote Kamer – Denemarken – [ECLI:EU:C:2025:1017](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Richtlijn 2000/43/EG – Begrippen ‘etnische afstamming’, ‘directe discriminatie’ en ‘indirecte discriminatie’ – Gettowijken – Vermindering percentage sociale huurwoningen

Deze zaken gaan over stedelijke transformatiegebieden in Kopenhagen. Bepaalde wijken zijn in 2018 aangemerkt als „hard gettogebied” (parallele samenlevingen; nu „transformatiegebied”), omdat zij relatief armer waren en grotendeels werden bewoond door wat de Deense wet omschrijft als „immigranten en hun nakomelingen uit niet-westerse landen”.

Door de gebieden aan te merken als transformatiegebied is het mogelijk om sociale huurcontracten op te zeggen. Aan de huurders wordt permanente herhuisvesting aangeboden. De bedoeling van de Deense autoriteiten is om gettowijken te diversifiëren. Een Deense rechter twijfelt echter of een en ander verenigbaar is met Richtlijn 2000/43/EG (gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming).

Hof (Grote Kamer): Artikel 2, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2000/43/EG moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling die voorziet in de verplichting om ontwikkelingsplannen vast te stellen ter vermindering van het percentage sociale gezinswoningen in woongebieden die onder meer worden gekenmerkt door het feit dat het aandeel „immigranten en hun nakomelingen uit niet-westerse landen” dat in de afgelopen vijf jaar in die gebieden heeft gewoond, tot boven de 50 % is gestegen,

– **directe discriminatie** in de zin van artikel 2, lid 2, onder a), vormt voor zover blijkt dat de vaststelling van deze nationale regeling is gebaseerd op de etnische afstamming van de meerderheid van de bewoners van deze gebieden en deze nationale regeling tot gevolg heeft dat alle bewoners van deze gebieden ongunstiger worden behandeld dan de bewoners van woongebieden die vergelijkbaar zijn, maar waarin het aandeel „immigranten en hun nakomelingen uit niet-westerse landen” niet meer dan 50 % bedraagt;

– **indirecte discriminatie** in de zin van deze bepaling vormt voor zover blijkt dat deze nationale regeling, hoewel zij ogenschijnlijk op neutrale wijze is geformuleerd of wordt toegepast, dat wil zeggen rekening houdend met andere factoren dan de etnische afstamming, leidt tot een bijzonder nadeel voor personen die tot bepaalde etnische groepen behoren, en voorts dat die nationale regeling, met het oog op de verwezenlijking van de daarmee nagestreefde dwingende doelstelling van algemeen belang, het evenredigheidsbeginsel niet eerbiedigt.

- Discriminatieverbod: het Hof van Justitie verduidelijkt, in verband met de Deense wet op de volkshuisvesting, de situaties die kunnen leiden tot discriminatie op grond van etnische afstamming ([persbericht](#))
- When Context Disappears ([Verfassungsblog](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-691/25 \(Lægernes Pension\)](#), verwijzing uit **Denemarken** over een **Deense pensioenregeling** voor **artsen** die **lager uitvalt voor vrouwen** dan voor mannen, omdat vrouwen een hogere levensverwachting hebben en vragen over **artikel 157 VWEU** en **artikel 9, lid 1, onder h, van richtlijn 2006/54/EG**
- [C-606/25 \(CGIL del Trentino\)](#), verwijzing uit **Italië**. Verzet richtlijn 2000/78 (inzake **gelijke behandeling in arbeid en beroep**) zich tegen een nationaal bepaalde **leeftijdsgrens van 35 jaar** voor deelnemers die mee willen doen aan de selectie voor het beroep van **staatsprocureur**?

NOOT – EHRM 26 juni 2025, [Seydi e.a. t. Frankrijk](#)

Seydi and Others v. France: Proving Racial Profiling in Discrimination Law ([Strasbourg observers](#))

NOOT – EHRM 9 september 2025, [Ilareva e.a. t. Bulgarije](#)

Ilareva and Others v. Bulgaria: First finding of discrimination by association (procedural) for unremedied online attacks on human rights defenders ([Strasbourg observers](#))

EHRM – facstsheets en guides

- [Gender Identity](#)
- [Homosexuality: criminal aspects](#)
- [Racial profiling](#)
- [Roma and Travellers](#)
- [Thematic factsheet: Roma and Travellers](#)
- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

HvJ – CONCLUSIE – [C-488/24 \(Kigas\)](#) – 11 december 2025 – A-G Ćapeta – Litouwen – [ECLI:EU:C:2025:968](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2011/83/EU – Verdrag betreffende de overeenkomst tot internationaal vervoer van goederen over de weg (CMR-verdrag) – Informatieverplichting douanerechten

Samenvatting onder: [consumenten](#)

OVERIG

Aankondiging [Nederland als] vestigingsstad EU-Douaneautoriteit, [Kamerstuk 31934, nr. 100](#)

EHRM – algemeen

OVERIG

- Is the European Court of Justice a Protector of the Weak? ([Verfassungsblog](#))

Is the European Court of Justice biased toward business interests, or does it protect the weak? Drawing on a novel dataset of nearly 7,000 rulings from 1962 to 2016, this blog post revisits a longstanding debate with systematic evidence. Contrary to persistent critiques, this blog post shows that individuals invoking rights win more often than corporate litigants.

- Afterword: What Role for the European Court of Human Rights? ([Strasbourg observers](#))
- Progressive is in the eye of the beholder: competing narratives on the ECtHR and its role ([Strasbourg observers](#))
- The ECtHR as a Conservative Institution (even) in the Face of Authoritarianism ([Strasbourg observers](#))

EHRM – factsheets

- [ECHR-KS – Article 6 \(criminal\) Exhaustion of domestic legal remedies/ compliance with the four-month rule \(premature expressions of guilt\)](#)
- [ECHR-KS – Article 34/35 The locus standi of relatives \(indirect victims\) to bring a case to the Court when the direct victim has died](#)
- [ECHR-KS – Article 34/35 The locus standi of representatives to bring/pursue a case before the Court when the direct victim has died](#)

Energiemarkt

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – [Fliegenschnee e.a. t. Oostenrijk](#) – 18 november 2025 – [40054/23](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:1118DEC004005423](#) – [persbericht 11.12.25 – beslissing](#)

Artikel 2 EVRM – Artikel 8 EVRM – Weigering verbod verkoop fossiele brandstoffen – Klimaatcrisis

Samenvatting onder: [Milieu](#)

HvJ – ARREST – C-633/23 (Electrabel) – 18 december 2025 – België – ECLI:EU:C:2025:991 – conclusie – arrest (Franse versie)

Verordening (EU) 2022/1854 – Hoge energieprijzen – Noodinterventie – Plafond op inkomsten uit elektriciteitsmarkt – Bepaling van ‚marktinkomsten’ – Beginselen van voorrang, doeltreffendheid en loyale samenwerking

Verzoeksters zijn elektriciteitsproducenten, -leveranciers, of federaties van ondernemingen die een heffing moeten betalen op basis van de elektriciteitswet. Electrabel e.a. hebben beroep ingesteld tegen deze beslissing van de CREG, omdat de CREG onterecht zou zijn uitgegaan van inkomsten die niet werkelijk zijn gerealiseerd, wat volgens hen in strijd is met verordening 2022/1854. CREG heeft gebruik gemaakt van onweerlegbare vermoedens die gebaseerd zijn op fictieve inkomsten, wat leidt tot een hogere heffing. Volgens de CREG en de Belgische Staat is het gebruik van dergelijke vermoedens gerechtvaardigd om technische moeilijkheden te overwinnen en de administratieve lasten te verlichten.

De verwijzende rechter twijfelt of het systeem van onweerlegbare vermoedens, dat de CREG gebruikt, in overeenstemming is met de verordening. Daarnaast betogen verzoeksters dat de beslissing betrekking heeft op een periode voordat de verordening daadwerkelijk van kracht was en dat de heffing met terugwerkende kracht is toegepast, wat volgens hen in strijd is met het Unierecht.

Hof (niet officiële vertaling): De artikelen 6 tot en met 8 van Verordening (EU) 2022/1854, gelezen in samenhang met artikel 2, punten 5 en 9, daarvan en met het evenredigheidsbeginsel, verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan het bedrag van de inkomsten waarop een plafond op de marktinkomsten overeenkomstig artikel 8 van toepassing is, voor de betrokken elektriciteitsproductie-installaties wordt bepaald op basis van onweerlegbare vermoedens of op basis van weerlegbare vermoedens, die echter alleen kunnen worden weerlegd, enerzijds, door de werkelijke inkomsten van alle installaties van de betrokken exploitant te rechtvaardigen en, anderzijds, door middel van andere vermoedens, voor zover deze vermoedens het mogelijk maken redelijke ramingen van die inkomsten te verkrijgen, die representatief zijn voor de werkelijkheid van de markt tijdens de betrokken periode.

De artikelen 6 tot en met 8 en artikel 22, lid 2, onder c), van verordening nr. 2022/1854, gelezen in samenhang met artikel 288 VWEU en met de beginselen van voorrang en doeltreffendheid van het Unierecht en van loyale samenwerking, verzetten zich niet tegen een nationale regeling die na de inwerkingtreding van die verordening is vastgesteld en die voorziet in de toepassing van een maatregel tot plafonnering van de marktinkomsten die vergelijkbaar is met die welke bij die verordening wordt opgelegd, maar voor een periode die eerder is dan die welke bij die verordening is vastgesteld.

HvJ – ARREST – C-260/24 (Lukoil Bulgaria) – 18 december 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:988 – geen conclusie – arrest

Artikel 102 VWEU – Misbruik van machtspositie – Groothandelsmarkt in brandstoffen in Bulgarije – Uitholling van de marges van concurrenten of margin squeeze – Definitie van de productmarkt – Verticaal opgesplitste markt – Inaanmerkingneming accijnsregeling

Samenvatting onder: Mededinging

HvJ – CONCLUSIE – C-468/24 (Netz Niederösterreich) – 11 december 2025 – A-G Biondi – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:967 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2019/944 – Richtlijn 2002/58/EG – Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Levering elektriciteit – Slimme meters – Recht van weigering van de consument – Beveiliging van de door slimme meters verzonden gegevens

Appellante beschikte over een analoge elektriciteitsmeter, waarvan de ijkning is verlopen in december 2023. Deze meter moet worden vervangen door een zg. “slimme meter”.

Appellante heeft zich verzet tegen de verwijdering van de analoge meter. Geappelleerde heeft vervolgens beroep ingesteld om de oude meter te kunnen verwijderen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 5, lid 3, van Richtlijn 2002/58/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip ‘elektronische-communicatienetwerk’ niet van toepassing is op een elektriciteitsnet waarover gegevens (verbruiksgegevens, metadata, persoonlijke identificatie) worden verstuurd overeenkomstig de doelstellingen van artikel 20, onder b) en c), en artikel 23, lid 3, van richtlijn (EU) 2019/944, indien het niet om een openbaar elektriciteitsnet gaat en de slimme meter geen eigendom is van de consument.

Artikel 13 van verordening (EU) 2016/679, gelezen in het licht van artikel 7 en artikel 8, leden 1 en 2, van het Handvest, staat niet in de weg aan een nationale regeling volgens welke alleen de desbetreffende configuratie van het afleesinterval voor de eindafnemer zichtbaar moet zijn, maar niet of de netwerkbeheerder een ‘gemotiveerd specifiek geval’ heeft gedetecteerd en gegevens van de eindafnemer vóór het vastgestelde interval heeft geraadpleegd, indien de consument vooraf over dit specifieke doel is geïnformeerd.

HvJ – CONCLUSIE – C-653/24 (Regione Emilia-Romagna) – 11 december 2025 – A-G Campos Sánchez Bordona – Italië – ECLI:EU:C:2025:966 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/123/EG – Concessies voor kleine omleidingen van water voor de opwekking van waterkracht en bijbehorende elektriciteitscentrales – Automatische verlenging

Samenvatting onder: [Aanbesteding en overheidsopdrachten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-699/25 \(Green forest project\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over **noodinterventie** vanwege **hoge energieprijzen** en de vraag of een elektriciteitsproducent die rechtstreeks uit **biomassa** een brandstof (namelijk **biomethaan**) produceert, onder de **uitzondering** van **Verordening (EU) 2022/1854** valt.
- [T-829/25 \(Generalidad de Cataluña\)](#), verwijzing uit **Spanje** over **nationale belasting op de uitstoot van stikstofdioxide op vliegvelden** door **commerciële luchtvaart** en verenigbaarheid met **richtlijn 2003/96/EG**

CONSULTATIE

Actualisering van de governance van de energie-unie en klimaatactie, Feedback- en raadplegingsperiode 18 december 2025 - 12 maart 2026 ([EC](#))

OVERIG

- Commissie presenteert het pakket Europese energie-netwerken en het initiatief voor energiesnelwegen ([ECER](#))
- Commission publishes “fitness check” on EU laws covering the security of electricity and gas supply in view of future revision ([EC](#))
- Review of the Governance Regulation on the Energy Union and Climate Action – Public consultation launched ([EC](#))
- EU plans to upgrade energy infrastructure to lower bills and boost independence ([EC](#))

Europees OM

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-506/25 \(Raukar-Gamulin e.a.\)](#), verwijzing uit **Kroatië** over een nationale bepaling op grond waarvan de **procureur-generaal** van Kroatië beslist over een **bevoegdheidsconflict tussen het openbaar ministerie en het EOM**, terwijl hij niet onafhankelijk is en de overeenstemming met **verordening 2017/1939 (onafhankelijkheid EOM)**
- [C-686/25 \(Alik\)](#), verwijzing uit **Griekenland** over de vraag of nationale rechters bevoegd zijn om kennis te nemen van een **beroep wegens rechterlijke dwaling** (persoonlijke aansprakelijkheid) van een gedelegeerde Europees aanklager die zijn taken krachtens verordening 2017/1939 (**EOM**) uitoefent

OVERIG

European Public Prosecutor's Office: the tension between supranationalism, sovereignty and legitimacy ([EU law analysis](#))

Familieleven en familierecht

EHRM – ARREST – [Z. e.a. t. Finland](#) – 16 december 2025 – [42758/23](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:1216JUD004275823](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Haags Verdrag inzake Kinderontvoering – Geen schending

Klagers zijn twee minderjarige zoons van Z. Z heeft zijn zoons zonder toestemming van hun moeder meegenomen van Rusland naar Finland. De zonen hebben asiel gekregen in Finland. De Finse rechtbank heeft beslist dat de zonen naar Rusland moeten terugkeren op grond van het Haags Verdrag inzake kindervervoering. Klagers stellen dat het bevel van het Hooggerechtshof tot terugkeer van hen in strijd is met hun recht op respect voor hun gezinsleven.

Het Hof oordeelt dat de nationale rechtbanken hebben voldaan aan de procedurele vereisten van artikel 8 van het Verdrag, door daadwerkelijk rekening te houden met de factoren die een uitzondering zouden kunnen vormen op de onmiddellijke terugkeer van de kinderen in de zin van het Haags Verdrag. De redenering van het Hooggerechtshof is voldoende gedetailleerd in het licht van de uitzonderingen in het Haags Verdrag, die strikt moeten worden geïnterpreteerd. Die inbreuk was daarom "noodzakelijk in een democratische samenleving". Geen schending artikel 8 EVRM. De klacht op grond van artikel 3 EVRM is niet ontvankelijk.

 EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Fliegenschnee e.a. t. Oostenrijk – 18 november 2025 – 40054/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:1118DEC004005423 – persbericht 11.12.25 – beslissing

Artikel 2 EVRM – Artikel 8 EVRM – Weigering verbod verkoop fossiele brandstoffen – Klimaatcrisis

Samenvatting onder: Milieu

 EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – Vos t. Nederland – 11 december 2025 – 11663/25 – subject matter of the case

Artikel 8 EVRM – Uithuisplaatsing minderjarige kinderen – Besluitvormingsproces – Effectief nationaal rechtsmiddel

De kinderen zijn kort na hun geboorte onder voogdij geplaatst van een erkende jeugdinstantie (hierna "de GI") maar woonden wel samen met klagster in een begeleide woonvoorziening. Nadat medewerkers van deze instantie hun zorgen hadden geuit over het welzijn van de kinderen, heeft de jeugdinstantie GI via een spoedprocedure de kinderrechtster verzocht om toestemming voor een wijziging van de verblijfplaats van de kinderen, op grond van artikel 1:336a BW.

De kinderrechtster heeft het verzoek van de jeugdinstantie ingewilligd zonder klagster te horen. De kinderen zijn op dezelfde dag uit huis geplaatst. Het Gerechtshof heeft op 5 december 2023 geoordeeld dat het belang van een kind, kan vereisen dat een rechter een beslissing neemt zonder voorafgaande mondelinge behandeling, zelfs als er geen specifieke rechtsgrondslag (zoals artikel 800(3) van het Wetboek van Burgerlijke Procedure) voor dat verzoek bestaat. Het Hof oordeelde verder dat de beslissing gebaseerd kon zijn op artikel 1:336a van het Burgerlijk Wetboek en dat een dergelijke beslissing niet vatbaar is voor hoger beroep.

Klagster klaagt, op grond van artikel 8 EVRM dat de beslissing tot wijziging van de verblijfplaats van haar kinderen niet in overeenstemming met de wet is genomen. Zij klaagt verder, op grond van de artikelen 6, 8 en 13 van het Verdrag, dat de procedure als geheel niet voldeed aan de normen die uit deze artikelen voortvloeien, aangezien zij niet naar behoren was gehoord over het besluit tot wijziging van de verblijfplaats van haar kinderen en er geen rechterlijke toetsing van dat besluit had plaatsgevonden.

Vragen aan partijen: Vormde het besluit tot wijziging van de verblijfplaats van haar kinderen een schending van het recht van klagster op respect voor haar gezinsleven? Is er sprake van strijd met artikel 8 EVRM. Was het besluit in het bijzonder "in overeenstemming met de wet" in de zin van lid 2 van artikel 8 EVRM? Voldeed het besluitvormingsproces aan de normen die voortvloeien uit de artikelen 6 en 8 EVRM (zie Strand Lobben en anderen tegen Noorwegen [GC], nr. 37283/13, § 212, 10 september 2019)? Had klagster de beschikking over een effectief nationaal rechtsmiddel voor haar klachten op grond van artikel 6 en 8 EVRM, zoals vereist in artikel 13 EVRM?

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – De Heer t. Nederland – 12 december 2025 – 39959/23 en 39976/23 – subject matter of the case

Artikel 8 EVRM – Uithuisplaatsing minderjarige kinderen – Besluitvormingsproces

De klachten gaan over de beëindiging van het ouderlijk gezag van klagers over vier van hun minderjarige kinderen. In september 2019 heeft de kinderrechter een spoeduisplaatsing bevolen en zijn de kinderen onder toezicht van een gecertificeerde jeugdinstituting geplaatst. Deze beslissing werd genomen naar aanleiding van aanhoudende en structurele zorgen over het welzijn van de kinderen in hun gezin, waar zij emotioneel verwaarloosd zouden worden, en het onvermogen van de ouders om in de behoeften van hun kinderen te voorzien. De kinderen zijn in verschillende gezinnen geplaatst, de twee jongste kinderen op een adres dat niet aan klagers is bekendgemaakt. Klagers mochten hun kinderen sporadisch en enkel onder toezicht zien.

De rechtbanken oordeelden dat, hoewel hereniging onder strenge voorwaarden mogelijk werd geacht, het gedrag van de vader het onmogelijk maakte om aan die voorwaarden te voldoen. In 2022, heeft de rechtbank het verzoek van de kinderbescherming ingewilligd, om het ouderlijk gezag van klagers te beëindigen wegens hun gebrek aan opvoedingsvaardigheden en het verstrijken van de aanvaardbare termijn voor de kinderen om de onzekerheden rond hun gezinssituatie te verwerken. Het gerechtshof heeft deze beslissing bekrachtigd.

Klagers klagen op grond van artikel 8 EVRM dat er onvoldoende onderzoek naar de feiten heeft plaatsgevonden voordat het ouderlijk gezag werd beëindigd en dat er onvoldoende inspanningen zijn geleverd om hen met hun kinderen te herenigen.

Vragen aan partijen: Hebben klagers alle effectieve nationale rechtsmiddelen uitgeput, zoals vereist in artikel 35 § 1 van het Verdrag (zie *Missaoui en Akhandaf tegen België* (besluit), nr. 54795/21, §§ 50-57, 3 september 2024)? Vormt het besluit tot beëindiging van het ouderlijk gezag van klagers over hun kinderen een schending van hun recht op respect voor hun gezinsleven, in strijd met artikel 8 EVRM (zie onder meer *Strand Lobben en anderen tegen Noorwegen [GC]*, nr. 37283/13, §§ 202-213, 10 september 2019 en *Van Slooten tegen Nederland*, nr. 45644/18, § 76, 15 april 2025)?

HvJ – ARREST – C-789/23 (Tatrauskė) – 11 december 2025 – Litouwen – ECLI:EU:C:2025:956 – conclusie – arrest

Artikel 21 VWEU – Unieburgerschap – Inschrijving in nationale register van in een andere lidstaat gesloten huwelijkse voorwaarden – Vereiste om het persoonlijke identificatienummer te vermelden van ten minste één van de personen die partij zijn bij die voorwaarden

De Litouwse wetgever heeft bepaald dat huwelijkse voorwaarden (die in een andere staat zijn gesloten) in het huwelijksgoederenregister kunnen worden ingeschreven indien die huwelijkse voorwaarden het door het Litouwse bevolkingsregister verstrekte persoonlijke identificatienummer van ten minste één van de echtgenoten bevat. Het betreft hier een in Italië gesloten huwelijk en het uittreksel van de in Italië opgestelde huwelijksakte (inhoudende de uitsluiting van gemeenschap van goederen) vermeldt niet dat persoonlijke identificatienummer. Het hof oordeelt dat deze weigering niet verenigbaar is met het Unierecht.

Hof: Artikel 21, lid 1, VWEU verzet zich tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan in een andere lidstaat aangegane huwelijkse voorwaarden alleen in het nationale huwelijksgoederenregister kunnen worden ingeschreven als in deze voorwaarden het door eerstgenoemde lidstaat toegekende persoonlijke identificatienummer van ten minste één van de twee echtgenoten staat vermeld, terwijl een dergelijk vereiste niet geldt om in diezelfde lidstaat aangegane huwelijkse voorwaarden in dit register in

te schrijven en de gegevens in die voorwaarden het mogelijk maken de personen die deze zijn aangegaan te identificeren.

HvJ – CONCLUSIE – gevoegde zaken C-684/24 en C-685/24 (Across Fiduciaria e a. Unione Fiduciaria e a.) – 11 december 2025 – A-G Richard de la Tour – Italië – ECLI:EU:C:2025:964 – conclusie

Richtlijn (EU) 2015/849 – Artikel 47 Handvest – Voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering – Informatie over de uiteindelijk begunstigten van trusts en soortgelijke juridische constructies – Legitiem belang – Grondrechten van de uiteindelijk begunstigten

Samenvatting onder: Witwassen en terrorisme

OVERIG

[Out Now] Bruijnen on Recognition of Kafala and Child Marriage in Family Law and Migration Law (conflict of laws)

EHRM factsheets en case-law guide

- Children's rights
- Gestational surrogacy
- International child abductions
- Parental rights
- Protection of minors
- Reproductive rights
- Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence
- Guide on Article 12 ECHR - right to marry
- ECHR-KS – Rights of the child Contact rights
- ECHR-KS – Article 8 Filiation
- ECHR-KS – Article 8 Right of the child to be heard in domestic proceedings on family matters
- ECHR-KS – Article 8 Surrogacy
- Thematic factsheet: Reproductive rights
- Thematic factsheet: Children's rights

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – C-602/22 P (ABLV Bank AS, in liquidatie/GAR) – 11 december 2025 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:953 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 806/2014 – Besluit Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad (GAR) om geen afwikkelingsprocedure in te leiden – Bevoegdheden GAR – Beoordelingsvrijheid – Omvang rechterlijke toetsing

Het Hof moet zich met name uitspreken over de bevoegdheid van de GAR om een formeel besluit te nemen om geen afwikkelingsregeling vast te stellen voor een kredietinstelling in het kader van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme (GAM).

Het Gerecht oordeelt dat de aandeelhouders van ABLV bank niet rechtstreeks geraakt worden door dit besluit. Het middel gericht tegen het onderzoek van de ontvankelijkheid door het Gerecht is volgens het Hof onvoldoende duidelijk.

Hof (Grote Kamer): Het beroep wordt verworpen.

HvJ – ARREST – C-548/24 P (Crédit agricole SA/ECB) – 18 december 2025 – ECLI:EU:C:2025:1014 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Gemeenschappelijk toezichtsmechanisme – Specifieke toezichthoudende taken ECB – Vaststelling van prudentiële vereisten

Verzoeksters verzoeken om vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-188/22, waarbij het Gerecht hun beroep tot nietigverklaring van enerzijds punt 1.5 en de punten 3.5.1 tot en met 3.5.8 van besluit ECB-SSM-2022-FRCAG-5 van de Europese Centrale Bank (ECB) van 2 februari 2022 met inbegrip van de bijlagen, en, anderzijds, punt 1.6 en de punten 3.5.1 tot en met 3.5.8 van besluit ECB-SSM-2022-FRCAG-123 van de ECB van 21 december 2022 met inbegrip van de bijlagen daarbij, voor zover deze beslissingen maatregelen voorschrijven die moeten worden genomen met betrekking tot onherroepelijke betalingsverplichtingen.

Hof: het beroep wordt verworpen.

Zie ook: C-550/24 P en C-552/24 P

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-677/25 (ZBI Fondsmanagement), verwijzing uit **Duitsland** over vastgoedfondsen voor particuliere beleggers, PRII en risico-indicator voor de essentiële-informatiedocumenten

CONSULTATIE

Financieel stelsel EU – regels inzake finaliteit afwikkeling (update), Feedback mogelijk van 18 december 2025 - 3 maart 2026 (EC)

OVERIG

- Bulgaria adopts the euro ([EC](#))
- European Commission proposal to improve the EU single market for financial services ([Ellen Timmer](#))

GBVB en internationaal recht

GERECHT – ARREST – T-72/24 (UC/Raad) – 3 december 2025 – ECLI:EU:T:2025:1085 – arrest

Beperkende maatregelen – Bevriezing van tegoeden – Situatie in Congo – Handhaving van verzoekers naam op de lijsten – Beroep tot nietigverklaring – Bevoegdheid van de Raad – Transparantieplichting – Rechtszekerheid – Motiveringsplicht – Beoordelingsfout – Grondrechten – Evenredigheid

Verzoeker, een zakenman met de Belgische nationaliteit, is de voormalig directeur van African Gold Refinery Ltd, een in Uganda gevestigde vennootschap die actief is in de goudsector in Afrika. Bij uitvoeringsbesluit 2022/2398 en uitvoeringsverordening 2022/2397 is verzoekers naam op de litigieuze lijsten geplaatst. Verzoeker verzoekt het Gerecht de bestreden handelingen nietig te verklaren voor zover deze op hem betrekking hebben.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

GERECHT – ARREST – T-518/23 (Middle East Bank, München Branch/Commissie) – 10 december 2025 – ECLI:EU:T:2025:1101 – arrest

Verordening (EG) nr. 2271/96 – Beperkende maatregelen tegen Iran die door de Verenigde Staten zijn genomen – Secundaire sancties

In 2018 heeft de president van de Verenigde Staten aangekondigd dat hij zijn land zou terugtrekken uit de nucleaire overeenkomst met Iran, en de op basis van die overeenkomst opgeheven sancties weer in te stellen. Op grond van deze sancties is het verboden om handelsrelaties te onderhouden met personen op de zg. SDN-lijst. Dit verbod geldt voor personen die binnen de rechtsmacht van de VS vallen (primaire sancties) en voor personen die daarbuiten vallen (secundaire sancties).

Verzoekster is de Duitse dochteronderneming van de Iraanse bank Middle East Bank (MEB). MEB staat sinds november 2018 op de SDN-lijst ten aanzien van primaire sancties en sinds 8 oktober 2020 ten aanzien van secundaire sancties.

Interveniënte is een Duitse onderneming. Zij is de enige bank in Duitsland waar effecten mogen worden gedeponeerd. Een van interveniëntes taken is om de effecten van verzoekster te bewaren. Aangezien interveniënte de effecten van verzoekster had geblokkeerd, kon de Duitse depotbank van verzoekster de op 16 januari 2020 gegeven verkooporder van die effecten niet uitvoeren. Verzoekster heeft beroep ingesteld tegen de beslissing van interveniënte.

De Europese Commissie heeft interveniënte toestemming verleend om gedurende een periode van twaalf maanden te voldoen aan bepaalde wetten van de VS die zijn opgenomen in de bijlage bij verordening nr. 2271/96, ten aanzien van de effecten of fondsen van verzoekster die bij haar in bewaring of depot zitten (hierna: „oorspronkelijke toestemming”). Bij het tweede bestreden besluit heeft de Commissie deze toestemming verlengd.

Verzoekster verzoekt het Gerecht om deze besluiten nietig te verklaren. Het Gerecht oordeelt dat verzoeksters argumenten niet kunnen aantonen dat de Commissie een beoordelingsfout heeft gemaakt, in het bijzonder met betrekking tot de reikwijdte van de oorspronkelijke en de nieuwe toestemming, noch dat de bestreden besluiten op dit punt onnauwkeurig zijn, noch dat de Commissie haar bevoegdheden heeft misbruikt.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-701/25 (Graudu sabiedrība), verwijzing uit **Letland** over de vraag of de **naleving van de sanctieregels** van **verordening 269/2014** moet worden beschouwd als een **kwestie van openbare orde** bij de **erkenning van buitenlandse arbitrale uitspraken**.
- C-733/25 (ALPIQ), verwijzing uit **Litouwen** over **beperkende maatregelen** en de **erkenning en tenuitvoerlegging van een arbitrale uitspraak van een Zweeds scheidsrecht**

OVERIG

- Jaarverslag van de Commissie over de uitvoering van de EU-instrumenten voor extern optreden in 2024 (ECER)
- Statement by the Secretary General on the situation in Venezuela (COE)
- From Security to Economics (Verfassungsblog)
Last week, by adopting Regulation 2025/2600, the Council effectively froze Russian state assets permanently.

EHRM factsheets en guides

- Conscientious objection
- Freedom of religion
- Religious symbols and clothing
- Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

HvJ – ARREST – C-473/24 (Speyer & Grund) – 11 december 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:961 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 528/2012 (Biocideverordening) – Verordening (EG) nr. 1272/2008 (CLP-verordening) – Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH-verordening) – Begrip ‘biocide’ – Beoogde gebruik van het product – Producten op basis van azijn die bestemd zijn voor gebruik als levensmiddelen en ook als reinigings- of desinfecteermiddelen voor levensmiddelen (‘dual-use-producten’) – Verplichtingen op het gebied van etikettering en informatieverstrekking

Twee concurrerende vennootschappen hebben een geschil over de verkoop door verweerster van producten die bestaan uit water en azijnzuur (7,5 %) of uit water, azijnzuur (10 %) en citroenzuur (1,5 %). Werner & Mertz GmbH, een vennootschap die schoonmaakmiddelen verkoopt, is van mening dat Speyer & Grund, door bovenvermelde producten als levensmiddelen te verkopen en te promoten,

inbreuk maakt op de regels inzake eerlijke mededinging, gelezen in samenhang met de biocidenverordening, de CLP-verordening en de Reach-verordening, aangezien niet is voldaan aan de vereisten op het gebied van etikettering en reclame. .

Hof: Artikel 3, lid 1, onder a), eerste streepje, van verordening (EU) nr. 528/2012 moet aldus worden uitgelegd dat een product niet noodzakelijkerwijs uitsluitend of hoofdzakelijk een biocidale doelstelling moet hebben om onder het begrip „biocide”, zoals gedefinieerd in die bepaling, te vallen maar dat die doelstelling ondergeschikt kan zijn aan andere doelstellingen.

Artikel 2, leden 1 en 2, van verordening nr. 528/2012, gelezen in samenhang met bijlage V, hoofdgroep 1, productsoort 4, van die verordening, moet aldus worden uitgelegd dat een biocide dat bestemd is voor het reinigen en desinfecteren van levensmiddelen, niet binnen het toepassingsgebied van die verordening valt.

HvJ – ARREST – C-316/24 P (PAN Europe) – 18 december 2025 – ECLI:EU:C:2025:992 – conclusie – arrest (Franse versie)

Verordening (EU) nr. 1107/2009 – Gewasbeschermingsmiddelen – Verlenging goedkeuring werkzame stof cypermethrin – Uitvoeringsverordening (EU) 2021/2049 – Verzoek tot interne herziening – Voorzorgsbeginsel – Beoordeling door EFSA – Toxiciteit op de lange termijn van gewasbeschermingsmiddelen

Cypermethrin is zeer toxisch voor insecten. De goedkeuring door de Commissie van cypermethrin was geldig tot 2016. Een werkgroep (de aanvrager), bestaande uit twee vennootschappen, heeft om verlenging van deze goedkeuring verzocht. Tijdens de procedure voor de beoordeling van de verlenging heeft de Commissie de goedkeuring herhaaldelijk met kortere termijnen verlengd om te voorkomen dat de goedkeuring vervalt voordat over de verlenging een beslissing is genomen (artikel 17 van de gewasbeschermingsverordening).

EFSA heeft een wetenschappelijk advies uitgebracht met daarin onder meer vier „kritieke punten van zorg” die aan een goedkeuring in de weg zouden kunnen staan.

De Commissie heeft de goedkeuring van cypermethrin op 24 november 2021 verlengd. PAN Europe heeft op grond van artikel 10, lid 1, van de Aarhus-verordening bij de Commissie een verzoek ingediend tot interne herziening van de litigieuze verlenging.

PAN Europe heeft bij het Gerecht beroep ingesteld tegen het bestreden herzieningsbesluit. Het Gerecht heeft het beroep verworpen. Met de onderhavige hogere voorziening verzoekt PAN Europe het bestreden arrest te vernietigen.

Hof: (niet officiële vertaling) Het arrest van het Gerecht in zaak T-536/22 wordt vernietigd voor zover daarin beide onderdelen van het enige middel van Pesticide Action Network Europe (PAN Europe) zijn afgewezen, die respectievelijk betrekking hadden op:

- het ontbreken van informatie over de representativiteit van de gebruikte partijen pesticiden,*
- het onrealistische karakter van de maatregelen ter beperking van de risico's voor niet-doelwitgeleedpotigen in niet-beoogde gebieden,*
- het onrechtmatige karakter van het tweede verzoek om bevestigende informatie over de toxiciteit van isomeren, en*
- het ontbreken van een onderzoek naar de langetermijntoxiciteit van het representatieve gebruik van het gewasbeschermingsmiddel dat cypermethrin bevat, zoals ingediend door de aanvragers van de verlenging van de goedkeuring van deze werkzame stof.*

Het besluit van de Europese Commissie van 23 juni 2022 [geregistreerd onder referentie Ares (2022)4621502] wordt nietig verklaard voor zover het:

- *concludeert dat de representativiteit van de voor de beoordeling van cypermethrin gebruikte pesticidenpartijen is aangetoond,*
- *de verlenging van de goedkeuring van cypermethrin rechtvaardigt op basis van een risicobeperkende maatregel voor niet-doelwitgeleedpotigen in niet-beoogde gebieden waarvan de realiteitswaarde niet is aangetoond,*
- *van oordeel is dat het tweede verzoek om aanvullende bevestigende informatie*

GERECHT – ARREST – T-536/23 (AlzChem Trostberg/Commissie) – 3 december 2025 – ECLI:EU:T:2025:1087 – arrest

Verordening (EU) nr. 528/2012 – Biociden – Cyaanamide niet goedgekeurd als bestaande werkzame stof voor gebruik in biociden voor de productsoorten 3 en 18 – Overgangsmaatregelen – Kennelijk onjuiste beoordeling – Evenredigheid

Verzoekster is een Duitse vennootschap die in de EU biociden die cyaanamide bevatten op de markt brengt. De Commissie heeft het bestreden besluit vastgesteld waarin is vastgelegd dat de stof 'Cyaanamide' niet wordt goedgekeurd als werkzame stof voor gebruik in biociden van de productsoorten 3 en 18.

Verzoekster verzoekt het Gerecht het bestreden besluit nietig te verklaren. Ter onderbouwing van haar beroep voert verzoekster acht middelen aan. Deze middelen zien onder meer op de materiele beoordelingscriteria, op de overgangsbepalingen en op de vraag of de Commissie in haar beoordeling of cyaanamide onaanvaardbare effecten door de menselijke gezondheid of het milieu heeft en bij de beoordeling van de risico's voldoende acht heeft geslagen op alle relevante informatie. Ten onrechte is geconcludeerd dat cyaanamide hormoonontregelende eigenschappen heeft. Ook is de vraag voorgelegd of de Commissie misbruik heeft gemaakt van de haar bij artikel 75, lid 1, onder g), van verordening nr. 528/2012 verleende bevoegdheden en onrechtmatig gebruik heeft gemaakt van de mandaten. Verzoekster is van mening dat haar recht om te worden gehoord niet is nageleefd en dat de Commissie daarmee het beginsel van behoorlijk bestuur heeft geschonden. Ook is gesteld dat het evenredigheidsbeginsel is geschonden.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

CONSULTATIE

Biocidenverordening — evaluatie, Feedback- en raadplegingsperiode 11 december 2025 - 5 maart 2026 (EC)

Gezondheid, geneesmiddelen, levensmiddelen en etikettering

HvJ – ARREST – C-473/24 (Speyer & Grund) – 11 december 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:961 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 528/2012 (Biocideverordening) – Verordening (EG) nr. 1272/2008 (CLP-verordening) – Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH-verordening) – Begrip ‘biocide’ – Beoogde gebruik van het product – Producten op basis van azijn die bestemd zijn voor gebruik als levensmiddelen en ook als reinigings- of desinfecteermiddelen voor levensmiddelen (‘dual-use-producten’) – Verplichtingen op het gebied van etikettering en informatieverstrekking

Samenvatting ponder: [Gewasbeschermingsmiddelen en biocide](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-604/24 (FARMAKEIO) – 18 december 2025 – A-G Szpunar – Griekenland – ECLI:EU:C:2025:1007 – [conclusie](#)

Richtlijn 2001/83/EG (Communautair wetboek geneesmiddelen) – Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Receptvrije geneesmiddelen – Verbod op verkoop op afstand aan het publiek – Bescherming volksgezondheid – Evenredigheidstoetsing

Verzoekster exploiteert een fysieke apotheek en verkoop ook online geneesmiddelen. Verzoekster heeft verzocht om nietigverklaring van de bestreden gewijzigde regeling, voor zover dat nu betekent dat gecertificeerde apotheken voortaan op afstand alleen nog geneesmiddelen mogen verkopen die zijn ingedeeld in de subcategorie „AVG’s” van de categorie receptvrije geneesmiddelen.

Onder de oude regelgeving mochten gecertificeerde onlineapotheken namelijk zonder onderscheid alle receptvrije geneesmiddelen en geneesmiddelen die niet door de sociale zekerheid werden vergoed, verkopen. Volgens verzoekster is de bestreden handeling in strijd met onder meer artikel 85 *quater*, lid 1, van richtlijn 2001/83. Zij stelt voorts dat er geen enkel geneesmiddel in deze subcategorie is ingedeeld, zodat de regeling die de verkoop van bepaalde geneesmiddelen toestaat, een dode letter is.

De autoriteiten die de bestreden handeling hebben vastgesteld geven aan dat de mogelijkheid voor onlineapotheken om zonder onderscheid alle receptvrije en niet voor vergoeding in aanmerking komende geneesmiddelen te verkopen, ertoe zou hebben geleid dat meer dan 1 000 soorten geneesmiddelen beschikbaar zouden zijn geweest voor onlineverkoop, hetgeen het toezicht zou hebben bemoeilijkt op het overmatige gebruik van geneesmiddelen en de handel in namaak- of ongeschikte geneesmiddelen.

De verwijzende rechter verzoekt het Hof om de omvang van de bevoegdheid om voorwaarden voor de verkoop op te leggen, te verduidelijken teneinde te kunnen uitmaken of een lidstaat de onlineverkoop van bepaalde, niet aan een recept onderworpen geneesmiddelen (hierna: „receptvrije geneesmiddelen”) kan verbieden.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 85 quater, leden 1 en 2, van richtlijn 2001/83/EG verzet zich tegen een nationale bepaling die, om redenen van bescherming van de volksgezondheid, aan onlineapotheken verbiedt om bepaalde receptvrije geneesmiddelen via diensten van de informatiemaatschappij aan het publiek te koop aan te bieden.

HvJ – CONCLUSIE – [C-626/24 \(Pragon\)](#) – 18 december 2025 – A-G Biondi – Tsjechië – [ECLI:EU:C:2025:1004](#) – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2017/625 – Nationale regelgeving die voorziet in een verplichting tot voorafgaande kennisgeving van de invoer van voedingssupplementen uit andere lidstaten

Samenvatting onder: [vrij verkeer](#)

NOOT – HvJ 13 november 2025, [C-563/24 \(PB Vi Goods\)](#)

Labeling strikes again: non-alcoholic drinks cannot use the name "gin" (CJEU C-563/24 | PB Vi Goods) ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-673/25 \(TPS CBD\)](#), verwijzing uit **Frankrijk** over de vraag of het **niet-bindende instrument** van de Europese Commissie inzake nieuwe voedingsmiddelen (*Novel Food-catalogus*) een toereikende **rechtsgrondslag** vormt voor **strafrechtelijke vervolging** bij niet-naleving van het instrument (mede in het licht van het **legaliteitsbeginsel**) en de vraag of deze kwalificatie kan worden betwist voor de rechter (**artikel 47 Handvest**)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – [Nederland](#) – [ABRvS](#) – 24 december 2025 – [ECLI:NL:RVS:2025:6395](#)

Richtlijn 2001/83/EG – Handelsvergunning voor combinatie van werkzame stoffen

Laboratorios Cinfa heeft in Nederland handelsvergunningen aangevraagd in een zogenoemde decentrale procedure. Het College ter beoordeling van geneesmiddelen (hierna: CBG) heeft aan die vergunningen verleend voor hun geneesmiddelen die bestaan uit een vaste combinatie van de twee werkzame stoffen ezetimibe en atorvastatine. Voor dezelfde combinatie had het CBG eerder ook al een handelsvergunning verleend aan Organon voor haar middel Atozet. Bij zowel Organon als Laboratorios Cinfa heeft het CBG voor het verlenen van deze handelsvergunningen de procedure gevolgd volgens artikel 10ter van de Geneesmiddelenrichtlijn. Organon en Laboratorios Cinfa hebben daarvoor allemaal een eigen dossier overgelegd. De therapeutische indicaties die Organon en Laboratorios Cinfa aan hun geneesmiddelen hebben toegekend komen niet helemaal overeen. Atozet heeft de indicatie preventie van cardiovasculaire voorvallen bij patiënten met een coronaire hartziekte en een voorgeschiedenis van acuut coronair syndroom, (als aanvullende therapie bij) Hypercholesterolemie en (als aanvullende therapie bij) Homozygote familiale hypercholesterolemie. Anders dan Atozet zijn de geneesmiddelen van Laboratorios Cinfa niet toegelaten voor preventie van cardiovasculaire voorvallen bij patiënten met een coronaire hartziekte en een voorgeschiedenis van acuut coronair syndroom. De middelen van Laboratorios Cinfa zijn alleen als substitutietherapie voor "primary (heterozygous and homozygous familial and: nonfamilial) hypercholesterolaemia or mixed hyperlipidaemia" geïndiceerd.

De rechtbank heeft overwogen dat de handelsvergunningen van Laboratorios Cinfa niet met de aanvraagprocedure van artikel 10ter van de Geneesmiddelenrichtlijn konden worden vergund. De reden daarvoor is volgens de rechtbank dat de werkzame stoffen ezetimibe en atorvastatine al in het geneesmiddel Atozet van Organon met therapeutisch oogmerk zijn samengevoegd. Dat een groot aantal vertegenwoordigers van de lidstaten en de Europese Commissie het wenselijk achten dat deze

aanvraagroute om proceseconomische redenen wordt opengesteld en dat in een aantal lidstaten een bestendige praktijk is ontstaan om dat toe te staan, neemt niet weg dat artikel 10ter van de Geneesmiddelenrichtlijn daarvoor geen ruimte biedt. Het ligt op de weg van de Uniewetgever om het artikel aan te passen, aldus de rechtbank.

Het CBG en Laboratorios Cinfa zijn het niet eens met de uitspraak van de rechtbank. Zij betogen dat de procedure van artikel 10ter van de Geneesmiddelenrichtlijn kan worden gevolgd om hun handelsvergunningen te verlenen.

Prejudiciële vragen: Moet artikel 10ter van de Richtlijn 2001/83/EG tot vaststelling van een communautair wetboek betreffende geneesmiddelen voor menselijk gebruik, zoals gewijzigd bij richtlijn 2004/27/EG zo worden uitgelegd dat als eenmaal voor een bepaalde combinatie van werkzame stoffen een handelsvergunning is verleend, ook een volgende vergunning voor diezelfde combinatie van werkzame stoffen op basis van dat artikel kan worden verleend?

Is de aangevraagde therapeutische indicatie voor het volgende gecombineerde geneesmiddel relevant voor het antwoord op de eerste vraag?

REGELGEVING

Verordening (EU) 2025/2649 van het Europees Parlement en de Raad van 19 december 2025 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/2115 wat betreft het conditionaliteitssysteem, interventietypes in de vorm van rechtstreekse betalingen, interventietypes in bepaalde sectoren en plattelandsontwikkeling, en jaarlijkse prestatieverslagen, en van Verordening (EU) 2021/2116 wat betreft de opschorting van betalingen in verband met de jaarlijkse prestatiegoedkeuring, en controles en sancties, [PB L, 2025/2649, 31.12.2025](#)

- Vereenvoudiging gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EU goedgekeurd ([ECER](#))
Met deze verordening kunnen bepaalde intellectuele-eigendomsrechten (zoals octrooien) zonder toestemming van de houders worden gebruikt om bij een crisis de beschikbaarheid van kritieke producten (zoals vaccins en beschermingsmiddelen) te waarborgen.

OVERIG

- 'Pharma package': Council and Parliament reach a deal on new rules for a fairer and more competitive EU pharmaceutical sector ([Raad](#))
- Commission proposes new measures to improve health and the healthcare sector ([EC](#))

EHRM factsheets

- [ECHR-KS – Article 2 Medical negligence](#)
- [Cannabis-based medication](#)

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

HvJ – ARREST – C-136/24 P (Hamoudi/Frontex) – 18 december 2025 – Grote Kamer –
ECLI:EU:C:2025:977 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#) (Engelse versie)

Verordening (EU) 2019/1896 – Collectieve uitzettingen („pushbacks”) – Frontex – Kennelijke beoordelingsfout – Beginsel van non-refoulement – Aansprakelijkheid EU – Reële en zekere schade – Omkering van de bewijslast – Prima-faciebewijs – Beginsel van procedurele gelijkheid

Samenvatting onder: [Aansprakelijkheid EU](#)

ADVIES VERZOEK – A-1/25 Adviesverzoek Commissie aan HvJ

De vraag die daarin aan het EU-Hof wordt gesteld is of het herziene ontwerpakkoord over de toetreding van de EU tot het EVRM verenigbaar is met de EU-Verdragen.

- The European Commission requests an opinion by the CJEU on the revised Draft Agreement on the Accession of the EU to the European Convention on Human Rights ([Johan Callewaert](#))

OVERIG

- Europese Commissie publiceert jaarverslag 2025 over de toepassing van het EU-Handvest van de grondrechten ([ECER](#))
- EU-Grondrechtenagentschap (FRA) publiceert rapport over grondrechten en kunstmatige intelligentie ([ECER](#))
- New Book on the Impact of European Human Rights Bodies, Including the ECtHR, on Penal Policies ([ECHR blog](#))
The book provides an analysis of the impact of the Council of Europe, the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union on national penal and detention policies.
- What does the EU accession to the European Convention on Human Rights mean in theory and practice? ([FRA](#))
- New Edition of 'Great Debates on the European Convention on Human Rights' ([ECHR blog](#))
- Countdown to Chişinău: The Risk of Politicising the ECHR over Migration ([EJILtalk](#))
It is ironic that Ministers of Justice of the 46 Council of Europe (CoE) member states convened on International Human Rights Day to discuss how they might reduce the scope of their obligations under the European Convention on Human Rights (ECHR). Rather than a much-needed discussion about the effectiveness of the system, for the first time in the history of the CoE, a group of 27 states issued a Joint Statement proposing to diminish the rights of a particular cohort of the population – migrants, broadly conceived – framed as a matter of safeguarding national security and protecting democracy.
- FRA calls for stronger human rights safeguards in European lawmaking ([FRA](#))
- FRA Note on EU Accession to ECHR ([FRA](#))
- CM2520 The Meijers Committee's letter in anticipation of the political declaration of the Committee of Ministers on the interpretation of the European Convention on Human Rights ([Commissie Meijers](#))

On 10th December, a ministerial conference will take place at the initiative of the Secretary General of the Council of Europe, intending to draw up a political declaration for the Committee's meeting in Chişinău in May 2026. The objective: clarification of how the States Parties interpret the ECHR.

The Meijers Committee highlights that constructive dialogue with the Court is both legitimate and valuable but attempts to curtail its interpretative authority undermine the integrity of the Convention system, particularly where these arguments are based on factual misrepresentations. We further contend that the criticism levelled at the ECtHR focusses largely on its approach to migrants, notwithstanding that eroding the rights of one group of individuals will pave the way for excluding other vulnerable groups in society in the future, such as religious minorities and LGBTIQ+ individuals. In addition, preserving the Court's independence is essential to maintaining trust, stability, and justice across Europe

- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees economisch en sociaal comité en het comité van de regio's; Jaarverslag over de toepassing van het EU-Handvest van de grondrechten 2025 Balans van de uitvoering van de strategie ter versterking van de toepassing van het Handvest van de grondrechten in de EU, 5 december 2025, [COM/2025/751 final](#)

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – Right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - Binding force and execution of judgments](#)

WIKI

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – [gevoegde zaken C-580/23 en C-795/23 \(Mio AB\)](#) – 4 december 2025 – Duitsland en Zweden – [ECLI:EU:C:2025:941](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2001/29/EG – Reproductierecht – Begrip ‘werk’ – Auteursrechtelijke bescherming van werken van toegepaste kunst – Onderzoek van de oorspronkelijkheid van voorwerp van toegepaste kunst – Begrip ‘vrije en creatieve keuzen’ – Criteria voor de beoordeling van die keuzen – Beoordeling van een inbreuk op uitsluitende rechten

De vragen zijn gesteld in twee zaken.

Zaak 1: Asplund is een Zweedse vennootschap die interieurproducten en meubels ontwerpt en vervaardigt, waaronder de "Palais Royal"-tafel. Mio AB en gelieerde bedrijven zijn actief in de meubeldetailhandel en verkopen onder andere de "Cord"-tafel. Asplund heeft Mio aangeklaagd wegens auteursrechtinbreuk, omdat de "Cord"-tafel zou afgeleid zijn van de "Palais Royal"-tafel. Mio betwist de auteursrechtelijke bescherming van de "Palais Royal"-tafel en stelt dat de tafels voldoende verschillen.

Zaak 2: USM vervaardigt en verkoopt een modulair meubelsysteem onder de naam USM Haller. Konektra biedt via haar onlinewinkel reserve- en uitbreidingsonderdelen voor het modulaire meubelsysteem van USM Haller. Konektra beperkte zich aanvankelijk tot de verkoop van reserveonderdelen. USM is daar niet tegen opgekomen. In 2018 vermeldt de website van Konektra alle componenten die nodig zijn voor de volledige montage van „USM Haller“-meubelen en wordt op de website reclame gemaakt voor die meubelen met afbeeldingen van gemonteerde meubelen. Bovendien biedt Konektra haar klanten een montagedienst aan waarbij de geleverde onderdelen worden gemonteerd tot het complete meubel en gaan haar leveringen vergezeld van montage-instructies. Volgens USM beperkt Konektra zich nu niet langer tot het aanbieden van reserveonderdelen voor het „USM Haller“-systeem, maar gaat zij over tot het vervaardigen, aanbieden en verkopen van haar eigen meubelsysteem, dat identiek is aan dat van USM en maakt zij daarmee onder meer inbreuk op haar auteursrecht op het „USM Haller“-systeem als werk van toegepaste kunst.

De vragen gaan over de wijze van beoordeling van de oorspronkelijkheid, factoren die oorspronkelijkheid beïnvloeden, beoordeling van gelijkenis en beschermingsomvang bij voorwerpen van toegepaste kunst.

Nederland en Frankrijk hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat er geen regel-uitzondering-relatie bestaat tussen modelrechtelijke bescherming en auteursrechtelijke bescherming in die zin dat bij het onderzoek van de oorspronkelijkheid van voorwerpen van toegepaste kunst hogere eisen moeten worden gesteld dan die welke gelden voor andere soorten werken.

Artikel 2, onder a), artikel 3, lid 1, en artikel 4, lid 1, van richtlijn 2001/29 moeten aldus worden uitgelegd dat onder een werk in de zin van deze bepalingen een voorwerp wordt verstaan dat de persoonlijkheid van de auteur ervan weerspiegelt door uitdrukking te geven aan de vrije en creatieve keuzen van die auteur. Niet vrij en creatief zijn niet alleen keuzen die zijn ingegeven door verschillende – met name technische – beperkingen waaraan de auteur gebonden is tijdens het creëren van dat voorwerp, maar ook keuzen die weliswaar vrij zijn maar niet de persoonlijkheid van de auteur weerspiegelen door aan het voorwerp een uniek aspect te geven. Omstandigheden zoals de bedoelingen van die auteur tijdens het scheppingsproces, zijn inspiratiebronnen, het gebruik van reeds beschikbare vormen, de mogelijkheid dat gelijkaardige voorwerpen onafhankelijk worden gecreëerd of de erkenning van dat voorwerp in de vakkringen, kunnen in voorkomend geval in aanmerking worden genomen, maar zijn in elk geval noch noodzakelijk noch doorslaggevend om de oorspronkelijkheid van het voorwerp waarvoor aanspraak op bescherming wordt gemaakt vast te stellen.

Artikel 2, onder a), artikel 3, lid 1, en artikel 4, lid 1, van richtlijn 2001/29 moeten aldus worden uitgelegd dat om een inbreuk op het auteursrecht vast te stellen, dient te worden bepaald of creatieve elementen van het beschermde werk op een herkenbare manier zijn overgenomen in het vermeend inbreukmakende voorwerp. Het feit dat dezelfde algemene visuele indruk wordt gewekt door de twee conflicterende voorwerpen en de mate van oorspronkelijkheid van het betrokken werk zijn irrelevant. Het mogelijke bestaan van een gelijkaardig voorwerp kan niet rechtvaardigen dat bescherming wordt geweigerd.

- Copyright protection for utilitarian objects is subject to the same requirements as for other subject matter ([persbericht](#))
- CJEU broadly follows AG and recognizability approach in Mio/konektra judgment (IPKat)
- HvJEU: Over de oorspronkelijkheidstoets, het werkbegrip en inbreuktoets voor complexe auteursrechtelijke bescherming toegepaste kunst ([Boek9](#))

HvJ – ARREST – C-161/24 (OSA) – 18 december 2025 – Tsjechië – ECLI:EU:C:2025:985 – conclusie – arrest

Artikel 102 VWEU – Machtspositie – Collectieve beheersorganisatie voor auteursrechten – Tarieven voor licenties voor beschikbaar stellen beschermde werken in hotels – Berekeningsmethode – Bezettingsgraad van kamers – Onbillijke contractuele voorwaarden

Samenvatting onder: Mededinging

HvJ – ARREST – C-168/24 (PMJC) – 18 december 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:986 – conclusie – arrest

Richtlijn 2008/95/EG – Richtlijn (EU) 2015/2436 – Gronden voor vervallenverklaring van een merk – Gevaar van misleiding van publiek – Merk is naam van modeontwerper – Overdracht van merk – Gebruik dat publiek daadwerkelijk doet geloven dat ontwerper nog steeds betrokken is bij het ontwerp – Onjuiste overtuiging

Een merk kan vervallen worden verklaard wanneer het onder meer als gevolg van het gebruik dat ervan wordt gemaakt door de merkhouder het publiek kan misleiden, met name wat betreft de aard, de hoedanigheid of de plaats van herkomst van de waren of diensten waarvoor het merk is ingeschreven.

In deze zaak gaat het om kledingmerken met de naam van de ontwerper. Na een faillissement zijn de rechten op deze Franse merken overgedragen aan PMJC. De ontwerper is nog een tijd blijven samenwerken met die vennootschap, maar later gingen hun wegen uiteen. PMJC daagt de ontwerper voor het gerecht wegens oneerlijke mededinging en stelt zij dat hij inbreuk heeft gemaakt op haar rechten op de betrokken merken. In reconventie vordert de ontwerper vervallenverklaring van de rechten van PMJC op die merken, op grond dat PMJC de consument laat geloven dat hij betrokken blijft bij het ontwerp van de waren waarop het merk betrekking heeft.

Is het mogelijk om een merk dat overeenkomt met de familienaam van de oorspronkelijke ontwerper, vervallen te verklaren op grond dat het, nadat het aan een derde is overgedragen, op zodanige wijze wordt gebruikt dat bij het publiek de indruk wordt gewekt dat de oorspronkelijke ontwerper nog steeds betrokken is bij het ontwerp van de waren waarop het merk betrekking heeft, terwijl dat niet langer het geval is?

Hof: Artikel 12, lid 2, onder b), van richtlijn 2008/95/EG verzetten zich er niet tegen dat een merk dat wordt gevormd door de familienaam van een modeontwerper vervallen wordt verklaard op grond dat dit merk, gelet op alle relevante omstandigheden, door de houder ervan of met diens instemming op zodanige wijze wordt gebruikt dat bij de normaal geïnformeerde, redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument ten onrechte de indruk kan worden gewekt dat die ontwerper betrokken is geweest bij het ontwerp van de waren waarop dat merk is aangebracht.

- 📌 Ontwerper-naam als merk: wanneer kan misleidend gebruik leiden tot verval? (IE forum)
- 📌 When does a designer's name become deceptive? CJEU weighs in in PMJC (IPKat)
- 📌 HvJEU: Vervallenverklaring merk met familienaam indien indruk wordt gewekt dat ontwerper nog bij creatie betrokken is (Boek9)

HvJ – ARREST – C-323/24 (Deity Shoes) – 18 december 2025 – Spanje – ECLI:EU:C:2025:983 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 6/2002 – Gemeenschapsmodellen – Voorwaarden waaronder het model wordt beschermd – Nieuwheid – Eigen karakter – Vooraf door een derde bepaalde uiterlijke kenmerken – Vrijheid van de ontwerper bij de ontwikkeling van het model – Begrip „geïnformeerde gebruiker” – Invloed van kenmerken die aan modetrends zijn verbonden ”

Deity Shoes is houdster van verschillende gemeenschapsmodellen voor schoeisel. Haar modellen worden bepaald op basis van catalogi die worden verstrekt door Chinese handelsondernemingen en het mogelijk maken om volgens vooraf vastgestelde lijsten verschillende onderdelen van schoenen te personaliseren, zoals de kleur, het materiaal en de plaats van gespen, veters en andere decoratieve elementen.

Deity Shoes heeft een vordering ingesteld tegen Mundorama Confort en Stay Design. Zij heeft gesteld dat er sprake is van een inbreuk op de litigieuze modellen. Mundorama Confort en Stay Design hebben een reconventionele vordering ingediend tot nietigverklaring van die modellen omdat bij de ontwikkeling daarvan geen sprake zou zijn geweest van innovatie of „echte ontwerpactiviteit” en die modellen zouden niet het resultaat zijn van enige „intellectuele inspanning”. Volgens Mundorama Confort en Stay Design voldoen deze modellen dus niet aan de voorwaarden met betrekking tot „nieuwheid” en „eigen karakter” van respectievelijk de artikelen 5 en 6 van verordening nr. 6/2002.

Hof: Verordening (EG) nr. 6/2002, in het bijzonder de artikelen 4 tot en met 6 juncto artikel 14 van deze verordening, moet aldus worden uitgelegd dat, om de bescherming te genieten die een gemeenschapsmodel krijgt, de houder of ontwerper van een model naast het feit dat aan de voorwaarden inzake nieuwheid en eigen karakter is voldaan, niet hoeft aan te tonen dat het model het resultaat is van een minimum aan creatieve activiteit.

Artikel 6 van verordening nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat:

- *het feit dat modellen uiterlijke kenmerken vertonen die vooraf zijn bepaald op basis van een model dat in de catalogus van een leverancier aan de ontwerper van die modellen wordt aangeboden, en dat de door de ontwerper aan die modellen aangebrachte aanpassingen slechts ad hoc zijn en betrekking hebben op door die leverancier aangeboden onderdelen, op zichzelf niet in de weg kan staan aan de erkenning van het eigen karakter van die modellen in de zin van dat artikel;*
- *het voorts zo is dat modetrends de mate van vrijheid van de ontwerper niet zodanig kunnen beperken dat kleine verschillen tussen een of meer oudere modellen en het aan de orde zijnde model voldoende kunnen zijn om ervoor te zorgen dat dit model bij de geïnformeerde gebruiker een andere algemene indruk wekt dan die welke door die oudere modellen wordt gewekt, en dus een eigen karakter heeft. De uit modetrends voortvloeiende kenmerken van een model zijn op zichzelf niet van minder belang voor de algemene indruk die dat model bij een dergelijke gebruiker wekt.*

B HvJ EU: geen minimum aan creatieve activiteit voor model en invloed van modetrends op de algemene indruk ([Boek9](#))

HvJ – ARREST – C-182/24 (SACD e.a.) – 18 december 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:979 – persbericht – conclusie – arrest (Franse versie)

Richtlijn 2001/29/EG – Richtlijn 2004/48/EG – Richtlijn 2006/116/EG – Artikel 47 Handvest EU – Auteursrecht en naburige rechten – Handhaving van intellectuele-eigendomsrechten – Passende rechtsmiddelen — Nationale wetgeving waarbij de ontvankelijkheid van een door een bepaalde coauteur ingestelde vordering tot bescherming van het intellectuele-

eigendomsrecht afhankelijk wordt gesteld van de omstandigheid dat de andere coauteurs in het geding zijn opgeroepen – Procedurele autonomie – Doeltreffendheidsbeginsel

De vragen zijn gesteld in een procedure over veertien films geregisseerd door een overleden regisseur. Aan vijf daarvan heeft een eveneens overleden scenarioschrijver meegewerkt. De exploitatierechten op verschillende van deze films zijn overgedragen aan een vennootschap die op haar beurt de exploitatierechten op de vijf films waaraan de scenarioschrijver heeft meegewerkt heeft overgedragen aan een andere vennootschap. De erfgenamen van de regisseur en de scenarioschrijver hebben een rechtszaak aangespannen met betrekking tot de uitvoering en de omvang van de overdracht van die rechten, in het bijzonder wat betreft de voorwaarden voor de exploitatie van de werken. Zij voeren contractbreuk en inbreuk op het auteursrecht aan. De gedaagden stellen dat alle medeauteurs of hun rechtsopvolgers bij deze vordering moeten worden betrokken. Dat is niet mogelijk gebleken, met name vanwege de ouderdom van de werken en de situatie van sommige medeauteurs.

De vragen gaan over de over de verenigbaarheid met het EU-recht van een nationale procedureregeling die als ontvankelijkheidseis stelt dat alle medeauteurs van een cinematografisch werk worden opgeroepen om aan de procedure deel te nemen.

Hof (niet officiële vertaling): Artikel 8 van Richtlijn 2001/29/EG, artikel 3 van Richtlijn 2004/48/EG en artikel 1 van richtlijn 2006/116/EG gelezen in samenhang met de artikelen 17 en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling die de ontvankelijkheid van een vordering wegens inbreuk op het auteursrecht op een collectief werk afhankelijk stelt van de dagvaarding van alle mederechthebbenden, mits de uitlegging en toepassing van die regeling de daarin vastgestelde procedure niet onnodig ingewikkeld of kostbaar maken en het voor een of meer medeauteurs niet onmogelijk of buitensporig moeilijk maken om die vordering in te stellen. De nationale rechter moet in ieder geval zorgen voor de eerbiediging van het recht op effectieve rechterlijke bescherming, zoals neergelegd in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten.

 HvJEU: EU-recht verzet zich niet tegen regels die alle mede-auteurs betrokken zijn, mits... (Boek9)

HvJ – CONCLUSIE – C-598/24 (Gandul Media network) – 18 december 2025 – A-G Szpunar – ECLI:EU:C:2025:1002 – [conclusie](#)

Richtlijn 2001/29/EG – Auteursrecht en naburige rechten – Reproductierecht – Recht van mededeling aan het publiek – Begrip ‘werk’ – Op Facebook gedeelde korte tekst die is overgenomen in de onlinepers – Beperking voor verslaggeving over actuele gebeurtenissen – Mate van harmonisatie

Verzoekster is docent en heeft een tekst van 22 regels op haar Facebookpagina geplaatst met de titel „Richtsnoeren voor ouders aan het begin van het schooljaar”. Zij gaf daarin op een humoristische en didactische manier te kennen dat zij geen cadeaus wilde ontvangen van de ouders van haar leerlingen.

Een journalist heeft daar een nieuwsbericht over gemaakt en daarin de volledige tekst van de docent overgenomen. Niet wordt betwist dat de betrokken tekst zonder voorafgaande toestemming van verzoekster en dat haar naam en de bron van die tekst later zijn toegevoegd door middel van een hyperlink naar de originele tekst.

Verzoekster beroept zich op inbreuk op haar auteursrecht. Volgens de Roemeense rechter kwam de tekst niet in aanmerking voor auteursrechtelijke bescherming.

Het auteursrecht van de Unie voorziet in een aantal beperkingen op de uitsluitende rechten van auteurs, waardoor gebruikers van werken zonder hun toestemming bepaalde handelingen kunnen verrichten die normaal gesproken binnen het alleenrecht van de houder van de auteursrechten vallen.

De A-G merkt op dat de onderhavige zaak het Hof de gelegenheid biedt om te verduidelijken wat de omvang is van de beoordelingsmarge van de lidstaten bij de omzetting van de beperking die de vrijheid van de pers om te informeren over actuele gebeurtenissen moet beschermen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 5, lid 3, onder c), in fine, van richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat:

- *voor de toepasselijkheid ervan volstaat dat het betrokken werk wordt gebruikt om informatie te verstrekken over een gebeurtenis die op het moment dat deze informatie wordt verstrekt van belang is voor het publiek;*
- *het zich niet verzet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die het toegestane gebruik voor verslaggeving over actuele gebeurtenissen beperkt tot korte fragmenten uit werken, mits de lengte van het fragment waarvan het gebruik is toegestaan, toereikend is om het nagestreefde informatieve doel te bereiken;*
- *het zich verzet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die verbiedt om enig indirect commercieel of economisch voordeel te halen uit het gebruik van werken voor verslaggeving over actuele gebeurtenissen.”*

 HvJEU : Tekst op socialenetwerksite mag worden gebruikt via regeling verslaggeving actuele gebeurtenissen ([Boek9](#))

HvJ en Gerecht – overig

<u>T-275/24</u>	V4 versus V4 Financial Partners: Gerecht bevestigt verwarringsgevaar ondanks zwakke onderscheidingskracht (IE forum)
<u>T-518/24</u>	Gerecht EU: kans op verwarringsgevaar tussen "VAL --- ACRYL" en "Malacryl" (IE forum)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-693/25 \(MPM-Quality\)](#), verwijzing uit **Tsjechië** over de vraag of de **vervaltermijn** voor het **instellen van een rechtsvordering** tot het verbieden van het gebruik van een **jonger Uniemer** wordt **geschorst** wanneer het oudere nationale merk tijdelijk (ten onrechte) was doorgehaald

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

België - Belgian Court spares rich-kid inner turmoil-driven plotlines from copyright protection ([IPKat](#))

NOOT – HvJ 19 november 2025, [T-564/24](#)

- LAV/Läv: EU-Gerecht corrigeert te strenge eisen aan bewijs van normaal gebruik ([IE forum](#))
- Gerecht corrigeert EUIPO: Te strenge bewijsstandaard normaal gebruik ([Boek9](#))

REGELGEVING

Verordening (EU) 2025/2645 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2025 betreffende de verlening van dwanglicenties voor crisisbeheersing en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 816/2006, PB L, 2025/2645, 30.12.2025

- EU-kader voor dwanglicenties in crisissituaties definitief vastgesteld (ECER)

Institutioneel

GERECHT – ARREST – T-620/23 t/m T-1023/23 (Barón Crespo e.a./Parlement) – 17 december 2025 – ECLI:EU:T:2025:1109 – persbericht – arrest

Uitvoeringsbepalingen van het Statuut van leden van het Parlement – Regeling inzake de kosten en vergoedingen van leden van het Parlement – Wijziging van en kennisgeving van de vaststelling van de aanvullende vrijwillige pensioenregeling – Rechtszekerheid – Gewettigd vertrouwen – Recht op eigendom – Evenredigheid – Onafhankelijkheid van de leden van het Parlement – Gelijke behandeling – Verzoek tot verwijdering van documenten uit het dossier

Verzoekers (402 in totaal) zijn voormalige leden van het Parlement die zich hebben aangesloten bij en bijdragen hebben betaald aan de AVP of hun rechtverkrijgenden. Zij ontvingen hun eerste pensioen uit hoofde van de AVP vóór de vaststelling van het besluit van 2023. Zij vorderen nietigverklaring van het eerste besluit tot betaling van het pensioen dat zij genieten uit hoofde van de aanvullende vrijwillige pensioenregeling van de leden van het Europees Parlement (hierna: „AVP”).

Gerecht: de beroepen worden verworpen.

- Additional voluntary pension scheme: the actions of 405 former Members of Parliament or their legal successors challenging the reduction of their additional pension by half are dismissed (persbericht)

IPR

HvJ – ARREST – C-34/24 (Stichting Right to Consumer Justice en Stichting App Stores Claims) – 2 december 2025 – Grote Kamer – Nederland – Rechtbank Amsterdam – ECLI:EU:C:2025:936 – persbericht – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Artikel 7, punt 2 – Verbintenissen uit onrechtmatige daad – Territoriale bevoegdheid van gerecht van lidstaat – Plaats waar schadebrengende feit zich heeft voorgedaan – Plaats waar schade is ingetreden – Representatieve vordering – Mededingingsverstorende gedragingen – Buitensporige commissie op de prijs van apps in Appstore – Vordering ingesteld door een instantie die bevoegd is om de collectieve belangen van aantal niet-geïdentificeerde maar wel identificeerbare gebruikers te beschermen

Apple houdt een commissie in op de verkoopprijs van apps die niet door haar maar door anderen zijn ontwikkeld en in haar App Store worden verkocht. Volgens twee Nederlandse stichtingen die de gelijklopende collectieve belangen van heel wat niet-geïdentificeerde maar wel identificeerbare gebruikers van Apple-apparaten behartigen, zijn die commissies buitensporig en lijden de gebruikers daardoor schade. Zij stellen het concurrentieverstorende gedrag van Apple aan de kaak en hebben zich tot de Nederlandse rechter gewend. Apple stelt dat de Nederlandse rechter niet bevoegd is, omdat de

gebeurtenis die de schade zou hebben veroorzaakt niet in Nederland en met name niet in Amsterdam heeft plaatsgevonden. In antwoord op de in dat verband voorgelegde vragen stelt het Hof vast dat de App Store waarover het gaat specifiek voor Nederland is ontworpen. Eventuele schade die wordt veroorzaakt door aankopen in deze virtuele ruimte zal dus op dat grondgebied intreden, ongeacht waar de gebruikers zich ten tijde van de aankoop bevonden. De Nederlandse rechter is dus internationaal en territoriaal bevoegd.

Nederland en Portugal hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof (Grote Kamer): Artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat binnen een markt van een lidstaat die beweerdelijk wordt beïnvloed door mededingingsverstoringe gedragingen waarbij de beheerder van een onlineplatform dat op alle in die staat gevestigde gebruikers is gericht een buitensporige commissie inhoudt op de prijs van apps en digitale in-appproducten die op dat platform worden verkocht, iedere rechterlijke instantie van die lidstaat die materieel bevoegd is om kennis te nemen van een representatieve vordering die is ingesteld door een instantie die bevoegd is om de collectieve belangen te beschermen van een aantal niet-geïdentificeerde maar wel identificeerbare gebruikers die op dat platform digitale producten hebben gekocht, op grond van de plaats waar de schade is ingetreden internationaal en territoriaal bevoegd is om kennis te nemen van deze vordering ten aanzien van al die gebruikers.

- De Nederlandse rechters zijn bevoegd om kennis te nemen van een representatieve vordering die is ingesteld wegens het concurrentieverstorende gedrag dat Apple met betrekking tot haar Nederlandse App Store zou hebben vertoond ([persbericht](#))
- EU-Hof: Nederlandse rechters bevoegd in collectieve actie tegen Apple inzake tarieven in haar Nederlandse App Store ([ECER](#))
- The CJEU does not follow its AG in 'Apple App store'. Stretches the statutory provisions of Brussels Ia to support collective action under the Dutch WAMCA ([GAVCLAW](#))

HvJ – ARREST – C-279/24 (Lichtensteinische Landesbank) – 4 december 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:942 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 593/2008 (Rome I) – Toepasselijk recht – Overeenkomst tussen verkoper en in een andere lidstaat woonachtige consument – Rechtskeuzebeding – Activiteiten van verkoper die na sluiting van overeenkomst zijn gericht op lidstaat waar consument zijn gewone verblijfplaats heeft

Een in Italië woonachtige consument, heeft een geschil met een in Oostenrijk gevestigde bank over de verliezen die hij heeft geleden ten gevolge van de aankoop van financiële producten. De bank zou hem onjuist hebben geïnformeerd en geadviseerd. De consument voert aan dat de bank haar activiteiten op Italië heeft gericht en dat het rechtskeuzebeding dat was overeengekomen met een rechtskeuze voor Oostenrijkse recht buiten toepassing moet worden gelaten, aangezien het Italiaanse recht voor hem gunstiger is dan het Oostenrijkse.

De verwijzende rechter vraagt zich o.a. af of het feit dat de voorwaarden van artikel 6, lid 1, van verordening nr. 593/2008 in de loop van een tevoren aangegane duurzame zakelijke relatie worden vervuld, tot gevolg heeft dat de rechtsgevolgen van deze bepaling van toepassing zijn op handelingen die na die vervulling zijn verricht, ondanks de geldigheid van de rechtskeuze die de partijen hebben gemaakt op het tijdstip waarop die relatie werd aangegaan.

Hof: Artikel 6, lid 1, van verordening (EG) nr. 593/2008 (Rome I) is niet van toepassing op een overeenkomst tussen een consument en een bank wanneer de voorwaarden van die bepaling niet zijn vervuld bij de sluiting van die overeenkomst, maar wel nadien.

- Liechtensteinische Landesbank. The CJEU rules out application of Rome I's consumer title to contracts where the relevant conditions are met after contract formation ([GAVCLAW](#))

HvJ – ARREST – C-485/24 (Locatrans) – 11 december 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:955 – persbericht – conclusie – arrest

Verdrag van Rome (recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst) – Arbeidsovereenkomst – Geen rechtskeuze van partijen – Chauffeur – Plaats waar de arbeid gewoonlijk wordt verricht – Verandering plaats waar arbeid gewoonlijk wordt verricht tijdens arbeidsverhouding – Nauwere banden arbeidsovereenkomst met ander land – Beoordelingscriteria – Inaanmerkingneming van laatste plaats waar arbeid gewoonlijk wordt verricht

Het betreft een geschil tussen een vervoersonderneming en een chauffeur die bij deze onderneming in dienst is geweest, over verschillende schadevorderingen die de chauffeur heeft ingesteld na de beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst. Hij heeft dezelfde werkzaamheden in verschillende lidstaten uitgevoerd.

De vragen gaan over de uitlegging van het begrip „land waar de werknemer ter uitvoering van de overeenkomst gewoonlijk zijn arbeid verricht” in de zin van artikel 6, lid 2, onder a), van het Verdrag van Rome.

Hof: De artikelen 3 en 6 van het Verdrag van Rome (...) en met name het laatste zinsdeel van artikel 6, lid 2, moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer een werknemer, na zijn arbeid gedurende zekere tijd op een bepaalde plaats te hebben verricht, zijn werkzaamheden op een andere plaats moet gaan verrichten die de nieuwe plaats moet worden waar deze werknemer gewoonlijk zijn arbeid verricht, deze laatste plaats in aanmerking moet worden genomen bij het onderzoek van alle omstandigheden ter bepaling van het recht dat bij gebreke van een rechtskeuze van de partijen van toepassing zou zijn.

- Working in several countries: the Court clarifies how the law applicable is to be determined in the event of a change in the habitual place of work ([persbericht](#))
- Locatrans. The CJEU overpromotes the escape clause for employment contracts under Rome Convention /Rome I Regulation. ([GAVCLAW](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-791/24 (TERVE Production) – 11 december 2025 – A-G Richard de la Tour – Slowakije – ECLI:EU:C:2025:965 – conclusie

Verordening (EU) nr. 1215/2012 (Brussel I bis) – Verbintenissen uit overeenkomst – Voorvraag omtrent de geldigheid van een besluit van een orgaan van de vennootschap ”

Tijdens de algemene aandeelhoudersvergadering van de in Slowakije gevestigde vennootschap VÚB is gestemd over een besluit tot beëindiging van de beursnotering van deze vennootschap.

De meerderheidsaandeelhouder van VÚB, Intesa, heeft vrijwillig de verplichting van VUB op zich genomen, overeenkomstig het Slowaakse recht, een openbaar overnamebod uit te brengen op de aandelen van aandeelhouders die niet hebben gestemd voor het besluit tot beëindiging van de beursnotering van de vennootschap of die niet hebben deelgenomen aan die algemene aandeelhoudersvergadering.

De in Slowakije gevestigde vennootschap TERVE is een van die resterende aandeelhouders. Tijdens een tweede algemene aandeelhoudersvergadering is de overdracht aan Intesa van alle aandelen van de resterende aandeelhouders van VÚB goedgekeurd.

Intesa is van mening dat krachtens het in artikel 4, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 verankerde beginsel de Luxemburgse rechterlijke instanties bevoegd zijn, aangezien zij in Luxemburg gevestigd is. Zij voegt daaraan toe dat artikel 7, punt 1, van deze verordening niet van toepassing kan zijn, aangezien er tussen TERVE en haar geen contractuele verhouding bestaat. TERVE stelt de kwestie aan de orde van de nietigheid dan wel het niet-bestaan van het besluit van de tweede algemene aandeelhoudersvergadering van VÚB waarop de overdracht van alle resterende aandelen is goedgekeurd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, punt 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat het verzoek tot vervanging, door een rechterlijke beslissing, van de aanvaarding van de van een minderheidsaandeelhouder afkomstige ontwerpovereenkomst voor de koop van aandelen door de aandeelhouder die, na het besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders om de aandelen van de beurs te halen, in plaats van de emittent een openbaar overnamebod heeft uitgebracht, onder een verbintenis uit overeenkomst valt.

Artikel 24, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat het van toepassing is op een verzoek – zelfs wanneer het een voorafgaand verzoek is – dat tot doel heeft de geldigheid te betwisten van een besluit van een algemene vergadering van aandeelhouders waarbij de overdracht van de resterende aandelen aan een meerderheidsaandeelhouder is goedgekeurd na een openbaar overnamebod dat deze meerderheidsaandeelhouder vrijwillig heeft uitgebracht in plaats van de emittent, wanneer dit verzoek een conditio sine qua non is.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-710/25 (Florinus), verwijzing uit **Litouwen** over **Brussel I bis** en de vraag welke **rechter bevoegd** is in een zaak waarin verzoekende partij (**nauw verbonden**) **vorderingen** instelt tegen **twee hoofdelijk aansprakelijke verweersters** uit verschillende lidstaten hebben en de bevoegdheid ten aanzien van de ‘ankergedaagde’ berust op de bijzondere bevoegdheidsregel van artikel 31, lid 1, onder a), CMR.
- C-696/25 (Slovensko zavarovalno združenje), verwijzing uit **Oostenrijk** over **Brussel I bis**, **verkeersongeval** van Oostenrijker die schade heeft opgelopen op een Kroatische snelweg met een in Slovenië geregistreerd (**niet WA verzekerd**) voertuig. Geldt de **uitzonderingsregel** van artikel 11 Brussel I bis zodat de schade voor de Oostenrijkse rechter bij het Sloveens garantiefonds verhaald kan worden, waarbij de vraag rijst of dat fonds wel aangemerkt kan worden als ‘verzekeraar’?
- C-717/25 (Gradnja montažnih hiš), verwijzing uit **Slovenië** over **Europese executoriale titel**, **Betekenningsverordening**, **artikel 47 Handvest EU** en een nationale regeling die een **termijn van acht dagen voorschrijft** voor het instellen van **hoger beroep** tegen een beslissing over **proceskosten in een tenuitvoerleggingsprocedure**
- C-697/25 (Appenzell), verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of een „**invordering zonder executoriale titel**” kan worden aangemerkt als een beslissing gegeven door een gerecht in de zin van artikel 32 van het **Lugano II-Verdrag**?

OVERIG

Overzicht van de wetgeving van de Europese Unie inzake justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken, Editie 2025

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – C-497/24 (Regione Marche (Taux d'aide maximal)) – 11 december 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:959 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1308/2013– Gemeenschappelijk landbouwbeleid – Steunprogramma wijnsector – Bijdrage van de Europese Unie – Berekening van het maximumpercentage steun

Het wijnbouwbedrijf GC heeft steun aangevraagd voor een project binnen het steunprogramma voor de wijnsector. Door de Regione Marche is aan GC steun toegekend. GC kreeg een subsidie waarvan 80% als voorschot werd uitbetaald. Na de uitvoering van het project vroeg GC om betaling van het resterende saldo, maar tijdens de controle werd vastgesteld dat de totale steun, inclusief een nationale heffingskorting, het maximumpercentage van 40% van de investeringskosten overschreed, zoals vastgelegd in verordening nr. 1308/2013. Hierdoor werd een gedeelte van de subsidie teruggevorderd.

GC heeft beroep ingesteld tegen de beslissing. GC betoogt dat de heffingskorting kan worden gecumuleerd met andere steunmaatregelen, zolang het totaal niet meer dan 100% van de gemaakte kosten bedraagt.

Hof: Artikel 50, lid 4, onder b), van verordening (EU) nr. 1308/2013 moet aldus worden uitgelegd dat bij de berekening van het in die bepaling bedoelde maximumpercentage voor investeringen rekening moet worden gehouden met de steun van de Europese Unie die voor een investeringsproject aan een begunstigde is betaald, maar niet met het voordeel dat diezelfde begunstigde haalt uit een nationaalrechtelijke heffingskorting.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – CBb – 2 december 2025 – ECLI:NL:CBB:2025:630

Verordening (EG) nr. 178/2002 – Verordening (EG) nr. 470/2009 – Verordening (EG) nr. 37/2010 – Verordening (EU) 2019/1871 – Wet Dieren – Diervoeders – Chlooramfenicol

Worden zuivelproducten die als grondstof voor diervoeders zijn bestemd en waarin residuen van chlooramfenicol zijn aangetroffen, geacht niet aan de voeder veiligheidsvoorschriften te voldoen in de zin van artikel 20, eerste lid en/of derde lid, van Verordening 178/2002? Op grond van welke bepaling(en) worden deze dan geacht niet te voldoen?

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-690/25 (Consorzio Padano Ortofrutticolo), verwijzing uit **Italië** over **EU-landbouwsteun** en de vraag of dit mag worden **teruggevorderd** bij **vroegtijdige beëindiging** van het operationeel programma, wanneer de ontvanger alle doelstellingen van het programma al had gehaald en de financieringen uitsluitend via een **leaseovereenkomst** hebben plaatsgevonden.
- C-716/25 (Società Agricola Jure), verwijzing uit **Italië**. Staat het Unierecht inzake hennep teelt (art. 38 VWEU en landbouwverordeningen) en het **vrij verkeer van goederen** (art. 34-36 VWEU), in de weg aan een **nationaal verbod op het gebruiken en verhandelen van delen van de Henneplant**.
- C-721/25 (Nacionalinė mokėjimo agentūra), verwijzing uit **Litouwen** over **de-minimissteun** in de **landbouwsector** en de vraag of bij een verzoek tot de-minimissteun van een ongespecificeerd bedrag, het **maximale bedrag van de vorderingen** die zou kunnen worden voldaan (berekend door de subsidie-toekennende autoriteit) automatisch kan worden geacht het plafond voor de-minimissteun te overschrijden

REGELGEVING

Verordening (EU) 2025/2649 van het Europees Parlement en de Raad van 19 december 2025 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/2115 wat betreft het conditionaliteitssysteem, interventietypes in de vorm van rechtstreekse betalingen, interventietypes in bepaalde sectoren en plattelandsontwikkeling, en jaarlijkse prestatieverslagen, en van Verordening (EU) 2021/2116 wat betreft de opschorting van betalingen in verband met de jaarlijkse prestatiegoedkeuring, en controles en sancties, PB L 2025/2649, 31.12.2025

- Vereenvoudiging gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EU goedgekeurd (ECER)
Met deze verordening kunnen bepaalde intellectuele-eigendomsrechten (zoals octrooien) zonder toestemming van de houders worden gebruikt om bij een crisis de beschikbaarheid van kritieke producten (zoals vaccins en beschermingsmiddelen) te waarborgen.

LHBTI

NOOT – EHRM 25 november 2025, C-713/23 (Cupriak-Trojan)

- Case C-713/23 Wojewoda Mazowiecki: On the rise of fundamental rights strategic litigation before the CJEU (European law blog)
- The CJEU Providing Ammo in the ECtHR Rainbow Fight Commentary on the CJEU's Judgment in Cupriak-Trojan (C-713/23) (Verfassungsblog)
- The Trojan Horse of Free Movement Law (Verfassungsblog)
- Trojan (Verfassungsblog)

Unlike earlier judgments, the Trojan ruling marks a significant step towards full recognition of legal status across the EU. Hence, the duty of recognition no longer only refers to the formation of a civil status itself, but now also appears to extend to its legal effects.

Luchtvaart

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-746/25 (Ryanair), verwijzing uit **Duitsland** over **luchtvaartclaim** en de vraag of een **verandering in het aantal toegewezen slots** is aan te merken als **buitengewone omstandigheid**
- T-829/25 (Generalidad de Cataluña), verwijzing uit **Spanje** over **nationale belasting op de uitstoot van stikstofoxide** op **vliegvelden** door **commerciële luchtvaart** en verenigbaarheid met **richtlijn 2003/96/EG**

WIKI

- Wiki luchtvaartclaims

Manipulatiesoftware auto's

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-508/25, C-554/25, C-629/25 en C-639/25 (Volkswagen e.a.), verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of '**precon**'-software in de motoren van **Volkswagenauto's** kwalificeert als een **verboden manipulatie-instrument** in de zin van verordening 715/2007.
- C-709/25 (Audi), verwijzing uit **Oostenrijk**. Kan de uit het Unierecht voortvloeiende bescherming van de individuele koper ook worden ingeroepen tegen de **motorfabrikant**, wanneer deze als dochteronderneming van de voertuigfabrikant een motor met een verboden **manipulatie-instrument** heeft geproduceerd, terwijl de **typegoedkeuring** en het certificaat van overeenstemming formeel onder **richtlijn 2007/46/EG** bij de **voertuigfabrikant** berusten.
- C-732/25 (Volkswagen), verwijzing uit **Oostenrijk** over **kwalificatie van manipulatie-instrument** in de zin van **verordening 715/2007**, en over de bijbehorende **bewijslast**.

Mededinging

HvJ – ARREST – C-473/24 (Speyer & Grund) – 11 december 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:961– conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 528/2012 (Biocideverordening) – Verordening (EG) nr. 1272/2008 (CLP-verordening) – Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH-verordening) – Begrip 'biocide' – Beoogde gebruik van het product – Producten op basis van azijn die bestemd zijn voor gebruik als levensmiddelen en ook als reinigings- of desinfecteermiddelen voor levensmiddelen ('dual-use-producten') – Verplichtingen op het gebied van etikettering en informatieverstrekking

Samenvatting onder: Gewasbeschermingsmiddelen en biocide

HvJ – ARREST – C-161/24 (OSA) – 18 december 2025 – Tsjechië – ECLI:EU:C:2025:985 – conclusie – arrest

Artikel 102 VWEU – Machtspositie – Collectieve beheersorganisatie voor auteursrechten – Tarieven voor licenties voor beschikbaar stellen beschermde werken in hotels – Berekeningsmethode – Bezettingsgraad van kamers – Onbillijke contractuele voorwaarden

De vraag is o.a. of een organisatie voor het collectieve beheer van auteursrechten die een machtspositie inneemt bij de vaststelling van het bedrag van de vergoedingen die zij van hotels ontvangt als tegenprestatie voor de verlening van een licentie om beschermde werken beschikbaar te stellen door middel van televisie- en radio-ontvangers in de kamers, rekening moet houden met de daadwerkelijke bezetting van de kamers van die hotels.

Hof: Artikel 102, tweede alinea, onder a), VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat een organisatie voor collectief beheer van auteursrechten bij de berekening van de vergoedingen die verschuldigd zijn als tegenprestatie voor de verlening aan hotels van een licentie om auteursrechtelijk beschermde werken beschikbaar te stellen, geen rekening houdt met de bezettingsgraad van die hotels, naargelang van de relevante omstandigheden kan bijdragen tot de vaststelling dat er sprake is van misbruik van een machtspositie door de toepassing van onbillijke prijzen, mits wordt gecontroleerd of de hoogte van die vergoedingen buitensporig is in verhouding tot

de aard en de omvang van het gebruik van de werken, alsmede tot de economische waarde die door dit gebruik wordt gegenereerd.

Artikel 102, tweede alinea, onder a), VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de vaststelling dat er sprake is van misbruik van een machtspositie voldoende is onderbouwd wanneer wordt aangetoond dat de betrokken praktijk in een structuur van daadwerkelijke mededinging kan ingrijpen, zonder dat hoeft te worden bewezen dat deze praktijk de consumenten ook rechtstreeks kan schaden.

Artikel 102, tweede alinea, onder a), VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een mededingingsautoriteit moet aantonen dat misbruik de handel tussen lidstaten wezenlijk ongunstig kan beïnvloeden. Wanneer het prijsbeleid van een organisatie voor collectief beheer van auteursrechten als misbruik wordt aangemerkt, volstaat het, teneinde aan te tonen dat de handel tussen lidstaten door dit misbruik wezenlijk ongunstig kan worden beïnvloed, vast te stellen dat die organisatie voor collectief beheer van auteursrechten naast de rechten van rechthebbenden die ingezetenen zijn van de lidstaat waar zij een monopolie bezit, ook die van rechthebbenden uit andere lidstaten beheert.

HvJ – ARREST – C-245/24 (LUKOIL) – 18 december 2025 – A-G Medina – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:987 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 102 VWEU – Misbruik van machtspositie – Aardoliesector – Weigering om toegang te verlenen tot essentiële faciliteit – Toepassing van toets van arrest Bronner (zaak C-7/97) – Privatisering – Concessie

De nationale mededingingsautoriteit in Bulgarije heeft vastgesteld dat de Lukoil-groep de nationale mededingingswet en artikel 102, tweede alinea, onder b), VWEU heeft geschonden doordat zij misbruik heeft gemaakt van een machtspositie op de markt voor de opslag van autobrandstoffen.

In de onderhavige zaak komt wederom de vraag aan de orde of de maatstaf van het arrest Bronner van toepassing is met betrekking tot de weigering om toegang te verlenen tot essentiële infrastructuur. Ditmaal gaat het om infrastructuur waarvan de staat vroeger het monopolie had en die via privatisering is verworven en waarbij aanzienlijke investeringen in die infrastructuur zijn gedaan zowel op basis van de privatiseringsovereenkomst als tijdens de bedrijfsactiviteiten van de nieuwe eigenaar.

Hof: Artikel 102 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat indien een mededingingsautoriteit gedragingen van twee vennootschappen die deel uitmaken van eenzelfde onderneming met een machtspositie – die er volgens deze autoriteit in bestaan de toegang te weigeren tot onder hun respectieve controle geplaatste faciliteiten die deel uitmaken van eenzelfde door die onderneming gecontroleerde essentiële infrastructuur, en de handel in dat verband te beperken – wil aanmerken als misbruik van een dergelijke machtspositie, die autoriteit niet hoeft vast te stellen dat zowel voor gedragingen die als ongerechtvaardigde weigeringen van toegang tot die faciliteiten worden beschouwd als voor gedragingen die als handelsbeperkingen worden beschouwd, aan de voorwaarden van artikel 102 VWEU is voldaan, mits zij kan aantonen dat aan deze voorwaarden is voldaan met betrekking tot het aan deze onderneming verweten geheel van gedragingen dat misbruik oplevert.

Artikel 102 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de in punt 41 van het arrest van 26 november 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), vermelde voorwaarden op grond waarvan kan worden geoordeeld dat een weigering om toegang te verlenen tot infrastructuur misbruik van een machtspositie kan opleveren, van toepassing zijn op infrastructuur die door de overheid is ontwikkeld voordat zij door een onderneming met een machtspositie is verworven na een privatisering, of voordat zij door deze onderneming wordt gebruikt op grond van exclusieve rechten die door overheidsinstanties aan haar zijn overgedragen, op voorwaarde dat, ten eerste, deze privatisering of overdracht van uitsluitende rechten heeft plaatsgevonden in omstandigheden die kunnen waarborgen dat de prijs en de andere voorwaarden van deze privatisering concurrerend zijn, en ten tweede, deze onderneming over de toegang tot die infrastructuur volledig autonoom kan beslissen.

HvJ – ARREST – C-260/24 (Lukoil Bulgaria) – 18 december 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:988 – geen conclusie – arrest

Artikel 102 VWEU – Misbruik van machtspositie – Groothandelsmarkt in brandstoffen in Bulgarije – Uitholling van de marges van concurrenten of margin squeeze – Definitie van de productmarkt – Verticaal opgesplitste markt – Inaanmerkingneming accijnsregeling

Lukoil is een economisch concern dat actief is in de productie en verkoop van aardolieproducten in Bulgarije. De Bulgaarse mededingingsautoriteit heeft zich op het standpunt gesteld dat Lukoil misbruik heeft gemaakt van haar machtspositie op de groothandelsmarkt voor motorbrandstoffen. Het concern zou lagere verkoopprijzen voor accijnsbetalende brandstoffen (downstreammarkt) hebben gehanteerd dan voor brandstoffen onder accijnsschorsing (upstreammarkt), wat volgens de Bulgaarse mededingingsautoriteit leidt tot een "margin squeeze" en strijdig is met mededingingsrecht.

Lukoil is van mening dat de Bulgaarse mededingingsautoriteit de relevante markt verkeerd heeft afgebakend. Ze beweren dat vloeibaar petroleumgas (LPG) en methaan, die gedeeltelijk substitueerbaar zijn voor benzine en diesel, niet zijn meegenomen in de marktafbakening, wat de marktmacht van Lukoil zou hebben overschat. Lukoil is van mening dat benzine en diesel niet substitueerbaar zijn vanuit vraag- en aanbodzijde en dus niet tot dezelfde markt moeten behoren. De mededingingsautoriteit beschouwt ze echter als deel van dezelfde markt vanwege de gelijke leveranciers en prijsvorming.

Daarnaast betoogt Lukoil dat de mededingingsautoriteit ten onrechte de groothandelsmarkt voor brandstoffen verticaal heeft opgesplitst in twee submarkten (upstream en downstream). Volgens Lukoil verzet het Unierecht zich ertegen dat een mededingingsautoriteit vaststelt dat een onderneming een machtspositie inneemt zonder uitdrukkelijk aan te geven wat haar marktaandelen zijn.

Hof: Artikel 102 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat, om vast te stellen dat een verticaal geïntegreerde onderneming zich schuldig maakt aan misbruik van machtspositie in de vorm van een margin squeeze, een mededingingsautoriteit enerzijds moet aantonen dat deze onderneming een machtspositie heeft op de upstreammarkt, rekening houdend met de marktaandelen van die onderneming of andere relevante kenmerken van die markt op grond waarvan kan worden aangenomen dat die onderneming over een economische machtspositie beschikt die haar in staat stelt zich in aanzienlijke mate onafhankelijk van haar concurrenten, haar afnemers en de consumenten te gedragen, en anderzijds dat de verticaal geïntegreerde onderneming op een downstreammarkt die aan de upstreammarkt is gekoppeld een prijs toepast die, gelet op de kenmerken van deze downstreammarkt, kan leiden tot een uitsluitingseffect ten aanzien van haar concurrenten die ten minste even efficiënt zijn als zij.

Artikel 102 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat bij de beoordeling van de vraag of er sprake is van een machtspositie alleen producten in aanmerking kunnen worden genomen die in voldoende mate onderling substitueerbaar zijn. Wanneer het als inbreuk aangemerkte gedrag bestaat in tariefpraktijken die leiden tot margin squeezes, moet de mededingingsautoriteit nagaan of, ondanks het feit dat drie soorten motorbrandstoffen, zoals diesel, benzine en vloeibaar petroleumgas, vanuit functioneel oogpunt niet substitueerbaar zijn voor de vraag die uitgaat van de eindverbruikers, op basis van de mededingingsvoorwaarden en de structuur van vraag en aanbod kan worden vastgesteld dat sommige van deze brandstoffen tot dezelfde productmarkt behoren op de upstreammarkt.

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-424/24 en C-425/24 (FIGC en CONI) – 18 december 2025 – A-G D. Spielmann – Italië – ECLI:EU:C:2025:1005 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Artikelen 45 en 56 VWEU – Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Door de sportrechter opgelegde tuchtrechtelijke sanctie – Tijdelijk verbod om beroep van bestuurslid of algemeen directeur van voetbalclub uit te oefenen – Nationale regeling die de bevoegdheid tot nietigverklaring van de bestuursrechter uitsluit en alleen schadevergoeding toestaat

Samenvatting onder: [recht op effectieve rechtsbescherming](#)

GERECHT – ARREST – T-1129/23 (Intel Corporation/Commissie) – 10 december 2025 – ECLI:EU:T:2025:1091 – [persbericht](#) – [arrest](#) (Engelse versie)

Artikel 102 VWEU – Mededinging – Misbruik van machtspositie – Markt voor microprocessors – Gevolgen van gedeeltelijke nietigverklaring van eerder besluit – Aard van de inbreuk – Hoogte van de geldboete – Richtsnoeren van 2006 voor de berekening van geldboeten – Evenredigheid – Alvorens te oordelen over de vraag of de geldboete evenredig is, moet de rechter zich vergewissen van de aard van de inbreuk.

Deze zaak ligt in het verlengde van de € 1,06 miljard boete opgelegd door de Europese Commissie in 2009 aan chipfabrikant Intel wegens misbruik van zijn dominante marktpositie door kortingen te verlenen aan pc-fabrikanten om concurrent AMD uit te sluiten. Dit leidde tot een lange juridische strijd waarbij het Gerecht de vordering van Intel afwees (in 2014), maar het Hof de zaak terugverwees naar het Gerecht in 2017 vanwege procedurele fouten. In 2022, vernietigde het Gerecht de boete gedeeltelijk en het Hof bevestigde die uitspraak (in 2024). Op 22 september 2023 heeft de Commissie een nieuw besluit genomen, dat zich beperkt tot de praktijken die niet door het Gerecht zijn vernietigd, namelijk de zogenaamde "niet-verhulde" beperkingen die aan HP, Acer en Lenovo zijn opgelegd met betrekking tot het gebruik van AMD-processoren. Zij heeft Intel een nieuwe boete opgelegd van 376 miljoen 358 000 euro. Intel verzoekt nu om volledige of gedeeltelijke nietigverklaring van deze beschikking.

Gerecht: (niet officiële vertaling): Bepaalt dat artikel 1 van Besluit C(2023) 5914 definitief van de Commissie van 22 september 2023 betreffende een procedure op grond van artikel 102 VWEU en artikel 54 EER-Overeenkomst (AT.37990 – Intel) wordt aangepast, zodat het bedrag van de boete daarin wordt vastgesteld op 237 105 540 EUR.

- Microprocessors market: the General Court upholds the Commission's 2023 decision against Intel but reduces the fine by approximately € 140 million ([persbericht](#))

OVERIG

- Commission opens investigation into possible anticompetitive conduct by Google in the use of online content for AI purposes ([EC](#))
- When the Market Speaks: Why the 2024 Market Definition Notice Is Not Yet Fit for Language-Centric Systems ([European law blog](#))

How should EU competition law define markets when voice assistants and conversational AI mediate access to information? This post examines why the 2024 Market Definition Notice falls short and how language-based interfaces reshape market power.

Milieu, natuur, duurzame energie

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Fliegenschnee e.a. t. Oostenrijk – 18 november 2025 – 40054/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:1118DEC004005423 – persbericht 11.12.25 – beslissing

Artikel 2 EVRM – Artikel 8 EVRM – Weigering verbod verkoop fossiele brandstoffen – Klimaatcrisis

Klagers klagen over het feit dat een Oostenrijkse minister van Economische en Digitale Zaken weigerde de verkoop van fossiele brandstoffen te verbieden om de impact van de klimaatcrisis te beperken. Het hof verklaart hen niet-ontvankelijk, omdat zij niet voldoende hebben onderbouwd dat de klimaatcrisis een zodanige bedreiging voor hun leven vormt dat art. 2 EVRM van toepassing is, en omdat art. 8 EVRM geen recht op specifieke maatregelen van overheden in het leven roept, helemaal niet als die maatregelen buiten de bevoegdheid van die overheden vallen.

 Learning from Inadmissibility: The Latest on Climate Change in Fliegenschnee ([ECHRblog](#))

HvJ – ARREST – C-473/24 (Speyer & Grund) – 11 december 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:961 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 528/2012 (Biocideverordening) – Verordening (EG) nr. 1272/2008 (CLP-verordening) – Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH-verordening) – Begrip ‘biocide’ – Beoogde gebruik van het product – Producten op basis van azijn die bestemd zijn voor gebruik als levensmiddelen en ook als reinigings- of desinfecteermiddelen voor levensmiddelen (‘dual-use-producten’) – Verplichtingen op het gebied van etikettering en informatieverstrekking

Samenvatting onder: Gewasbeschermingsmiddelen en biocide

HvJ – ARREST – C-433/23 (Spanje /Commissie) – 18 december 2025 – ECLI:EU:C:2025:981 – geen conclusie – arrest (Franse versie)

Artikel 258 VWEU – Richtlijn 91/271/EEG – Opvang en behandeling van stedelijk afvalwater – Actualisering van de door agglomeraties veroorzaakte verontreinigende belasting, uitgedrukt in inwonerequivalenten (IE) – Lozen

Het Hof oordeelt dat Spanje door niet de nodige maatregelen te treffen zodat het stedelijk afvalwater dat in de opvangsystemen terechtkomt, vóór lozing een secundaire behandeling of een gelijkwaardige behandeling ondergaat, de verplichtingen die op haar rusten op grond van Richtlijn 91/271/EEG niet is nagekomen.

HvJ – CONCLUSIE – C-771/24 (Fédération belge du stationnement ASBL Interparking) – 18 december 2025 – A-G Kokott – België – ECLI:EU:C:2025:1003 – [conclusie](#)

Richtlijn 2001/42 (SMB-richtlijn) – Milieubeoordeling – Plan of programma met betrekking tot vervoer, ruimtelijke ordening of grondgebruik

In deze zaak heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering algemene uitbatingsvoorwaarden betreffende overdekte en niet-overdekte parkings vastgesteld. De prejudiciële vragen van de verwijzende rechter biedt het Hof de gelegenheid om twee aspecten in verband met de SBM richtlijn te verduidelijken.

Ten eerste gaat het om de vraag wat moet worden verstaan onder het begrip „plannen en programma’s” en onder welke voorwaarden deze aan een strategische milieubeoordeling moeten worden onderworpen. In het bijzonder moet in het kader van de onderhavige prejudiciële procedure worden onderzocht of het begrip „plannen en programma’s” een planificatieve of programmatische dimensie in de zin van een regeling inzake ruimtelijke ordening veronderstelt.

Ten tweede wordt het Hof opnieuw verzocht zich te buigen over zijn rechtspraak betreffende de voorwaarden waaronder de gevolgen van een nationale wettelijke regeling die in strijd met de procedurevoorschriften van het Unierecht is vastgesteld, bij wijze van uitzondering kunnen worden gehandhaafd.

A-G heeft het Hof in overweging: Artikel 2, onder a), en artikel 3, lid 2, onder a), van richtlijn 2001/42 moeten aldus worden uitgelegd dat een nationale maatregel die uitsluitend de uitbatingsvoorwaarden voor parkings vaststelt, zonder te voorzien in regels betreffende de ligging of het maximumaantal ervan, moet worden aangemerkt als een plan of programma met betrekking tot vervoer. Of een dergelijk plan of programma aan een milieubeoordeling moet worden onderworpen, hangt echter af van de vraag of het de vergunningverlenende instantie bindende criteria en modaliteiten oplegt die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

Wanneer het noodzakelijk is om de voortzetting van de uitvoering van een rechtshandeling van de Unie inzake milieubescherming te waarborgen, kan een nationale rechter een bepaling van zijn nationale recht toepassen op grond waarvan hij de gevolgen van een rechtshandeling die in strijd met de procedurevoorschriften van richtlijn 2001/42 is vastgesteld, gedurende een beperkte periode mag handhaven. Dit mag alleen gebeuren gedurende de periode die de bevoegde instantie nodig heeft om een milieubeoordeling van de rechtshandeling te verrichten, alvorens deze eventueel opnieuw vast te stellen.

HvJ – CONCLUSIE – C-151/25 (Viaudret) – 18 december 2025 – België – A-G Medina – ECLI:EU:C:2025:1011 – [conclusie](#)

Verdrag van Aarhus – Heroverweging of aanpassing van de voorwaarden voor het uitvoeren van een activiteit – Verlenging van de duur van een vergunning voor een windturbinepark – Inspraakfase voor verlenging

In 2009 kreeg Parc éolien de Leuze-en-Hainaut een vergunning voor een windturbinepark met tien turbines in Leuze-en-Hainaut. Na meerdere intrekkingen en hernieuwingen werd in 2017 een vergunning verleend voor 20 jaar (2009–2029). In 2020 werd de duur van de milieuvergunning met 10 jaar verlengd tot 2039, zonder inspraakprocedure.

Een omwonende vordert nietigverklaring en stelt dat op grond van het Verdrag van Aarhus een inspraakfase verplicht was bij wijziging van de exploitatievoorwaarden. Het Waalse Gewest en de exploitanten menen dat een loutere verlenging van de vergunningsduur geen nieuw project of vergunning is en dus geen inspraak of MEB vereist.

De verwijzende rechter wijst erop dat de Raad van State (België) eerder heeft geoordeeld dat een verlenging van een vergunning voor een Aarhus-activiteit een wijziging van de exploitatievoorwaarden vormt en onder artikel 6, lid 10, van het Verdrag van Aarhus valt, zodat publieke inspraak vereist is.

De vraag is nu of er een inspraakfase vereist is voor een besluit om een milieuvergunning voor een activiteit die valt binnen de werkingssfeer van artikel 6, lid 1, onder a), van het Verdrag van Aarhus te verlengen met tien jaar.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 10, van het Verdrag van Aarhus moet aldus worden uitgelegd dat de overheidsinstantie verplicht is om na te gaan of een inspraakfase van toepassing is wanneer een vergunning voor een windturbinepark die aanvankelijk voor twintig jaar was verleend, wordt verlengd met tien jaar, en dat deze bepaling zich verzet tegen een regeling waarbij de procedure voor de verlenging van een vergunning voor een dergelijke activiteit geen verplichting voor de overheidsinstantie inhoudt om na te gaan of er een inspraakfase moet zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-711/25 (Ryanair et Ryanair Holdings), verwijzing uit **Italië**. Wat is de **reikwijdte** van het **recht op inzage in documenten** van art. 27, lid 2 van **verordening 1/2003**, en geldt dit recht ook voor de **documenten van nationale mededingingsautoriteiten** die andere nationale autoriteiten vragen om bijstand?

NOOT – EHRM 28 oktober 2025, Nordic e.a. t. Noorwegen

- A judicial, comprehensive and flexible Strasbourg response to climate change: judgment of the ECtHR in Greenpeace Nordic and Others v. Norway (Johan Callewaert)
- Greenpeace Nordic and Others v. Norway: shedding light on the duties of states regarding new fossil fuel extraction (European law blog)

CONSULTATIE

Bescherming van het mariene milieu – herziening van de EU-regels, Feedback- en raadplegingsperiode 15 december 2025 - 9 maart 2026 (EC)

Europese Rekenkamer

Speciaal verslag 23/2025: Beheer van gemeentelijk afval — Ondanks geleidelijke verbeteringen nog steeds uitdagingen bij de vooruitgang van de EU in de richting van circulariteit, PB C, C/2025/6453, 2.12.2025

OVERIG

- 2040 climate target: Council and Parliament agree on a 90% emissions reduction ([Raad](#))
- Commissie stelt pakket maatregelen voor om EU-milieuwetgeving te vereenvoudigen ([ECER](#))
- Europe's Climate Crisis Is a Rule-of-Law Crisis ([Verfassungsblog](#))
- New package of measures to boost circular economy and strengthen Europe's plastic recycling ([EC](#))
- Review of the Governance Regulation on the Energy Union and Climate Action – Public consultation launched ([EC](#))
- The Road to Green 22: How the EU is fighting environmental crime ([EC](#))
- First EU law on soil set to enter into force ([EC](#))
- Fundamental rights in EU climate and energy transition in housing – online launch event, 26 januari 2026 ([FRA](#))
- Case law factsheet focuses on climate change ([FRA](#))

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Thematic factsheet: Environment](#)
- [Guide to the case-law of the European Court of human right : environment](#)

Overlevering en uitlevering

HvJ – ARREST – C-325/24 ([Bissilli](#)) – 18 december 2025 – A-G Rantos – Italië – ECLI:EU:C:2025:989 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 47 Handvest EU – Richtlijn 2014/41/EU – EOB – Materiële werkingssfeer – Begrip 'onderzoeksmaatregel' – Verhoor per videoconferentie – Tijdelijke overbrenging van gedetineerde naar uitvaardigende lidstaat ten behoeve van de tenuitvoerlegging van een onderzoeksmaatregel – Recht op een eerlijk proces

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces - strafrecht](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-528/24 ([Boothnesse](#)) – 4 december 2025 – A-G Medina – Ierland – ECLI:EU:C:2025:940 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Artikelen 6, 47 en 49, lid 1 Handvest EU – Handels- en samenwerkingsovereenkomst tussen EU en de EG voor Atoomenergie, enerzijds, en het VK en Noord-Ierland (HSO) – Overlevering aan Verenigd Koninkrijk voor strafvervolgung – Beginsel van legaliteit en voorzienbaarheid van straffen – Aanvullende garanties door de uitvaardigende staat – Specialiteitsbeginsel

Het betreft een procedure tot tenuitvoerlegging van drie aanhoudingsbevelen die op grond van de HSO zijn uitgevaardigd door een rechter in het VK. Deze aanhoudingsbevelen strekken tot overlevering van drie personen, aan het VK met het oog op vervolging wegens fraude. Deze personen verzetten zich tegen hun overlevering, waarbij zij aanvoeren dat de overlevering inbreuk zou maken op het specialiteitsbeginsel van artikel 625, lid 2, HSO, omdat zij gevangenisstraffen van zes maanden zouden moeten uitzitten wegens „civil contempt of court” (civielrechtelijke minachting van de rechter) en

vanwege schending van een „restraint order” van de rechter in het VK (rechterlijk bevel waarbij alle activa en banktegoeden worden geblokkeerd van een persoon die ervan verdacht wordt zich op strafbare wijze te hebben verrijkt). Aangezien „civil contempt of court” in het VK geen strafbaar feit is, is dit niet opgenomen in de aanhoudingsbevelen met het oog op overlevering.

De vraag is o.a. hoe de bepalingen over het specialiteitsbeginsel moeten worden uitgelegd wanneer de gedraging die aanleiding geeft tot vrijheidsbeneming, volgens het recht van de uitvaardigende staat niet als strafbaar feit wordt gekwalificeerd. Moet het specialiteitsbeginsel worden beschouwd als een afdwingbaar recht van het individu, in plaats van als een intergouvernementeel voorschrift tussen staten?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 604, onder c), en artikel 625, lid 2, van de handels- en samenwerkingsovereenkomst tussen EU en de EG voor Atoomenergie, enerzijds, en het VK en Noord-Ierland, anderzijds, gelezen in samenhang met artikel 6, artikel 47 en artikel 49, lid 1, van het Handvest EU moeten aldus worden uitgelegd dat:

- het specialiteitsbeginsel een afdwingbare essentiële procedurele garantie vormt, waarvan de schending of de waarschijnlijke schending, beoordeeld aan de hand van een autonoom gedefinieerd begrip ‚offence’, rekening houdend met de juridische kwalificatie in het nationale recht, het intrinsieke karakter van het [strafbaar] feit en de zwaarte van de sanctie, de uitvoerende rechterlijke autoriteit verplicht om de overlevering afhankelijk te stellen van toereikende garanties van de uitvaardigende staat dat de overgeleverde persoon niet zal worden vervolgd, berecht of anderszins van zijn vrijheid zal worden beroofd wegens enig ander feit dan dat welk de reden tot de overlevering is geweest.

- de overlevering van een gezochte persoon die is veroordeeld tot zes maanden vrijheidsbeneming wegens ‚contempt of court’, wanneer niet om die overlevering is verzocht met het oog op de tenuitvoerlegging van die straf op grond van het feit dat dit geval van ‚contempt’ volgens het recht van de uitvaardigende staat als civielrechtelijk wordt aangemerkt, onverenigbaar is met het Unierecht indien dit geval van ‚contempt’ volgens de uitvoerende rechterlijke autoriteit in wezen strafrechtelijk van aard is en er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat er na overlevering sprake zou zijn van materiële of procedurele schending van het specialiteitsbeginsel, in die zin dat de betrokkene in strijd met het specialiteitsbeginsel van zijn vrijheid zou worden beroofd of dat hij zich niet op het specialiteitsbeginsel kan beroepen. De uitvoerende rechterlijke autoriteit is verplicht, alvorens de overlevering toe te staan, van de uitvaardigende staat toereikende aanvullende garanties te verkrijgen dat de persoon niet zal worden vervolgd, berecht of anderszins van zijn vrijheid zal worden beroofd wegens dit geval van ‚contempt’, bij gebreke waarvan de overlevering moet worden geweigerd.”

 AG Medina: Under the EU-UK Trade and Cooperation Agreement, the rule of speciality is an enforceable essential procedural guarantee ([persbericht](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-580/24 (Tsachkov) – 18 december 2025 – A-G Spielmann – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:1006 – [conclusie](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Artikelen 5 EVRM – Artikel 6 Handvest VWEU – Justitiële samenwerking in strafzaken – Europees aanhoudingsbevel – Voortgezette hechtenis van de gezochte persoon

Het parket van het Openbaar Ministerie in Oostenrijk heeft een Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd voor een Bulgaars staatsburger, die wordt gezocht voor diefstal. De verwijzende rechter heeft vastgesteld dat er geen vluchtgevaar bestond, en heeft daarom bij wijze van voorlopige veiligheidsmaatregel een borgtocht vastgesteld, waarna de verdachte in vrijheid is gesteld.

Volgens het Bulgaarse nationale recht gaat de beslissing tot overlevering automatisch gepaard met de aanhouding en inhechtenisneming van de gezochte persoon. De verwijzende rechter vraagt zich af of

deze verplichte detentie gedurende de periode tussen de beslissing tot tenuitvoerlegging en de daadwerkelijke overlevering verenigbaar is met artikel 12 en artikel 23, lid 5, van kaderbesluit 2002/584.

A-G geeft het Hof in overweging: Kaderbesluit 2002/584/JBZ gelezen in het licht van artikel 6 Handvest VWEU en artikel 5 EVRM moet aldus worden uitgelegd dat

- *het zich verzet tegen een nationale regeling waarbij de uitvoerende rechterlijke autoriteit die beslist een Europees aanhoudingsbevel te erkennen en ten uitvoer te leggen, automatisch verplicht is te gelasten dat de gezochte persoon tot aan zijn daadwerkelijke overlevering in detentie wordt geplaatst, zonder de omstandigheden van het geval aan een individuele toetsing te onderwerpen;*
- *het zich niet verzet tegen detentie van de gezochte persoon in een penitentiare inrichting tot aan zijn overlevering aan de uitvaardigende lidstaat. Dat neemt niet weg dat de autoriteiten van de uitvoerende lidstaat gehouden zijn de verplichtingen na te komen die voortvloeien uit artikel 4 van het Handvest VWEU, gelezen in het licht van artikel 3 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, door er zorg voor dragen dat het detentieregime de menselijke waardigheid eerbiedigt en rekening houdt met het niet-bestrafende karakter van de maatregel.”*

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-700/25 (Pieloski), verwijzing uit **Polen** over de vraag of **Kaderbesluit 2002/584** in de weg staat aan nationaalrechtelijke bepalingen die rechters verplichten de **tenuitvoerlegging van een EAB** te **weigeren** indien het (door een Poolse onderdaan gepleegde) strafbare feit gedeeltelijk op het grondgebied van Polen heeft plaatsgevonden.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – **Nederland** – Rechtbank Amsterdam – 13 november 2025 – ECLI:NL:RBAMS:2025:10377 – C-722/25 (Wertergen)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Artikel 47 Handvest EU – Vervolgings-EAB uit Griekenland – Griekse detentieomstandigheden – Ontvankelijkheid OvJ – Effectieve rechterlijke bescherming

Griekenland heeft voor een Nederlandse onderdaan die een gevangenisstraf uitzit in Nederland een Europees aanhoudingsbevel (EAB) uitgevaardigd wegens ernstige strafbare feiten (lidmaatschap van een criminele organisatie en medeplegen van moord). Het EAB is uitgevaardigd door de Griekse officier van justitie op basis van een nationaal aanhoudingsbevel dat door een rechter is uitgevaardigd. De beslissing tot uitvaardiging van het EAB is voorafgaand aan de overlevering niet aan rechterlijke toetsing van evenredigheid onderworpen. De Rechtbank Amsterdam concludeert dat ten behoeve van effectieve rechterlijke bescherming een EAB gebaseerd moet zijn op een nationale rechterlijke beslissing die voorafgaand aan de overlevering wordt getoetst, en dat in deze zaak niet is gebleken dat het Griekse EAB aan deze voorwaarden voldoet. De rechtbank vraagt het Hof of het verenigbaar is met het Unierecht dat een nationaal aanhoudingsbevel dat door een rechter is uitgevaardigd pas na overlevering aan rechterlijke toetsing kan worden onderworpen.

EHRM factsheets

- Extradition and life imprisonment

Prejudiciële procedure HvJ

EHRM – ARREST – Gondert t. Duitsland – 16 december 2025 – 34701/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:1216JUD003470121 – persbericht – arrest

EHRM – BESLISSING – De Simone t. Duitsland – 2 december 2025 – 21853/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:1202DEC002185323 – persbericht – beslissing

Artikel 267 VWEU – Artikel 6 EVRM – Nationale rechter (in laatste instantie) heeft géén prejudiciële vraag gesteld aan het HvJ – Motivering – Schending

In beide zaken heeft de nationale rechter geen prejudiciële vragen gesteld aan het HvJ. In de zaak Gondert had klager daar wel expliciet om verzocht. Het besluit om de zaak niet voor te leggen aan het HvJ is volgens het EHRM onvoldoende gemotiveerd. De nationale rechter heeft niet uitgelegd dat de voorgestelde prejudiciële vraag al was voorgelegd aan het HvJ (*acte éclairé*) of dat het antwoord op die vraag voor zich spreekt (*acte clair*).

Het EHRM benadrukt dat de verplichting voor nationale rechters om hun vonnissen en beslissingen te motiveren, dient om partijen in staat te stellen de gegeven rechterlijke beslissing te begrijpen, wat een essentiële waarborg is tegen willekeur. Bovendien is het bedoeld om aan partijen te laten zien dat zij worden gehoord, wat ertoe bijdraagt dat zij een beslissing gemakkelijker aanvaarden.

Het Hof voegt hieraan toe dat wanneer een partij een nationale rechterlijke instantie, die in laatste instantie uitspraak doet, heeft verzocht een prejudiciële vraag aan het HvJ voor te leggen en die rechterlijke instantie dit weigert, deze weigering gemotiveerd moet worden in overeenstemming met de rechtspraak van het HvJ (de CILFIT-criteria). Artikel 6 EVRM is geschonden.

In de zaak De Simone is niet expliciet verzocht om een prejudiciële vraag voor te leggen aan het HvJ. Het EHRM oordeelt in die zaak dat de klacht niet ontvankelijk is.

 When National Courts Say No (Verfassungsblog)

OVERIG

- Praktijkcursus prejudiciële vragen [HvJ], 3 juni 2026, 12.30 - 17.00 uur (fysiek in Den Haag en online) (Bijzonder strafrecht)

Wiki

- Prejudiciële procedure HvJ

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – Cerny e.a. t. Tsjechië – 18 december 2025 – 37514/20 e.a. – ECLI:CE:ECHR:2025:1218JUD003751420 – persbericht – arrest

Artikelen 8, 13 en 6 EVRM – Schending EVRM in verband met toevoeging vertrouwelijke advocaat-cliëntcorrespondentie aan strafdossier

In het kader van een strafzaak was in 2016 vertrouwelijke advocaat-cliëntcorrespondentie in beslag genomen en aan het strafdossier toegevoegd. Pogingen om deze informatie te laten verwijderen strandden tot en met het Constitutioneel Hof. In 2025 heeft het Tsjechische Hooggerechtshof vastgesteld dat het toevoegen van deze correspondentie onrechtmatig was.

Klagers, vijf strafrechtadvocaten, beroepen zich op artikel 8 EVRM (recht op eerbiediging van het privéleven) en artikel 13 EVRM (recht op een effectief rechtsmiddel). Zij voeren aan dat het Tsjechische rechtssysteem onvoldoende waarborgen biedt ter bescherming van de vertrouwelijkheid van advocaat-cliëntcommunicatie na inbeslagname van elektronische apparaten. Ook is een klacht ingediend wegens schending van artikel 6 EVRM (recht op een eerlijk proces), nu een verzoek van de Tsjechische Orde van Advocaten (hierna: "OvA") om te mogen interveniëren in de procedure bij het Constitutioneel Hof niet aan klagers is medegedeeld, waardoor zij geen commentaar konden geven.

Met betrekking tot artikel 8 EVRM jo. artikel 13 EVRM: Het EHRM overweegt dat een effectief rechtsmiddel tegen een vermeende schending van artikel 8 EVRM door het opnemen van geprivilegieerd materiaal in een gerechtelijk dossier inhoudt dat men de mogelijkheid moet hebben om de rechtmatigheid van die handeling te laten toetsen en, indien deze onrechtmatig wordt bevonden, een bevel tot verwijdering of vernietiging van het beschermde materiaal te verkrijgen.

Het EHRM oordeelt dat klagers geen effectief nationaal rechtsmiddel hadden om verwijdering van vertrouwelijke advocaat-cliëntgegevens uit het strafdossier te bewerkstelligen. Schadevergoeding alleen komt onvoldoende aan de bezwaren tegemoet en er bestond geen duidelijke, voorzienbare procedure voor het filteren en verwijderen van geprivilegieerd materiaal. Omdat geen effectief rechtsmiddel beschikbaar was, concludeert het EHRM dat artikel 13 EVRM in samenhang met artikel 8 EVRM is geschonden.

Met betrekking tot artikel 6 EVRM: Het EHRM oordeelt dat artikel 6 EVRM is geschonden omdat het Tsjechische Constitutioneel Hof een interventieverzoek van de OvA heeft toegelaten en diens argumenten in aanmerking heeft genomen, zonder dit verzoek aan klagers mee te delen of hen de gelegenheid te geven daarop te reageren. Omdat het om nieuwe juridische argumenten ging en geen zwaarwegende redenen zijn gegeven voor het niet-meedelen, is het beginsel van tegenspraak geschonden.

HvJ – ARREST – C-492/23 (Russmedia Digital) – 4 december 2025 – **Grote Kamer – **Roemenië** – persbericht – conclusie – arrest**

Verordening (EU) 2016/679 – Richtlijn 2000/31/EG – Aansprakelijkheid eigenaar onlinemarktplaats voor beledigende inhoud – Verwerkingsverantwoordelijke ogv AVG - Verplichting eigenaar check gevoelige gegevens

Russmedia is de eigenaar van een onlinemarktplaats waarop het mogelijk is om kosteloos of tegen betaling advertenties te plaatsen betreffende met name de verkoop van goederen of het verrichten van diensten vanuit verschillende plaatsen in Roemenië.

Iemand heeft op deze onlinemarktplaats een advertentie geplaatst met een voor verzoekster denigrerende en beledigende inhoud, aangezien laatstgenoemde volgens de advertentie seksuele diensten aanbood. Deze advertentie bevatte, zonder dat zij hiervoor toestemming had gegeven, foto's van verzoekster. De identiteit van de persoon die de advertentie heeft geplaatst is niet gecontroleerd vóór de plaatsing ervan. Verzoekster heeft contact opgenomen met Russmedia die de advertentie binnen een uur heeft verwijderd. Dezelfde advertentie is echter, met vermelding van de oorspronkelijke bron, al snel overgenomen door andere reclamewebsites, waarop die nog steeds toegankelijk is.

Verzoekster heeft een vordering ingesteld tegen Russmedia. In eerste aanleg is Russmedia veroordeeld tot betaling van 7 000 EUR aan verzoekster. Volgens de Roemeense rechter vormde de litigieuze advertentie een niet-nakoming van de verplichtingen die de AVG aan Russmedia oplegt. In hoger beroep is de vordering van verzoekster ongegrond verklaard op grond dat Russmedia niet de auteur van de litigieuze advertentie was. De rechter was van oordeel dat Russmedia enkel een dienst verleende voor de opslag van de advertenties, zonder actief betrokken te zijn „bij de inhoud” van deze advertenties, en dat in deze omstandigheden de vrijstelling van aansprakelijkheid van artikel 14, lid 1, van wet nr. 365/2002 van toepassing was.

Deze zaak gaat dus over de verhouding tussen de bij deze twee handelingen van Unierecht ingevoerde regelingen.

Hof: Artikel 5, lid 2, en de artikelen 24 tot en met 26, van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat de exploitant van een onlinemarktplaats, als verwerkingsverantwoordelijke in de zin van artikel 4, punt 7, AVG van persoonsgegevens die zijn opgenomen in advertenties die op zijn onlinemarktplaats worden gepubliceerd, gehouden is om, voorafgaand aan de publicatie van de advertenties en door middel van passende technische en organisatorische maatregelen,

- *na te gaan welke advertenties gevoelige gegevens bevatten in de zin van artikel 9, lid 1, AVG,*
- *na te gaan of de adverterende gebruiker die een dergelijke advertentie wil plaatsen de persoon is wiens gevoelige gegevens in die advertentie zijn opgenomen en, indien dit niet het geval is,*
- *de publicatie ervan te weigeren, tenzij die adverterende gebruiker kan aantonen dat de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven in de zin van dat artikel 9, lid 2, onder a), om de gegevens in kwestie op die onlinemarktplaats te publiceren of een van de andere uitzonderingen van artikel 9, lid 2, onder b) tot en met j), van toepassing is.*

Artikel 32 van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de exploitant van een onlinemarktplaats, als verwerkingsverantwoordelijke in de zin van artikel 4, punt 7, van deze verordening van persoonsgegevens die zijn opgenomen in advertenties die op zijn onlinemarktplaats worden gepubliceerd, verplicht is om passende technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen te treffen om te voorkomen dat de gepubliceerde advertenties die gevoelige gegevens in de zin van artikel 9, lid 1, van die verordening bevatten, worden gekopieerd en onrechtmatig op andere websites worden gepubliceerd.

Artikel 1, lid 5, van richtlijn 2000/31/EG en artikel 2, lid 4, van verordening 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat de exploitant van een onlinemarktplaats, als verwerkingsverantwoordelijke in de zin van artikel 4, punt 7, van verordening 2016/679 van persoonsgegevens die zijn opgenomen in advertenties die op zijn onlinemarktplaats worden gepubliceerd, zich ten aanzien van de niet-naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 5, lid 2, alsmede de artikelen 24 tot en met 26 en 32 van die verordening, niet kan beroepen op de artikelen 12 tot en met 15 van die richtlijn betreffende de aansprakelijkheid van dienstverleners die als tussenpersoon optreden.

- Bescherming van gegevens: de exploitant van een onlinemarktplaats is verantwoordelijk voor de verwerking van persoonsgegevens in advertenties die op zijn platform worden gepubliceerd (persbericht)
- A General Obligation to Monitor ([Verfassungsblog](#))
In Russmedia Digital, the ECJ ruled at the beginning of December that in cases dealing with data protection violations, such as defamatory content, the notice-and-takedown procedure

should not be applied, but rather that the respective platform is (jointly) liable for illegal content from the publication of the content on. Clearly unaware of the enormous implications of its decision for the freedom of expression and information of millions of users in the EU, the Court is thus demanding the establishment of a comprehensive monitoring system for communication in the digital public sphere.

e Judicial De-Simplification ([Verfassungsblog](#))

In early December, the Court of Justice handed down a controversial ruling in Russmedia – indicating that online platforms can no longer confidently rely on EU intermediary liability law for protection against legal responsibility for user content in cases which involve data protection violations.

e [EHRC updates](#)

HvJ – ARREST – C-422/24 (Storstockholms Lokaltrafik) – 18 december 2025 – Zweden – ECLI:EU:C:2025:980 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Artikelen 13 en 14 – Bodycam die wordt gedragen door controleurs in het openbaar vervoer – Informatieplicht – Rechtsgrondslag

Een openbaarvervoersdienst heeft haar controleurs uitgerust met bodycams, die worden gebruikt om passagiers te filmen die tijdens de betreffende controles niet in het bezit zijn van een geldig vervoersbewijs en aan wie vervolgens een boete wordt opgelegd. Het gebruik van bodycams is bedoeld om bedreigingen en geweld tegen controleurs te voorkomen en te documenteren alsook om de identiteit van passagiers te verifiëren die een boete moeten betalen.

De Zweedse toezichthouder heeft onderzocht of het gebruik van de bodycams in overeenstemming is met de AVG. Al het videomateriaal wordt automatisch verwijderd. Controleurs hebben de opdracht gekregen om de automatische verwijdering te onderbreken in alle situaties waarin een boete wordt uitgeschreven en ook in geval van bedreiging.

Volgens de toezichthouder heeft de vervoersonderneming nagelaten om voldoende informatie aan de betrokkenen te verstrekken, wat een inbreuk is op artikel 13 AVG. Als gevolg is een administratieve boete opgelegd van ongeveer 1 422 670 EURO.

De vraag is o.a. of artikel 13 of artikel 14 AVG de juiste rechtsgrondslag vormt in situaties waarin gegevens worden verzameld door middel van een bodycam. De afbakening van de werkingssfeer van elk van die bepalingen heeft belangrijke gevolgen voor het tijdstip voor het verstrekken van informatie en ook voor de eventuele uitzonderingen.

Hof: De artikelen 13 en 14 van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat in een situatie waarin persoonsgegevens worden verzameld met behulp van door controleurs in het openbaar vervoer gedragen bodycams, de informatieverstrekking aan de betrokkenen wordt geregeld door artikel 13 en niet door artikel 14 van die verordening.

- e** GDPR: if a body camera is used during a ticket inspection, certain information must be provided immediately to the passenger concerned ([persbericht](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-468/24 (Netz Niederösterreich) – 11 december 2025 – A-G Biondi – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:967 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2019/944 – Richtlijn 2002/58/EG – Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Levering elektriciteit – Slimme meters – Recht van weigering van de consument – Beveiliging van de door slimme meters verzonden gegevens

Samenvatting onder: [Energiemarkt](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-798/24 (Jautiva) – 18 december 2025 – A-G Norkus – Letland – ECLI:EU:C:2025:998 – [conclusie](#)

Handvest VWEU artikelen 7 en 8 – Verordening (EU) 2016/679 artikel 5 en 6 – Richtlijn (EU) 2017/1132 – Vennootschapsrecht – Begrip ‘deelnemen aan het bestuur van, het toezicht op of de controle op de vennootschap’ – Verplichting krachtens het nationale recht om gespecificeerde informatie over elke aandeelhouder van een naamloze vennootschap beschikbaar te stellen – Bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens — Beginselen inzake de verwerking van persoonsgegevens – Rechtmatigheid van de verwerking – Evenredigheidsbeginsel

Dit verzoek van het grondwettelijk hof van Letland om een prejudiciële beslissing heeft betrekking op de verplichting krachtens het Letse recht om bepaalde gespecificeerde informatie over de aandeelhouders van naamloze vennootschappen naar Lets recht voor het publiek beschikbaar te stellen. Die informatie kan op de website van het ondernemingsregister worden geraadpleegd door „niet-geïdentificeerde gebruikers”. De leden van het publiek hoeven dus niet aan te tonen dat zij een gerechtvaardigd belang hebben bij het verkrijgen van die informatie. De verwijzende rechter vraagt zich af in hoeverre dit verenigbaar is met het Unierecht.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 14, onder d), en artikel 16, lid 3, van richtlijn (EU) 2017/1132 moeten aldus worden uitgelegd dat het begrip personen die ‘deelnemen aan het bestuur van, het toezicht op of de controle op de vennootschap’ in artikel 14, onder d), van die richtlijn niet aldus kan worden uitgelegd dat daaronder elke aandeelhouder van een naamloze vennootschap wordt verstaan. Een lidstaat is niet verplicht om de informatie over elke aandeelhouder van een naamloze vennootschap openbaar te maken en voor het publiek beschikbaar te stellen in het register overeenkomstig artikel 16, lid 3, van die richtlijn.

Verordening (EU) 2016/679, met name de artikelen 5 en 6 daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling die voorziet in de verwerking van bepaalde persoonsgegevens van de aandeelhouders van een naamloze vennootschap, waarbij deze aan eenieder ter beschikking worden gesteld zonder dat een gerechtvaardigd belang bij het verkrijgen van dergelijke gegevens hoeft te worden aangetoond, met het doel om een transparant ondernemingsklimaat te waarborgen teneinde de belangen van derden te beschermen, het witwassen van geld en financiering van terrorisme en van proliferatie te voorkomen en de informatie te verstrekken die noodzakelijk is voor de uitvoering van nationale, internationale en Uniesancties.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-676/25 \(Viva credit\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over **artikel 15 AVG** en de vraag of een **kredietgever** verplicht is om op verzoek van een **consument** een **volledige kopie** van **beëindigde leningsovereenkomsten** te verstrekken, of dat volstaan kan worden met uittreksels die alleen de verwerkte persoonsgegevens bevatten.

- C-741/25 Ranerski, verwijzing uit **Polen** over **telecombedrijven**, **nationale bewaarplicht persoonsgegevens** en de verenigbaarheid met **Richtlijn 2002/58/EG**
- C-730/25 (Vinted), verwijzing uit **Litouwen** over **AVG**, **geweigerde wissing van gegevens**, **nationale verjaringstermijnen** en **de bevoegdheden van toezichthouders**

REGELGEVING

Verordening (EU) 2025/2518 van het Europees Parlement en de Raad van 26 november 2025 tot vastlegging van aanvullende procedureregels betreffende de handhaving van Verordening (EU) 2016/679 [AVG], PB L, 2025/2518, 12.12.2025.

OVERIG

GDPR Meets DMA: Towards a Differentiated EU Data Protection Regime? ([European law blog](#))

Wiki

- Wiki AVG

EHRM factsheets en guides

- Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection
- Personal data protection
- Right to the protection of one's image
- ECHR-KS – Terrorism Surveillance measures
- ECHR-KS – Article 8 The right to private life protecting or limiting the role of public watchdogs
- Thematic factsheet: Protection des données personnelles

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – H.H. t. Finland – 9 december 2025 – 19035/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:1209JUD001903521 – persbericht – arrest

Artikel 5 EVRM – Recht op vrijheid – Gedwongen opname – Weigering om een mondelinge behandeling te houden – Procedurele rechtvaardigheid

Klaagster is meermaals op bevel van een arts gedwongen opgenomen. Klaagster ging tegen de beslissingen van de arts in beroep bij de rechter en verzocht een zitting te houden. De rechter heeft haar beroepen tegen gedwongen opname afgewezen.

EHRM: Een persoon hoeft niet elke keer te worden gehoord als deze beroep aantekent tegen een besluit tot verlenging van diens vrijheidsontneming (*detention*), maar het moet mogelijk zijn om met redelijke tussenpozen te worden gehoord. De rechter weigerde in deze zaak een zitting te houden omdat in zijn visie alle relevante feiten konden worden vastgesteld aan de hand van het dossier en omdat eerder een zitting was gehouden. Die zitting betrof echter een ander bevel en sindsdien waren ongeveer

twee jaar verstreken. Ook was sprake van herhaalde opnames en ontslagen van klaagster met vrij korte tussenpozen. Op grond hiervan zou kunnen worden getwijfeld over de noodzaak en rechtvaardiging van die maatregelen. Klaagster heeft aangevoerd aan dat een opname niet noodzakelijk was en dat zij vastbesloten en gemotiveerd was om behandeling in een poliklinische setting te ondergaan. De procedurele rechtvaardigheid vergde in deze zaak het horen van klaagster. Schending van artikel 5, vierde lid, van het EVRM.

EHRM – ARREST – Gondert t. Duitsland – 16 december 2025 – 34701/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:1216JUD003470121 – persbericht – arrest

EHRM – BESLISSING – De Simone t. Duitsland – 2 december 2025 – 21853/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:1202DEC002185323 – persbericht – beslissing

Artikel 267 VWEU – Artikel 6 EVRM – Nationale rechter (in laatste instantie) heeft géén prejudiciële vraag gesteld aan het HvJ – Motivering – Schending

Samenvatting onder: Prejudiciële procedure HvJ

EHRM factsheets en guides

- ECHR-KS Key Theme - Article 6 (criminal) Hearings via video link
- Thematic factsheet: Formalisme excessif des tribunaux

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – Latorre Atance t. Spanje – 18 december 2025 – 33818/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:1218JUD003381822 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Recht op een eerlijk proces – Schending

Klager werd in 2016 - samen met twee andere voormalige curatoren - aansprakelijk gesteld voor de belastingsschulden van een bouwbedrijf, nadat de Belastingdienst had vastgesteld dat zij ten onrechte betalingen uit de boedel hadden goedgekeurd. Dit leidde tot een nationale procedure waarin dezelfde rechtbank tot uiteenlopende conclusies kwam met betrekking tot hetzelfde feitencomplex. Het Hooggerechtshof erkende later dat er in deze zaak sprake was van een gerechtelijke dwaling en in 2023 startte klager een procedure, die nog steeds loopt, om de Staat aansprakelijk te stellen voor die gerechtelijke dwaling.

De vaststelling door het Hooggerechtshof van een gerechtelijke dwaling en de mogelijkheid van een daaropvolgende procedure inzake staatsaansprakelijkheid zijn niet voldoende om de status van slachtoffer op te heffen of een doeltreffende remedie te bieden. Een louter compenserende, langdurige procedure inzake vermogensrechtelijke aansprakelijkheid kan het gebrek aan billijkheid in het betwiste vonnis niet recht zetten. Schending artikel 6 EVRM.

EHRM – ARREST – Jaklová en anderen t. Tsjechië – 4 december 2025 – 38342/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:1204JUD003834223 – persbericht – arrest

Artikel 2 EVRM (procedureel) – Positieve verplichtingen – Afwijzing vordering tot schadevergoeding wegens overlijden van naast familielid nadat deze onverwachts ziekenhuis had verlaten waar hij vrijwillige als patiënt was opgenomen – Schending

De zaak betreft de dood van een 29-jarige man, nadat hij was verdwenen uit het ziekenhuis waarin hij was opgenomen na een vermoedelijke epileptische aanval. De klagers zijn familieleden. Zij zijn allen Tsjechische staatsburgers.

B.J. werd op 29 november 2009 opgenomen in het Bulovka Universitair Ziekenhuis in Praag. Hij verdween op 1 december 2009 en na verschillende zoekacties werd zijn lichaam op 12 december 2009 gevonden in de buurt van het ziekenhuiscomplex. Uit de autopsie bleek dat hij was overleden aan onderkoeling. De civiele vordering van klagers tegen het ziekenhuis, waarin zij schadevergoeding eisten omdat het ziekenhuis had nagelaten te voorkomen dat B.J. het ziekenhuis verliet, is uiteindelijk in 2021 afgewezen. De rechtbanken wezen de vordering met name af omdat zij van oordeel waren dat B.J. de juiste medische zorg had gekregen en dat het personeel de bewegingen van patiënten op open afdelingen niet kon controleren.

Op grond van artikel 2 (recht op leven) van het EVRM betogen de klagers dat de rechtbanken niet alle relevante kwesties en bewijzen in de zaak naar behoren hebben behandeld. Het EHRM concludeert tot schending van artikel 2 (onderzoek).

Rechter Serghides heeft een deels afwijkend oordeel (dissenting opinion) gegeven.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-717/25 (Gradnja montažnih hiš), verwijzing uit **Slovenië** over **Europese executoriale titel, Betekeningsverordening, artikel 47 Handvest EU** en een nationale regeling die een **termijn van acht dagen voorschrijft** voor het instellen van **hoger beroep** tegen een beslissing over **proceskosten in een tenuitvoerleggingsprocedure**

EHRM factsheets en guides

- Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial (civil limb)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – Stephan Kucera t. Oostenrijk – 9 december 2025 – 13810/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:1209JUD001381022 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Administratiefrechtelijke strafprocedure via videoconferentie tijdens COVID-19-pandemie – Geen schending

Klager gaat in beroep tegen een opgelegde boete en verzoekt daarbij om een openbare mondelinge behandeling van zijn zaak. Vanwege de COVID-19-pandemie vindt de behandeling plaats via een live audio- en videolink, waaraan procespartijen, waaronder twee getuigen, afzonderlijk deelnemen. Alleen de rechter is fysiek in een zittingszaal aanwezig. Klager meent dat hij niet in staat is gesteld in persoon aanwezig te zijn, dat het recht op openbaarheid is geschonden omdat publiek van de zitting was

uitgesloten en zijn recht op een effectieve verdediging is geschonden omdat hij en zijn advocaat zich niet in dezelfde ruimte bevonden.

Het Hof is van oordeel dat het recht van klager op een mondelinge behandeling niet geschonden is. Hierbij neemt het Hof in aanmerking de zeer specifieke context van de COVID-19 volksgezondheidsnoodsituatie en het feit dat het gebruik van videoconferentie an sich niet in strijd is met het Verdrag. Het Hof benadrukt verder dat de betreffende sanctie een boete betrof en dat klager vertegenwoordigd werd door een advocaat en zij beiden aan de videoconferentie hebben deelgenomen en argumenten naar voren konden brengen en getuigen konden ondervragen. Bovendien heeft de advocaat pas na aanvang van de behandeling bezwaar gemaakt tegen het houden van de zitting via videoconferentie en stond het klager en zijn advocaat vrij om de wijze waarop zij daaraan deelnamen zelf te organiseren. Van voortdurende technische problemen tijdens de zitting is het Hof verder onvoldoende gebleken.

Met betrekking tot de klacht ten aanzien van het recht op een openbare behandeling overweegt het Hof dat bij een geheel virtuele zitting, zoals in casu het geval, de staat verplicht is compenserende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat het publiek en de media naar behoren op de hoogte worden gebracht van de locatie van de zitting. Gelet op de zeer specifieke omstandigheden van de zaak is het Hof van oordeel dat de informatie over de zitting van klager via de videolink voldoende toegankelijk was voor het publiek. Het gerechtshof was toegankelijk voor publiek tijdens de pandemie en informatie over zaken die op de rol stonden kon worden verkregen via het prikbord in het gebouw. Op de deur van de betreffende zittingszaal stond verder vermeld dat de zitting via videoconferentie zou plaatsvinden en de rechter was aanwezig in de zittingszaal om eventuele aanwezigen op die mogelijkheid te wijzen. Geen schending art. 6 EVRM.

Ten aanzien van de klacht over het ontbreken van effectieve rechtsbijstand oordeelt het Hof dat het klager en zijn advocaat vrijstond de wijze van deelname aan de videoconferentie te organiseren. Dit geldt ook voor vertrouwelijke communicatie tijdens de zitting. Niet is gebleken van enige maatregelen die de vertrouwelijke communicatie tussen klager en zijn advocaat zouden hebben verhinderd. Deze klacht is kennelijk ongegrond.

 EHRM – ARREST – Nejjar t. Zwitserland – 11 december 2025 – 9087/18 – ECLI:CE:ECHR:2025:1211JUD000908718 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Recht op toegang tot de rechter geschonden na afwezigheid eerste aanleg – Schending

Klaagster, een Marokkaanse staatsburger woonachtig in Zwitserland, is schuldig bevonden aan het onderbrengen van twee illegale vreemdelingen en het aannemen van door één van hen gestolen goederen. Ze werd veroordeeld tot een dagboete van 30 Zwitserse Frank voor een periode van honderd dagen. Nadat klagster in beroep was gegaan, stond er een zitting gepland. Klaagster is niet verschenen en de rechter zag dit als een ingetrokken verzoek. De boete werd definitief en uitvoerbaar verklaard. Klager heeft hoger beroep ingesteld en zich op het standpunt gesteld dat artikel 6 EVRM is geschonden en heeft een “rapport van mishandling” van de huisarts ingebracht om aan te tonen dat zij niet in staat was naar de zitting te komen.

Zowel de hoger beroepsinstantie als het Federale Hooggerechtshof verwierpen het beroep, nu zij “niet had aangetoond dat zij buiten haar eigen schuld was verhinderd om voor de politierechtbank te verschijnen”.

Het EHRM oordeelt dat de Zwitserse procedure van de boete op zichzelf verenigbaar is met artikel 6 lid 1 EVRM, nu klagster de mogelijkheid heeft gehad de boete bij verschillende gerechten aan te vechten, maar onder de voorwaarde dat klagster daadwerkelijk toegang heeft gehad tot een rechter met volledige rechtsmacht. In dit geval werd die toegang echter op onevenredige wijze beperkt. Door de

afwezigheid van klaagster bij de zitting in eerste aanleg werd haar bezwaar tegen de boete op grond van een wettelijke fictie geacht te zijn ingetrokken, ondanks het feit dat zij tijdig hoger beroep had ingesteld en daarmee duidelijk had gemaakt dat zij de procedure wilde voortzetten. Het EHRM benadrukt dat afstand van het recht op toegang tot de rechter ondubbelzinnig, vrijwillig en bewust moet zijn. Daarvan is hier geen sprake. Het toepassen van de fictie van intrekking raakte de kern van het recht op toegang tot de rechter, zeker gezien de zwaarte en definitieve aard van de opgelegde straf. Schending artikel 6, lid 1 EVRM.

EHRM – ARREST – Bozyokuş e.a. t. Turkije – 16 december 2025 – 39586/20 e.a. – ECLI:CE:ECHR:2025:1216JUD003958620 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Artikel 7 EVRM – Geen straf zonder wet – Gebruik ByLock voor veroordeling – Schending

Klagers zijn veroordeeld wegens lidmaatschap van een gewapende terroristische organisatie “FETÖ/PDY”. De autoriteiten beschouwen FETÖ/PDY als de drijvende kracht achter de coup poging die op 15 juli 2016 in Turkije plaatsvond.

De 2420 klachten in deze zaak zijn vergelijkbaar met die welke zijn behandeld in de zaak Yüksel Yalçinkaya t. Turkije (nr. 15669/20) en de zaak Demirhan e.a. t. Turkije (nrs. 1595/20 en 238 anderen).

Net als in die arresten oordeelt het Hof dat de categorische benadering van de Turkse rechtbanken ten aanzien van het gebruik van de versleutelde berichtenapp “ByLock” – namelijk dat iedereen die de app had gebruikt in principe alleen op basis daarvan veroordeeld kon worden wegens lidmaatschap van een gewapende terroristische organisatie een schending vormt van het recht van klagers op effectieve bescherming tegen willekeurige vervolging, veroordeling en bestraffing en/of hun recht op een eerlijk proces.

HvJ – ARREST – C-325/24 (Bissilli) – 18 december 2025 – A-G Rantos – Italië – ECLI:EU:C:2025:989 – conclusie – arrest

Artikel 47 Handvest EU – Richtlijn 2014/41/EU – EOB – Materiële werkingssfeer – Begrip ‘onderzoeksmaatregel’ – Verhoor per videoconferentie – Tijdelijke overbrenging van gedetineerde naar uitvaardigende lidstaat ten behoeve van de tenuitvoerlegging van een onderzoeksmaatregel – Recht op een eerlijk proces

De verwijzende rechter heeft een verzoek om tenuitvoerlegging in België van een EOB uitgevaardigd met betrekking tot een persoon die in België was gedetineerd, in het kader van een strafprocedure.

Bij dit EOB is overeenkomstig artikel 24 van richtlijn 2014/41 de Belgische gerechtelijke autoriteiten verzocht om de verdachte per videoconferentie te verhoren teneinde bewijsmateriaal te verkrijgen. Daarnaast kon door dit videoverhoor de verdachte in staat worden gesteld deel te nemen aan zijn proces, nu dit EOB een doeltreffend alternatief vormt voor een Europees aanhoudingsbevel aangezien de voorwaarden voor de uitvaardiging van laatstgenoemd bevel niet langer aanwezig waren. Bovendien heeft dezelfde rechter, als alternatief voor een verhoor per videoconferentie, verzocht om een tijdelijke overbrenging naar Italië op grond van artikel 22 van deze richtlijn. De Belgische gerechtelijke autoriteiten hebben geweigerd om dit EOB ten uitvoer te leggen op grond dat de gevraagde onderzoeksmaatregel niet bestaat in het Belgische recht en de verschijning van de beschuldigde persoon per videoconferentie volgens datzelfde nationale recht in strijd is met het fundamentele recht op een eerlijk proces.

Het subsidiaire verzoek tot tijdelijke overbrenging werd eveneens afgewezen op grond dat het horen van de beschuldigde persoon ter terechtzitting naar Belgisch recht geen onderzoeksmaatregel vormt. De verwijzende rechter die van mening is dat het standpunt van de Belgische gerechtelijke autoriteiten niet overeenstemt met de bepalingen van de richtlijn waarin de gronden voor de weigering van de erkenning of de tenuitvoerlegging van een EOB uitputtend worden opgesomd, heeft het Hof een reeks prejudiciële vragen over de verenigbaarheid van deze weigeringen voorgelegd.

Nederland, België en Oostenrijk hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: De artikelen 3, 22 en 24 van richtlijn 2014/41/EU moeten aldus worden uitgelegd dat de rechterlijke autoriteit van een lidstaat een EOB kan uitvaardigen met het oog op ofwel de tijdelijke overbrenging naar haar grondgebied van een persoon die in een andere lidstaat in hechtenis is genomen, teneinde hem tijdens zijn proces als beschuldigde persoon te horen, ofwel de organisatie door de autoriteiten van die laatste lidstaat van een verhoor per videoconferentie van die persoon in diezelfde hoedanigheid tijdens zijn proces, zelfs indien de uitvoering van die maatregel ook de verschijning van die persoon ter terechtzitting impliceert, voor zover deze maatregel een bewijsdoel heeft en de uitvoering ervan niet verder gaat dan wat nodig is om bewijs te verkrijgen.

Artikel 10, Artikel 11, lid 1, onder h), en artikel 24 van richtlijn 2014/41 moeten aldus worden uitgelegd dat een autoriteit van een lidstaat niet kan weigeren om een EOB ten uitvoer te leggen dat tot doel heeft om tijdens een strafproces een verhoor per videoconferentie van de beschuldigde persoon te organiseren, op de enkele grond dat deze maatregel in een vergelijkbare binnenlandse zaak niet zou kunnen worden toegepast.

Artikel 11, lid 1, onder b), van richtlijn 2014/41 moet aldus worden uitgelegd dat het feit dat de in deze bepaling genoemde weigeringsgrond geen belemmering vormt voor de tenuitvoerlegging van een EOB dat tot doel heeft tijdens een strafproces een verhoor van de beschuldigde persoon per videoconferentie te organiseren, de uitvoerende autoriteit niet belet de tenuitvoerlegging ervan te weigeren op grond van een andere in deze richtlijn neergelegde weigeringsgrond.

Artikel 24, lid 2, onder b), van richtlijn 2014/41 moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat een autoriteit van een lidstaat weigert een EOB ten uitvoer te leggen dat tot doel heeft om tijdens een strafproces een verhoor per videoconferentie van een beschuldigde persoon te organiseren, uitsluitend op grond van algemene richtsnoeren die deze lidstaat heeft uitgevaardigd, zonder een onderzoek in te stellen waarbij met alle relevante omstandigheden van het geval rekening wordt gehouden.

HvJ – CONCLUSIE – C-280/25 (Lin II) – 18 december 2025 – A-G Campos Sánchez-Bordona – Roemenië – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:994 – conclusie

Artikel 49, lid 1, en 325, lid 1, VWEU – ‚BFB’-overeenkomst – Bescherming financiële belangen van de Unie – Begrip ‚ernstige fraude’ – Verjaringstermijn voor strafrechtelijke aansprakelijkheid – Systemisch risico op straffeloosheid – Legaliteitsbeginsel – Vereisten van voorzienbaarheid en nauwkeurigheid van de strafwet – Beginsel dat de meest gunstige strafwet (lex mitior) met terugwerkende kracht wordt toegepast – Voorrang Unierecht – Definitieve nationale beslissingen met gezag van gewijsde – Gevallen waarin de strafrechtelijke aansprakelijkheid vóór het arrest Lin I was verjaard zonder dat dit bij definitieve beslissing is vastgesteld

In deze zaak verstreekte M.G.D., bestuurder van twee handelsvennootschappen, twaalf belastingfacturen voor fictieve aankopen aan B.V., die deze opnam in de boekhouding van een andere vennootschap om de belastinggrondslag te verlagen. De schade voor de schatkist bedroeg 59 304 EUR), waarvan 36 142 EUR) aan btw. De rechter in tweede aanleg heeft het hoger beroep van M.G.D. tegen het vonnis in eerste aanleg gegrond verklaard. Daarbij is gelast dat de strafprocedure tegen

M.G.D. wordt beëindigd wegens het verstrijken van de verjaringstermijn. Het OM stelt dat de strafprocedure niet kan worden beëindigd, aangezien het arrest Lin I van toepassing was en de verjaringstermijn van de strafrechtelijke aansprakelijkheid derhalve nog niet was verstreken. De verwijzende rechter merkt op dat in de beslissing waartegen cassatieberoep is ingesteld, die van latere datum is dan het arrest Lin I, de nationale norm voor de toepassing van de meest gunstige strafwet wordt toegepast (zoals de hoogste rechterlijke instantie zelf heeft vastgesteld).

De verwijzende rechter legt het Hof enkele moeilijkheden voor die zij ondervindt bij de toepassing van het arrest Lin I. Het Hof oordeelde in Lin I dat nationale regels inzake verjaringstermijnen voor strafrechtelijke aansprakelijkheid doeltreffende preventie en bestraffing mogelijk moeten maken. Nationale rechtbanken zijn in beginsel verplicht nationale regels of jurisprudentie te negeren die een systematisch risico creëren dat dergelijke misdrijven onbestraft blijven. *A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 325, lid 1, VWEU en de artikelen 1, 2 en 9 van de BFB-Overeenkomst (opgesteld op grond van artikel K.3 VEU, aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen) moeten aldus worden uitgelegd dat de lidstaten fraude waardoor de financiële belangen van de Unie worden geschaad als ernstig kunnen aanmerken wanneer daarmee een bedrag dat lager is dan 50 000 EUR is gemoeid.*

Gelet op de beslissingen van de nationale rechterlijke instanties die uitspraak doen in laatste instantie, de bevindingen in het arrest van 24 juli 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606), te heroverwegen, voor zover daarin wordt geoordeeld dat de nationale norm voor de bescherming van het beginsel dat de meest gunstige strafwet met terugwerkende kracht wordt toegepast, buiten toepassing moet worden gelaten, en te oordelen dat artikel 325, lid 1, VWEU en de artikelen 1, 2 en 9 van de Overeenkomst, opgesteld op grond van artikel K.3 van het VEU, aangaande de bescherming van de financiële belangen van de EG, op grond van de nationale beschermingsnorm met betrekking tot de meest gunstige strafwet niet vereisen dat in kracht van gewijsde gegane definitieve strafrechtelijke beslissingen waarin is vastgesteld dat de verjaringstermijn voor strafrechtelijke aansprakelijkheid was verstreken voordat het arrest Lin I werd gewezen, worden herzien;

zich niet verzetten tegen de toepassing van de nationale norm met betrekking tot de bescherming van de meest gunstige strafwet op strafbare feiten die waren gepleegd voordat het arrest Lin I werd gewezen, aangezien dat arrest geen duidelijke en voorzienbare rechtsgrondslag vormt voor het herleven van de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor strafbare feiten waarvan de verjaring door de Roemeense rechterlijke instanties is vastgesteld, ook al is die vaststelling niet bij definitieve beslissing gebeurd."

Indien het Hof de bevindingen van het arrest Lin I volledig handhaaft, zou het antwoord op de tweede vraag van de strafkamer van de Înalta Curte de Casație și Justiție [verwijzende rechter] als volgt kunnen luiden:

De rechterlijke instanties van een lidstaat kunnen geen beslissingen nemen die onverenigbaar zijn met het arrest Lin I.

Derhalve is het zo dat deze rechterlijke instanties een nationale norm voor de bescherming van het beginsel dat de meest gunstige strafwet met terugwerkende kracht wordt toegepast, buiten toepassing moeten laten, waarbij die verplichting niet wordt aangetast door een nationale regel die de toepassing van een lex tertia verbiedt;

Zij niet voorbij kunnen gaan aan het feit dat in het arrest Lin I is vastgesteld dat er bij de toepassing van de nationale norm voor de bescherming van het beginsel dat de meest gunstige strafwet wordt toegepast, een systemisch risico op straffeloosheid bestaat voor ernstige fraude waardoor de financiële belangen van de Unie worden geschaad, zodat het niet nodig is dat die rechterlijke instanties in elk afzonderlijk geval beoordelen of dit risico daadwerkelijk bestaat.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-335/25 (Osswicz) verwijzing uit **Polen**. over **artikel 47 Handvest**, vermoeden van onschuld en vraag of de Kamer voor beroepsaansprakelijkheid (IOZ), een 'bij een wet ingesteld gerecht' is in de zin van het Unierecht.

NOOT – EHRM 13 november 2025, Abo t. Turkije

The ECHR Judgment in Abo v. Turkey: An Analysis of Judicial Resistance, Legal Certainty, and the Limits of Constitutional Review (Strasbourg observers)

CONSULTATIE

European Investigation Order Directive, Feedback mogelijk van 6 januari 2026 - 3 februari 2026 (EC)

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – Vos t. Nederland – 11 december 2025 – 11663/25 – subject matter of the case

Artikel 8 EVRM – Uithuisplaatsing minderjarige kinderen – Besluitvormingsproces – Effectief nationaal rechtsmiddel

Samenvatting onder: Familierecht

HvJ – ARREST – C-320/24 (Soledil) –18 december 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:993 – conclusie – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Oneerlijke bedingen – Boetebeding – Onmogelijkheid voor de nationale rechterlijke instantie die ten gronde oordeelt en voor de nationale rechterlijke instantie waarbij cassatieberoep is ingesteld om te toetsen of het contractuele beding oneerlijk is

Samenvatting onder: consumenten

HvJ – ARREST – C-325/24 (Bissilli) – 18 december 2025 – A-G Rantos – Italië – ECLI:EU:C:2025:989 – conclusie – arrest

Artikel 47 Handvest EU – Richtlijn 2014/41/EU – Europees onderzoeksbevel in strafzaken – Materiële werkingssfeer – Begrip 'onderzoeksmaatregel' – Verhoor per videoconferentie – Tijdelijke overbrenging van gedetineerde naar uitvaardigende lidstaat ten behoeve van de tenuitvoerlegging van een onderzoeksmaatregel – Recht op een eerlijk proces

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces

HvJ – CONCLUSIE – C-528/24 (Boothnesse) – 4 december 2025 – A-G Medina – Ierland – ECLI:EU:C:2025:940 – conclusie

Artikelen 6, 47 en 49, lid 1 Handvest EU – Handels- en samenwerkingsovereenkomst tussen EU en de EG voor Atoomenergie, enerzijds, en het VK en Noord-Ierland (HSO) – Overlevering aan Verenigd Koninkrijk voor strafvervolging – Beginsel van legaliteit en voorzienbaarheid van straffen – Aanvullende garanties door de uitvaardigende staat – Specialiteitsbeginsel

Samenvatting onder: Overlevering en uitlevering

HvJ – CONCLUSIE – gevoegde zaken C-684/24 en C-685/24 (Across Fiduciaria e a. Unione Fiduciaria e a.) – 11 december 2025 – A-G Richard de la Tour – Italië – ECLI:EU:C:2025:964 – conclusie

Richtlijn (EU) 2015/849 – Artikel 47 Handvest – Voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering – Informatie over de uiteindelijk begunstigen van trusts en soortgelijke juridische constructies – Legitiem belang – Grondrechten van de uiteindelijk begunstigen

Samenvatting onder: Witwassen en terrorisme

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-424/24 en C-425/24 (FIGC en CONI) – 18 december 2025 – A-G D. Spielmann – Italië – ECLI:EU:C:2025:1005 – persbericht – conclusie

Artikelen 45 en 56 VWEU – Artikelen 101 en 102 VWEU – Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Door de sportrechter opgelegde tuchtrechtelijke sanctie – Tijdelijk verbod om beroep van bestuurslid of algemeen directeur van voetbalclub uit te oefenen – Nationale regeling die de bevoegdheid tot nietigverklaring van de bestuursrechter uitsluit en alleen schadevergoeding toestaat

ZD en MI, voormalige bestuurders van Juventus, worden beschuldigd van het invoeren van een systeem van fictieve meerwaarden in de jaarrekeningen van de club, wat resulteerde in misbruik van machtspositie. Het federaal parket bij de FIGC (Italiaanse voetbalbond) beschuldigt hen van schending van de principes van loyaliteit, eerlijkheid en integriteit volgens het sportwetboek van de FIGC. Na een vrijspraak in eerste aanleg en in beroep, werd de zaak heropend na documenten uit een parallel strafproces. Aan ZD en MI werd een tuchtrechtelijke sanctie opgelegd, met een verbod op beroepsactiviteiten binnen de FIGC voor 24 maanden, later uitgebreid naar de FIFA en UEFA. ZD en

MI tekenden beroep aan, maar hun beroepen werden afgewezen door de sportgarantieraad, de hoogste rechterlijke instantie van het sportrecht. Vervolgens stelden zij beroep in bij de verwijzende rechter. De verwijzende rechter vraagt het Hof of bepaalde rechtsbepalingen die in Italië de uitoefening van de sanctiebevoegdheid van sportverenigingen ten aanzien van onder hun bevoegdheid vallende personen regelen, verenigbaar zijn met het Unierecht. Het Hof wordt met name verzocht uitspraak te doen over de vraag of een rechterlijke toetsing die uitsluitend kan leiden tot de toekenning van schadevergoeding aan personen aan wie tuchtrechtelijke sancties zijn opgelegd, in overeenstemming is met het recht op daadwerkelijke rechtsbescherming dat voortvloeit uit artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in het licht van artikel 47 van het Handvest moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling die de toetsing van de rechtmatigheid van tuchtrechtelijke sancties, zoals die welke in het hoofdgeding aan de orde zijn, door 'rechterlijke instanties' in de zin van het Unierecht, beperkt tot een incidentele toetsing die, in geval van onrechtmatigheid, uitsluitend kan leiden tot de toekenning van een geldelijke vergoeding aan de personen aan wie deze sancties zijn opgelegd. Deze rechterlijke instanties moeten dergelijke sancties nietig kunnen verklaren en, in voorkomend geval, voorlopige maatregelen kunnen toekennen om de volledige doeltreffendheid van de rechterlijke beslissing ten gronde te waarborgen.

De artikelen 45 en 56 VWEU moeten aldus moeten worden uitgelegd dat zij niet eraan in de weg staan dat een nationale regeling, zoals welke in de onderhavige zaak aan de orde is, toestaat dat organen van sportfederaties aan een bestuurder van een sportclub een tuchtrechtelijke sanctie opleggen die bestaat in het verbod om gedurende een periode van 24 maanden zijn beroepsactiviteit op nationaal en internationaal niveau uit te oefenen, voor zover deze regeling en de sancties ter handhaving daarvan worden gerechtvaardigd door een legitiem doel van algemeen belang en de vaststelling van die sancties wordt afgebakend door transparante, objectieve, niet-discriminerende en evenredige criteria. Evenmin staan de artikelen 101 en 102 VWEU in de weg aan een dergelijke nationale regeling.

- Advocate General Spielmann considers that EU law precludes legislation that does not allow national courts to annul unlawful sporting sanctions ([Ipersbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-673/25 (TPS CBD), verwijzing uit **Frankrijk** over de vraag of het **niet-bindende instrument** van de Europese Commissie inzake nieuwe voedingsmiddelen (*Novel Food-catalogus*) een toereikende **rechtsgrondslag** vormt voor **strafrechtelijke vervolging** bij niet-naleving van het instrument (mede in het licht van het **legaliteitsbeginsel**) en de vraag of deze kwalificatie kan worden betwist voor de rechter (artikel 47 Handvest)
- C-670/25 (Berakov), verwijzing uit **Bulgarije** over **oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomst**, jaarlijks kostenpercentage, betalingsbevel, **concrete instructies van hogere rechter** over de rechterlijke beslissing die genomen moet worden, de toetsbaarheid van deze instructies in het licht van **artikel 47 Handvest EU**
- C-652/25 (Blueberry), verwijzing uit **Polen**. Is de **verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd van rechters**, en de **toestemming** die voor het aanblijven nodig is van het **politiek afhankelijke KRS**, verenigbaar is met **artikel 19, lid 1 VEU en artikel 47 Handvest**.
- C-717/25 (Gradnja montažnih hiš), verwijzing uit **Slovenië** over **Europese executoriale titel, Betekeningsverordening, artikel 47 Handvest EU** en een nationale regeling die een **termijn van acht dagen voorschrijft** voor het instellen van **hoger beroep** tegen een beslissing over proceskosten in een tenuitvoerleggingsprocedure

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Amsterdam – 23 november 2025 – [ECLI:NL:RBAMS:2025:6187](#) (voornemen) – parketnummer 13/087934-25 – [C-722/25](#) (Wertergen)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Artikel 47 Handvest EU – Vervolgings-EAB uit Griekenland – Griekse detentieomstandigheden – Ontvankelijkheid OvJ – Effectieve rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

Recht op leven

EHRM – ARREST – [Intranuovo t. Italië](#) – 11 december 2025 – [46569/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:1211JUD004656919](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 2 EVRM – Overlijden soldaat op legerbasis – Schending

Klager is de moeder van een soldaat wiens lijk vóór een barak op een legerbasis is aangetroffen. Er is een onderzoek gestart naar het misdrijf 'aanzetten tot zelfdoding'. Uit een autopsie volgt dat het letsel van de soldaat goed past bij een val, maar ook kan passen bij een 'aanval op de grond'. Op verzoek van de aanklager wordt de zaak door de onderzoeksrechter beëindigd, omdat er te weinig bewijs is voor enige verdenking.

Het EHRM oordeelt dat artikel 2 EVRM (recht op leven) is geschonden omdat de dood van de soldaat onvoldoende is onderzocht. Ten eerste zijn de beelden van camera's die bij de barakken hangen niet opgevraagd. Ten tweede zijn de telefoon- en e-mailgegevens van de soldaat niet onderzocht, noch de omstandigheid dat ná de dood van de soldaat nog is ingelogd op zijn e-mailaccount. Ten derde is de badkamer waaruit de soldaat zou zijn gesprongen niet verzegeld en is daar een niet nader onderzochte sigarettenpeuk gevonden. Ten slotte is geen van de militairen met toezichthoudende taken in de barak ondervraagd, maar alleen andere soldaten die ten tijde van het feit grotendeels met verlof waren. Wat er uiteindelijk wel aan onderzoek is gedaan, heeft zodanig laat plaatsgevonden (meer dan twee jaar na de dood), dat daardoor essentiële onderdelen niet meer onderzocht konden worden.

Het EHRM oordeelt dat artikel 2 EVRM daarnaast is geschonden omdat de staat niet heeft voldaan aan zijn verplichting om het leven van de soldaat te beschermen. Het EHRM wil geen oordeel geven over de dood van de soldaat en niet impliceren dat het de stelling van klaagster volgt dat haar zoon vermoord is. Het concludeert echter wel dat de staat onvoldoende heeft voldaan aan de bewijslast om een voldoende overtuigende uitleg te geven over de omstandigheden waaronder de soldaat is gestorven.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – [Fliegenschnee e.a. t. Oostenrijk](#) – 18 november 2025 – [40054/23](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:1118DEC004005423](#) – [persbericht 11.12.25](#) – [beslissing](#)

Artikel 2 EVRM – Artikel 8 EVRM – Weigering verbod verkoop fossiele brandstoffen – Klimaatcrisis

Samenvatting onder: [Milieu](#)

EHRM – STRIKE-OUT – [Andrea t. Nederland](#) – 20 november 2025 – [42069/22](#) – [subject matter of the case](#) – [beslissing](#)

Artikel 2 EVRM – Artikel 13 EVRM – Zelfmoord in jeugdzorginstelling – Medische nalatigheid – Recht op doeltreffend rechtsmiddel

Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft de artikel 12 Strafvorderingsklacht van klager dat de zorgverleners strafrechtelijk verantwoordelijk zijn voor de dood van zijn dochter, afgewezen. Het hof vond geen aanwijzingen dat de zorgverleners met criminele opzet of grove (verwijtbare) roekeloosheid hadden gehandeld. Het Gerechtshof heeft rekening gehouden met de bevindingen in een rapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Tegen deze beslissing stond geen beroep open.

Klager klaagt erover dat de autoriteiten hebben nagelaten een regelgevend kader in te voeren ter bescherming van het leven van onvrijwillig opgenomen patiënten in jeugdzorginstellingen en dat zij geen adequate operationele maatregelen hebben genomen om de zelfmoord van zijn dochter te voorkomen.

Verder klaag hij erover dat de autoriteiten geen doeltreffend onderzoek naar de dood van zijn dochter hebben verricht. Met een beroep op artikel 13 juncto artikel 2 EVRM klaagt hij dat hem een doeltreffende voorziening in rechte is ontzegd omdat het onderzoek naar het incident, met inbegrip van het door Inspectie Gezondheidszorg en Jeugdzorg verrichte onderzoek, niet heeft kunnen leiden tot de identificatie en bestraffing of aansprakelijkheid van de verantwoordelijken en tot toekenning van schadevergoeding.

De zaak, die gecommuniceerd is op 14 maart 2025, is geschrapt omdat partijen tot een “friendly settlement” zijn gekomen. Klager en zijn vrouw hebben aangegeven af te zien van verdere vorderingen tegen Nederland op voorwaarde dat de regering een aantal toezeggingen doet. Deze zijn terug te vinden in de beslissing.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – [Rosca t. Moldavië](#) – 11 december 2025 – [60943/15](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:1211JUD006094315](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Artikel 10 EVRM – Afwijzing smaadprocedure door voormalig rechter tegen president van een gerecht – Schending

Naar aanleiding van een tuchtrechtelijke zaak tegen klagster, een voormalig rechter, heeft de president van het *Superior Council of Magistrates*, in de media bepaalde uitlatingen gedaan. Klagster is een smaadprocedure gestart, die is afgewezen.

Het Hof oordeelt dat hoewel de professionaliteit van rechters in het kader van de hervorming van het gerechtelijk apparaat een zaak van algemeen belang is dient een lid van de rechterlijke macht, terughoudendheid te betrachten bij het uitoefenen van zijn vrijheid van meningsuiting in alle gevallen waarin het gezag van de rechterlijke macht in twijfel wordt getrokken. Door te suggereren dat klagster afwezig was geweest op het werk, onwaarheden had verteld over haar werklast en honderden zaken op onwettige wijze had afgehandeld, alsof dit vaststaande feiten waren, terwijl het veeleer om speculaties ging, heeft hij de grens van aanvaardbare kritiek overschreden. Bovendien heeft de president van het gerecht door respectloze taal te gebruiken jegens klagster geen bijdrage geleverd aan een debat over een zaak van algemeen belang en de grenzen van aanvaardbare kritiek overschreden. Schending van artikel 8 EVRM.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-335/25 (Osswicz) verwijzing uit **Polen** over **artikel 47 Handvest**, vermoeden van onschuld en de vraag of de Kamer voor beroepsaansprakelijkheid (IOZ), een 'bij een wet ingesteld gerecht' is in de zin van het Unierecht.
- C-652/25 (Blueberry), verwijzing uit **Polen**. Is de **verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd van rechters**, en de **toestemming** die voor het aanblijven nodig is van het **politiek afhankelijke KRS**, verenigbaar is met **artikel 19, lid 1 VEU** en **artikel 47 Handvest**.

OVERIG

- Europe's Climate Crisis Is a Rule-of-Law Crisis ([Verfassungsblog](#))

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)
- [The misuse of state power](#)
- [ECHR-KS – Article 6 \(civil\) Protection of the judiciary](#)
- [Thematic factsheet: Independence and impartiality of the judicial system](#)

Sport

HvJ – CONCLUSIE – [Gevoegde zaken C-424/24 en C-425/24 \(FIGC en CONI\)](#) – 18 december 2025 – A-G D. Spielmann – Italië – ECLI:EU:C:2025:1005 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Artikelen 45 en 56 VWEU – Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Door de sportrechter opgelegde tuchtrechtelijke sanctie – Tijdelijk verbod om het beroep van bestuurslid of algemeen directeur van een voetbalclub uit te oefenen – Nationale regeling die de bevoegdheid tot nietigverklaring van de bestuursrechter uitsluit en alleen schadevergoeding toestaat

Samenvatting onder: [recht op effectieve rechtsbescherming](#)

OVERIG

Workshop on ECHR and sport: Impact of Strasbourg and Luxembourg Courts on Lex Sportiva, 16 en 17 april 2026 ([ECHR blog](#))

EHRM – factsheets en guides

- Sport and the European Convention on Human Rights

Staatssteun

HvJ – ARREST – C-497/24 (Regione Marche (Taux d'aide maximal) – 11 december 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:959 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1308/2013 – Gemeenschappelijk landbouwbeleid – Steunprogramma voor de wijnsector – Bijdrage van de Europese Unie – Berekening van het maximumpercentage

Samenvatting onder: Landbouw en visserij

HvJ – CONCLUSIE – C-145/24 P (BdM Banca/Commissie) – 18 december 2025 – A-G Rantos – ECLI:EU:C:2025:1000 – conclusie

Artikel 107 VWEU – Artikel 340, tweede alinea, VWEU – Schadevergoeding nadat besluit van Commissie dat steun onverenigbaar is, nietig is verklaard – Niet-contractuele aansprakelijkheid Europese Unie – Verjaringstermijn – Begrip 'voldoende gekwalificeerde schending' van het Unierecht – Causaal verband

Samenvatting onder: Aansprakelijkheid EU

HvJ – CONCLUSIE – C-545/24 (Utiledulci) – 18 december 2025 – A-G Biondi – Portugal – ECLI:EU:C:2025:1001 – conclusie

Verordening (EU) 2015/1589 – Steunmaatregel door Portugal ten uitvoer gelegd ten gunste van de vrijhandelszone van Madeira – Verlaging inkomstenbelasting voor rechtspersonen – Onverwijld en daadwerkelijke terugvordering – Weigering om de opschorting van de fiscale executieprocedure toe te staan – Voorrang EU recht

De Commissie heeft door Portugal verleende steun voor de vrijhandelszone van Madeira onverenigbaar verklaard met de interne markt. De steun bestond uit verlaging van de vennootschapsbelasting. Portugal moest de steun terugvorderen en het besluit binnen acht maanden uitvoeren. Beroepen van Portugal en Madeira zijn definitief verworpen door het HvJ.

In 2023 is de Portugese belastingdienst een fiscale executieprocedure gestart tegen Utiledulci. Utiledulci verzette zich omdat geen opschorting van de executie mogelijk was, zoals toegestaan onder het Portugese recht.

De verwijzende rechter wil weten of nationale procedurele waarborgen (zoals opschorting) buiten toepassing moeten blijven om een “onverwijld en daadwerkelijke” terugvordering van onrechtmatige staatssteun te verzekeren, of moeten zij toch worden geëerbiedigd?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 16, lid 3, van verordening (EU) 2015/1589 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een lidstaat met de interne markt onverenigbaar verklaarde onrechtmatige staatssteun via fiscale executie terugvordert, het zich verzet tegen de toepassing van nationale

bepalingen die de belastingplichtige die aan een dergelijke executie is onderworpen, onder bepaalde voorwaarden het recht toekennen om de opschorting daarvan te verkrijgen, voor zover de toepassing ervan de onverwijld en daadwerkelijke tenuitvoerlegging van het besluit van de Commissie waarbij de terugvordering is gelast, belet, waardoor de begunstigde binnen de in dat besluit gestelde termijn of binnen de door de Commissie vastgestelde langere termijn, of, indien die termijnen zijn verstreken, zonder verder uitstel, het aan de steun verbonden concurrentievoordeel wordt ontnomen. Indien die tenuitvoerlegging wordt verhinderd, zijn zowel de nationale rechterlijke instanties als de bevoegde nationale autoriteiten, onder toezicht van eerstgenoemde instanties, verplicht de betrokken nationale bepalingen buiten toepassing te laten.

GERECHT – ARREST – T-458/22 (Ryanair/Commissie) – 10 december 2025 – ECLI:EU:T:2025:1094 – persbericht – arrest (Engelse versie)

Artikel 107, lid 3, onder c), VWEU – Staatssteun – Portugese luchtvervoersmarkt – Door Portugal aan TAP SGPS en TAP Air Portugal verleende herstructureringssteun – Richtsnoeren inzake staatssteun voor de redding en herstructurering van ondernemingen in moeilijkheden

Ryanair DAC, vordert de nietigverklaring van Besluit (EU) 2022/763 van de Commissie inzake staatssteun die Portugal voornemens is ten uitvoer te leggen ten gunste van TAP.

De Commissie heeft voldoende uiteengezet waarom zij van oordeel was dat de maatregelen die deel uitmaken van het herstructureringsplan passend waren, dat het herstel van de levensvatbaarheid van TAP was aangetoond, dat de eigen bijdrage van TAP in de kosten van de herstructurering in overeenstemming was met de richtsnoeren en dat de omvang van de afstoting van slots als maatregel om concurrentievervalsingen te beperken, voldoende was in het licht van de richtsnoeren.

Gerecht: het beroep wordt verworpen.

- 📌 Ryanair's action against a decision by the Commission to approve restructuring aid of €2.55 billion granted by Portugal to TAP is dismissed (persbericht)

Strafrecht

HvJ – CONCLUSIE – C-655/24 (Latanov) – 11 december 2025 – ECLI:EU:C:2025:969 – A-G Campos Sánchez Bordona – Bulgarije – conclusie

Kaderbesluit 2005/212/JBZ – Richtlijn 2014/42/EU – Richtlijn (EU) 2024/1260 – Confiscatie van motorvoertuig dat als hulpmiddel bij een strafbaar feit is gebruikt – Besturen motorvoertuig onder invloed van alcohol – Motorvoertuig behoort mede toe aan echtgenoot

Een bestuurder van een motorvoertuig is veroordeeld voor het besturen van een motorvoertuig onder invloed van alcohol.

De vraag is o.a. of het voertuig waarin hij reed moet worden geconfisqueerd of dat confiscatie van de waarde daarvan moet worden gelast, indien het voertuig niet aan de veroordeelde toebehoort. In dit geval behoorde het voertuig (onder het huwelijksgoederenregime) toe aan zowel de bestuurder als aan zijn echtgenote.

Valt het strafbare feit (rijden onder invloed) binnen de werkingssfeer van richtlijn (EU) 2024/1260, het Handvest EU of kaderbesluit 2005/212/JBZ?

Kan het betrokken motorvoertuig dan worden beschouwd als een hulpmiddel dat is gebruikt om het strafbare feit te plegen?

A-G geeft het Hof in overweging: Kaderbesluit 2005/212/JBZ en richtlijn 2014/42/EU moeten aldus worden uitgelegd dat artikel 2 van kaderbesluit 2005/212 van toepassing is op de confiscatie van een motorvoertuig dat onder invloed van alcohol of verdovende middelen is bestuurd wanneer dit gedrag een strafbaar feit vormt waarop een vrijheidsstraf van meer dan één jaar is gesteld;

Ook het Handvest EU is van toepassing op die confiscatie.

Niets staat eraan in de weg dat een motorvoertuig als hulpmiddel in de zin van artikel 2, punt 3, van richtlijn 2014/42 wordt aangemerkt in verband met het plegen van een strafbaar feit bestaande in het besturen van een motorvoertuig onder invloed van alcohol.

OVERIG

- The EU strengthens the protection and support of victims of crime ([Raad](#))
- Praktijkcursus prejudiciële vragen [HvJ], 3 juni 2026, 12.30 - 17.00 uur (fysiek in Den Haag en online) ([Bijzonder strafrecht](#))
- New Book on the Impact of European Human Rights Bodies, Including the ECtHR, on Penal Policies ([ECHR blog](#))
The book provides an analysis of the impact of the Council of Europe, the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union on national penal and detention policies.

EHRM factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Tabak

HvJ – ARREST – C-665/24 (Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport) – 11 december 2025 – ECLI:EU:C:2025:960 – Nederland – CBb – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2014/40/EU – Navulverpakkingen voor elektronische sigaretten met onjuiste vermelding van nicotinegehalte – Levering aan detailhandelaar en niet aan gebruiker – Begrip “in de handel brengen” – Aan distributeur opgelegde geldboete – Beginsel nulla poena sine culpa – Evenredigheid van de geldboete

Dit geschil gaat over bestuurlijke boetes die de staatssecretaris heeft opgelegd wegens het in de handel brengen van navulverpakkingen waarvan de verpakkingseenheden onjuiste nicotinegehalten vermelden. Een navulverpakking is een recipiënt dat een nicotinehoudende vloeistof bevat die gebruikt kan worden voor het navullen van een elektronische sigaret. Het geschil wordt vooral beheerst door de

Richtlijn 2014/40/EU inzake de productie, de presentatie en de verkoop van tabaks- en aanverwante producten. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven vraagt zich af of de richtlijn ook van toepassing is als het gaat om de levering aan een detaillist en dus niet aan de eindgebruiker.

Hof: Artikel 23, lid 2, van richtlijn 2014/40/EU, gelezen in samenhang met artikel 2, punt 40, en artikel 20, lid 4, onder b), i), van deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat de verplichting voor de lidstaten om erop toe te zien dat navulverpakkingen voor elektronische sigaretten waarvan de verpakkingseenheden een onjuist nicotinegehalte vermelden, niet in de handel worden gebracht, niet beperkt is tot de fase waarin een detaillist deze navulverpakkingen aan de consument levert.

Artikel 23, lid 3, van richtlijn 2014/40 verzet zich tegen een nationale regeling waarin een bestuurlijke geldboete van strafrechtelijke aard is opgenomen ter bestraffing van een marktdeelnemer die navulverpakkingen voor elektronische sigaretten in de handel heeft gebracht waarvan de verpakkingseenheden een onjuist nicotinegehalte vermelden, hoewel dit nicotinegehalte overeenkomt met het gehalte in de kennisgeving uit hoofde van artikel 20, lid 2, van die richtlijn door de „fabrikant” of de „importeur” van wie deze marktdeelnemer de navulverpakkingen heeft afgenomen, wanneer bij het opleggen van de geldboete geen rekening kan worden gehouden met de ernst van de overtreding en de omstandigheden van het concrete geval.

- EU-Hof: Forfaitair boetestelsel gebaseerd op aansprakelijkheid zonder schuld, dat geen rekening houdt met de omstandigheden van het geval is in strijd met het Unierecht (ECER)

HvJ – ARREST – C-731/23 P (Nicoventures Trading Limited/Commissie) – 18 december 2025 – ECLI:EU:C:2025:982 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/40/EU – Gedelegeerde richtlijn (EU) 2022/2100 – Verwarmde tabaksproducten – Artikel 263 VWEU – Procesbevoegdheid – Individuele geraaktheid – Plaumann-rechtspraak – Systematisering en heroverweging van de rechtspraak – Gesloten-groepstoets

Samenvatting onder: Beginnelsen EU-recht

Toegang tot documenten

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-711/25 (Ryanair et Ryanair Holdings), verwijzing uit Italië. Wat is de **reikwijdte** van het **recht op inzage in documenten** van art. 27, lid 2 van **verordening 1/2003**, en geldt dit recht ook voor de **documenten van nationale mededingingsautoriteiten** die andere nationale autoriteiten vragen om bijstand?
-

Vennootschapsrecht

HvJ – CONCLUSIE – gevoegde zaken C-684/24 en C-685/24 (Across Fiduciaria e a. Unione Fiduciaria e a.) – 11 december 2025 – A-G Richard de la Tour – Italië – ECLI:EU:C:2025:964 – conclusie

Richtlijn (EU) 2015/849 – Artikel 47 Handvest – Voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering – Informatie over de uiteindelijk begunstigen van trusts en soortgelijke juridische constructies – Legitiem belang – Grondrechten van de uiteindelijk begunstigen

Samenvatting onder: Witwassen en terrorisme

Verkiezingen en kiesrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-669/25 (Bujoian), verwijzing uit **Roemenië** over iemand die meedoet aan **gemeenteraadsverkiezingen** en de vraag of **ontzetting uit zijn functie als ambtenaar**, als nationale sanctie vanwege schending van de **onverenigbaarheidsregeling** voor ambtenaren in strijd is met het **evenredigheidsbeginsel** in de zin van artikel 5 VEU en artikel 49 Handvest EU.

OVERIG

Herziene verordening betreffende het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen in het PBEU gepubliceerd (ECER)

EHRM factsheets en guides

- Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections
- Political parties and associations
- Thematic factsheet: Droit à des élections libres

Vervoer, reizen en rijbewijs

HvJ – CONCLUSIE – C-488/24 (Kigas) – 11 december 2025 – A-G Ćapeta – Litouwen – ECLI:EU:C:2025:968 – conclusie

Richtlijn 2011/83/EU – Verdrag betreffende de overeenkomst tot internationaal vervoer van goederen over de weg (CMR-verdrag) – Informatieverplichting douanerechten

Samenvatting onder: consumenten

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-771/25 (ÖBB Personenverkehr), verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of een **treinreiziger** recht heeft op **compensatie voor 'vertraging'** op grond van verordening 2021/782 bij een **langere reistijd** veroorzaakt door een **vervroegde trein** (waarbij de aankomsttijd ongewijzigd is gebleven).
- C-705/25 (Budapest Rendőrfőkapitánya), verwijzing uit **Hongarije** over **technische storing van het tolheffingssysteem voor weggebruik** en **sanctieregeling die geen rekening houdt met overtreding buiten schuld**

EUROPESE COMMISSIE

Mededeling van de Commissie — Mededeling van de Commissie over interpretatieve richtsnoeren voor de artikelen 6 en 7 van Richtlijn (EU) 2019/520 betreffende de interoperabiliteit van elektronische tolheffingssystemen voor het wegverkeer en ter facilitering van de grensoverschrijdende uitwisseling van informatie over niet-betaling van wegentol in de Unie, PB C, C/2025/6688, 15.12.2025

Verzekeringen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-696/25 (Slovensko zavarovalno združenje), verwijzing uit **Oostenrijk** over **Brussel I bis, verkeersongeval** van Oostenrijker die schade heeft opgelopen op een Kroatische snelweg met een in Slovenië geregistreerd (**niet WA verzekerd**) voertuig. Geldt de **uitzonderingsregel** van artikel 11 Brussel I bis zodat de schade voor de Oostenrijkse rechter bij het Sloveens garantiefonds verhaald kan worden, waarbij de vraag rijst of dat **fonds** wel aangemerkt kan worden als '**verzekeraar**'?

Vrij verkeer

HvJ – ARREST – C-366/24 (Amazon EU) – 18 december 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:990 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/123/EG – Artikelen 34 en 36 VWEU – Vaste boekenprijs – Vrij verrichten van diensten – Vrij verkeer van goederen – Behoud of bevordering van de culturele verscheidenheid – Online boekverkoop – Nationale regeling die voorziet in een minimumtarief voor een dergelijke levering – Verkoopmodaliteit

Sinds 1981 is één boekenprijs ingevoerd om eerlijke toegang tot literatuur in heel Frankrijk te garanderen. Bijna veertig jaar later breidt de zogenaamde “Darcos”-wet van 2021 deze beschermende maatregel uit naar het digitale tijdperk door een minimumtarief van 3 euro in te voeren voor de levering van boekbestellingen onder de 35 euro. De Franse overheid beoogt daarmee de onafhankelijke boekhandels te beschermen en het pluralisme in de uitgeverij te behouden.

Amazon komt op tegen deze regeling. De Franse Conseil d'État stelt het Hof vragen in dit verband. De bijzonderheid van de zaak is gelegen in het feit dat de verwijzende rechter het Hof enkel vragen stelt over de Unierechtelijke bepalingen in het licht waarvan hij de regeling in kwestie moet onderzoeken, en dat hij niet ten gronde de vraag stelt of de betrokken regeling verenigbaar is met het Unierecht.

Nederland, België, Spanje, Frankrijk en Finland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 1, lid 4, van richtlijn 2006/123/EG moet aldus worden uitgelegd dat daarbij een door een lidstaat genomen maatregel waarbij ter bescherming of bevordering van de culturele verscheidenheid minimumtarieven worden vastgesteld voor de levering, op het grondgebied van die lidstaat, van boeken die niet door de koper in een boekdetailhandel worden opgehaald, wordt uitgesloten van de werkingssfeer van deze richtlijn.

De artikelen 34 en 56 VWEU moeten aldus worden uitgelegd dat een door een lidstaat genomen maatregel tot vaststelling van minimumtarieven voor de levering op het grondgebied van die lidstaat van boeken die niet door de koper in een boekdetailhandel worden opgehaald, uitsluitend moet worden onderzocht in het licht van het door artikel 34 VWEU gewaarborgde vrije verkeer van goederen en niet kan worden geacht betrekking te hebben op een „verkoopmodaliteit” in de zin van het arrest van 24 november 1993, Keck en Mithouard (C-267/91 en C-268/91, EU:C:1993:905).

- E The imposition, by a national measure, of minimum charges for the home delivery of books must be analysed in the light of the rules on the free movement of goods (persbericht)

HvJ – CONCLUSIE – C-626/24 (Pragon) – 18 december 2025 – A-G Biondi – Tsjechië – ECLI:EU:C:2025:1004 – conclusie

Verordening (EU) 2017/625 – Nationale regelgeving die voorziet in een verplichting tot voorafgaande kennisgeving van de invoer van voedingssupplementen uit andere lidstaten

De onderhavige zaak betreft een Tsjechische regeling die marktdeelnemers, zoals Pragon, die voedingssupplementen uit een andere lidstaat ontvangen een algemene verplichting oplegt om de bevoegde autoriteiten daarvan vooraf in kennis te stellen. Deze kennisgeving moet ten minste 24 uur voor de aankomst van de producten op de plaats van bestemming plaatsvinden en moet de gegevens bevatten die nodig zijn voor het uitvoeren van een risicoanalyse en het plannen van officiële controles van die voedingssupplementen. Op deze manier menen de Tsjechische autoriteiten te waarborgen dat de op hun grondgebied aanwezige voedingssupplementen veilig zijn. Die verplichting tot voorafgaande kennisgeving doet echter wel enige twijfel rijzen over de verenigbaarheid ervan met het Unierecht.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 7, van verordening (EU) 2017/625 verzet zich tegen een regeling die voorziet in een algemene en doorlopende verplichting tot stelselmatige voorafgaande kennisgeving van de aankomst op nationaal grondgebied van een hele categorie levensmiddelen, zoals voedingssupplementen, die gepaard gaat met de verplichting om de informatie te verstrekken die noodzakelijk wordt geacht voor het verrichten van een risicoanalyse en het plannen van officiële controles.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-716/25 (Società Agricola Jure), verwijzing uit **Italië**. Staat het Unierecht inzake hennepteelt (art. 38 VWEU en landbouwverordeningen) en het **vrij verkeer van goederen** (art. 34-36 VWEU), in de weg aan een **nationaal verbod op het gebruiken en verhandelen van delen van de Hennepplant**.

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – Rosca t. Moldavië – 11 december 2025 – 60943/15 – ECLI:CE:ECHR:2025:1211JUD006094315 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Artikel 10 EVRM – Afwijzing smaadprocedure door voormalig rechter tegen president van een gerecht – Schending

Samenvatting onder: [rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM – ARREST – Danileț t. Roemenië – 15 december 2025 – Grote Kamer – 16915/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:1215JUD001691521 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 10 EVRM – Schending vrijheid van meningsuiting van Roemeense rechter wegens sanctie naar aanleiding van Facebook-post

- Link naar video-uitleg over deze uitspraak: [Video-uitleg over de zaak Danileț tegen Roemenië. - YouTube](#)
- Link naar video van met de gehele uitspraak: [Grand Chamber judgment delivery Danileț v. Roumanie - YouTube](#)
- Judging Independence (Verfassungsblog)
On Monday, the European Court of Human Rights (ECtHR) held in Danileț v. Romania that judges cannot be disciplined for publicly defending the constitutional order or commenting on the functioning of justice, provided they do not cross the lines of impartiality, propriety, or incitement.

HvJ – CONCLUSIE – C-598/24 (Gandul Media network) – 18 december 2025 – A-G Szpunar – ECLI:EU:C:2025:1002 – [conclusie](#)

Richtlijn 2001/29/EG – Auteursrecht en naburige rechten – Reproductierecht – Recht van mededeling aan het publiek – Begrip ‚werk‘ – Op Facebook gedeelde korte tekst die is overgenomen in de onlinepers – Beperking voor verslaggeving over actuele gebeurtenissen – Mate van harmonisatie

Samenvatting onder : [IE](#)

EHRM factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)
- [ECHR-KS – Article 10 Contributions to public debate: Journalists and other actors](#)
- [ECHR-KS – Article 10 Hate speech](#)
- [ECHR-KS – Articles 8, 13 and 14 Protection against hate speech](#)
- [ECHR-KS – Article 10 Protection of journalists and journalistic activities](#)
- [Thematic factsheet: Freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging en demonstratierecht

EHRM – ARREST – Tsaava e.a. t. Georgië – 11 december 2025 – Grote Kamer – 13186/20 – 16757/20 – 20129/21 – 20175/21 – 39382/21 – persbericht – arrest

Artikelen 3, 10 en 11 EVRM – Gebruik (overmatig) geweld door politie tijdens anti-regeringsprotest – Onvoldoende onderzoek – Schending

Klagers zijn deelnemers aan een groot anti-regeringsprotest voor het parlamentsgebouw in Tbilisi en journalisten die daarvan verslag deden. Zij hebben verwondingen opgelopen door het gebruik van rubberkogels door de politie of zijn mishandeld door politieagenten. Het strafrechtelijk onderzoek naar het geweld dat de politie heeft gebruikt om de demonstratie uiteen te slaan loopt nog steeds. De klagers hebben bij het EHRM klachten ingediend op grond van artikelen 3, 10 en 11 van het EVRM.

Het Hof oordeelt dat, hoewel het onderzoek al meer dan vijf en een half jaar heeft geduurd, het nog steeds niet heeft geleid tot een grondige beoordeling van alle omstandigheden; evenmin heeft het geleid tot vaststellingen met betrekking tot de identiteit van de functionarissen die buitensporig geweld hebben gebruikt of het gebruik daarvan hebben bevolen.

Het Hof oordeelt dat er geen enkel bewijs is dat de verwondingen van klagers het onvermijdelijke gevolg zijn geweest van hun eigen gedrag. De politie lijkt rubberkogels te hebben gebruikt als algemeen wapen voor crowd control. Er zijn met name tekortkomingen in het Georgische wettelijke kader wat betreft het gebruik van rubberkogels door de politie tijdens demonstraties en de manier waarop demonstraties uiteen kunnen worden gedreven. Bovendien is het niet gerechtvaardigd of evenredig om de klagende journalisten te beletten de gebeurtenissen veilig en vrij te verslaan.

Hoewel enige rechtvaardiging kan worden gevonden voor het uiteendrijven van de demonstratie, vooral omdat deze plaatsvond vlak buiten het parlamentsgebouw en sommige demonstranten het gebouw wilden bestormen, is het Hof van oordeel dat de wijze waarop de demonstratie uiteen zijn gedreven niet gerechtvaardigd was omdat een bevel daartoe ontbrak en ook geen duidelijk hoorbare waarschuwing over het aanstaande gebruik van rubberkogels was gegeven. Bovendien is er een ongerechtvaardigd niveau van geweld gebruikt, waardoor de klagers en anderen lichamelijk letsel hebben opgelopen. De Grote Kamer heeft aangegeven dat de Georgische autoriteiten maatregelen moeten treffen, met name met betrekking tot de regulering van het gebruik van rubberkogels en de implementatie van regels en adequate waarborgen voor het juiste gebruik ervan. Schending van artikelen 3, 10 en 11 EVRM.

Rechter Serghides heeft een deels afwijkend oordeel (dissenting opinion) afgegeven.

EHRM – ARREST – Anti-Corruption Foundation (FBK) e.a. t. Rusland – 16 december 2025 – 13505/20 e.a. – ECLI:CE:ECHR:2025:1216JUD001350520 – persbericht – arrest

Artikelen 8, 10, 11 en 18 EVRM – Artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM – Overheidsmaatregelen tegen oppositie – Schending meerdere fundamentele rechten

Klagers zijn onder meer een Anti-Corruptie Stichting. De zaak betreft een toenemend patroon vanaf 2019 van maatregelen tegen organisaties met een connectie met Aleksey Navalnyy, zijn familieleden, en personen die zich met hem associëren en hun families. Dat wil onder meer zeggen gecoördineerde onderzoeken van woningen en kantoren, het ontnemen van eigendommen gedurende deze onderzoeken, het bevriezen van bankrekeningen, het registreren van de Stichting als 'buitenlandse agent' en vervolgens aanwijzen als 'extremistisch', net als de andere organisaties die in deze zaak klachten hebben ingediend. Het EHRM oordeelt unaniem met betrekking tot alle 139 klachten dat schendingen hebben plaatsgevonden van artikel 8 (privéleven), artikel 10 (vrijheid van meningsuiting),

artikel 11 (vrijheid van vereniging), artikel 18 (inperking van de toepassing van beperkingen op rechten) EVRM, en van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM (bescherming van eigendom). Artikel 18 EVRM luidt als volgt: De beperkingen die volgens dit Verdrag op de omschreven rechten en vrijheden zijn toegestaan, mogen slechts worden toegepast ten behoeve van het doel waarvoor zij zijn gegeven.

OVERIG

- N.J.L. Swart, Het recht om te demonstreren in de democratische rechtstaat - Onderzoek naar het Nederlandse demonstratierecht vanuit internationaalrechtelijk, empirisch, rechtsvergelijkend en rechtstheoretisch perspectief, [WODC - 2025](#)
- Veroordeling wegens huisvredebreuk in kantoor van ING-bank (artikel 138 Sr) tijdens een demonstratie. ([NJ 2025/326](#)). De verwerping van het verweer dat ontslag van alle rechtsvervolgung moet volgen is ontoereikend gemotiveerd, HR 30-09-2025, ECLI:NL:HR:2025:1437, m.nt. N. Rozemond

EHRM – factsheets en guides

- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Thematic factsheet: Freedom of assembly and association](#)

Witwassen en terrorisme

HvJ – CONCLUSIE – [gevoegde zaken C-684/24 en C-685/24 \(Across Fiduciaria e a. Unione Fiduciaria e a.\)](#) – 11 december 2025 – A-G Richard de la Tour – Italië – [ECLI:EU:C:2025:964](#) – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2015/849 – Artikel 47 Handvest – Voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering – Informatie over de uiteindelijk begunstigen van trusts en soortgelijke juridische constructies – Legitiem belang – Grondrechten van de uiteindelijk begunstigen

Meerdere Italiaanse fiduciaire vennootschappen zijn bij Italiaanse rechter in eerste aanleg opgekomen tegen de beslissing van de Italiaanse regering waardoor fiduciaire mandaten van fiduciaire vennootschappen worden gerekend tot soortgelijke juridische constructies als die van trusts, met als gevolg dat zij verplicht zijn om informatie over de uiteindelijk begunstigen van deze mandaten te verstrekken.

Verzoeksters voeren aan dat de Italiaanse regeling onverenigbaar is met de Unieregeling ter zake, dat laatstgenoemde regeling zelf ongeldig is en dat de maatregelen naar Italiaans recht ongeldig zijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Uit het onderzoek van de prejudiciële vragen is niet gebleken van elementen die afbreuk kunnen doen aan de geldigheid van artikel 31, leden 1 en 2, lid 4, eerste alinea, onder c), en lid 10 van richtlijn (EU) 2015/849.

Artikel 31, leden 1, 2 en 10, van richtlijn 2015/849 verzet zich niet tegen een nationale regeling die fiduciaire mandaten van fiduciaire vennootschappen als economisch-juridische transacties die op grond van hun wezenlijke kenmerken worden beoordeeld, rekent tot soortgelijke juridische constructies wanneer de structuur en functie ervan ertoe leiden dat goederen op naam van een ander worden

gesteld. Het feit dat fiduciaire mandaten van fiduciaire vennootschappen aan verplichtingen zijn onderworpen en onder toezicht staan van de nationale autoriteiten, is in dit verband irrelevant.

Artikel 31, lid 4, eerste alinea, onder c), van richtlijn 2015/849, verzet zich niet tegen een nationale regeling volgens welke particulieren met een relevant en gedifferentieerd juridisch belang, met inbegrip van vertegenwoordigers van diffuse belangen, toegang hebben tot informatie over de uiteindelijk begunstigten van soortgelijke juridische constructies indien het noodzakelijk is om te weten wie de uiteindelijk begunstigten zijn teneinde een met een wettelijk beschermde situatie overeenstemmend belang te behartigen of te verdedigen, indien deze particulieren beschikken over concreet en gedocumenteerd bewijs dat de uiteindelijk begunstigde niet overeenkomt met de juridische eigenaar, waarbij tevens is vereist dat het belang rechtstreeks, concreet en actueel is en, in het geval van entiteiten die diffuse belangen vertegenwoordigen, niet samenvalt met het belang van individuen die tot de vertegenwoordigde categorie behoren.

Artikel 31, lid 7 bis, van richtlijn 2015/849, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest, verzet zich niet tegen een nationale regeling die aan een niet-rechterlijk bestuursorgaan de bevoegdheid verleent om te beoordelen of alle noodzakelijke voorwaarden zijn vervuld voor de toekenning van een uitzondering op de toegang tot informatie over de uiteindelijk begunstigten van met trusts vergelijkbare juridische constructies, op voorwaarde dat de op het besluit van dat orgaan volgende gerechtelijke procedure de mogelijkheid omvat om, in voorkomend geval, de rechten van deze uiteindelijk begunstigten tijdens de procedure te vrijwaren, ook door middel van voorlopige maatregelen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-621/25 (VB Investments), verwijzing uit **Letland**. Kan een rechtspersoon die als tussenpersoon betalingen faciliteert tussen verbonden vennootschappen maar geen juridische diensten verleent, worden aangemerkt als **‘onafhankelijke beoefenaar van een juridisch beroep’** en daarmee als **meldingsplichtige entiteit** onder **richtlijn 2015/849 (anti-witwas)**.

OVERIG

- Voortgang nieuwe anti-witwasaanpak (Bijzonder strafrecht)
- UN publication | Protecting Human Rights while Using Artificial Intelligence to Counter Terrorism (Ellen Timmer)
- AMLA's regelgevingspagina (Ellen Timmer)

AMLA, de nieuwe Europese antiwitasautoriteit [1] heeft een pagina met nadere regelgeving, met als titel ‘Regulatory Instruments’. Het betreft door AMLA ontworpen regels en regels afkomstig van de Europese Banken Autoriteit (EBA) en de Commissie die tijdelijk van toepassing blijven. Zo te zien betreft het momenteel regels die alleen voor de financiële sector van belang zijn.

Deel II – Algemeen

Algemeen

- The **Constitutional Identity of the EU**; This blog welcomes the identification of the EU by the ECJ as a breakthrough in the debate about its nature. The establishment of its identity as a democratic union of democratic states is indispensable for the EU's efforts to defend its constitutional achievements. ([European law blog](#))
- Gezamenlijke verklaring van het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie over de **wetgevingsprioriteiten van de EU voor 2026**, [PB C, C/2025/6793, 23.12.2025](#)
 - EU-instellingen presenteren gezamenlijke verklaring met de wetgevingsprioriteiten van de EU voor 2026 ([ECER](#))
- Cyprus per 1 januari voorzitter van de Raad van de EU ([ECER](#))

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

[New! Human Rights in the Armed Forces](#)
[NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
[NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
[Access to Justice for Women](#)
[Alternative Measures to Detention](#)
[Alternatives to Immigration Detention](#)
[Asylum and Human Rights](#)
[Children's Rights - Key Challenges](#)
[Child-friendly Justice](#)
[Combating Trafficking in Human Beings](#)
[Data Protection and Privacy Rights](#)
[Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
[Family Law and Human Rights](#)
[Freedom of Expression](#)
[Hate Crime and Hate Speech](#)
[Internal Displacement](#)
[International Cooperation in Criminal Matters](#)
[Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
[Introduction to the European Social Charter](#)
[Judicial reasoning and human rights](#)
[Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
[Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)
[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)
[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)

[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement Introduction to the European Convention on Human Rights](#)”, a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

[ERA trainingen](#)

[Series of pan-European legal seminars](#)

[Series of language seminars](#)

[EJTN catalogus 2026](#) nieuw

EJTN online conversation classes in English, French, German, Italian, and Spanish to launch in February ([EJTN](#))

13 januari 2026	ECER-kennisbijeenkomst over het Frontex-arrest op dinsdag 13 januari 2026 van 11:30 tot 12:30 (ECER)
26 januari 2026	Fundamental rights in EU climate and energy transition in housing – online launch event, 26 januari 2026 (FRA)
16 en 17 april 2016	Workshop on ECHR and sport: Impact of Strasbourg and Luxembourg Courts on Lex Sportiva, 15 en 16 april 2026 (ECHR blog)
3 juni 2026	Praktijkcursus prejudiciële vragen [HvJ], 12.30 - 17.00 uur (fysiek in Den Haag en online) (Bijzonder strafrecht)
4 en 5 juni 2026	Workshop on Positive Obligations and Discrimination in the Case Law of the European Court of Human Rights , Lund (Zweden)

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Knowledge Sharing platform \(ECHR-KS\)](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

AI

- [Nieuwsbrief van de kennisgroep AI & recht](#) (alleen intern)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Privacy en bescherming persoonsgegevens

- [Anna Berlee – Privacynieuwsbrief](#) nieuw

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EUAA](#) (European Union agency for asylum)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)

[NEMIS: newsletter on European migration issues](#)

[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)

[NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL](#) – European database of asylum law)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA](#) (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- [HUDOC](#) (EHRM)
- [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

NL zaken bij het HvJEU

datum	zaaknr.	naam	NL verwijzing	conclusie	arrest	einduitspraak	onderwerp
2-12	C-34/24	Stichting Right to Consumer Justice en Stichting App Stores Claims	ECLI:NL:RBAMS:2023:8330		ECLI:EU:C:2025:936		IPR; mededinging;
4-12	C-440/25	Ebilum	ECLI:NL:RBDHA:2025:11958	ECLI:EU:C:2025:939			Geloofwaardigheidsbeoordeling asielrelaas

11-12	C-665/24	Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport)	ECLI:NL:CBB:2024:678		ECLI:EU:C:2025:960		Navulverpakkingen voor e- sigaretten; onjuiste vermelding nicotinegehalte
-------	----------	---	--------------------------------------	--	------------------------------------	--	---

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
13-11	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2025:10377	EAB
2-12	CBb	ECLI:NL:CBB:2025:630	Diervoeders; voeder veiligheidsvoorschriften; chlooramfenicol
24-12	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2025:6395	Geneesmiddelenrichtlijn
29-12	Rb. Den Haag, zittingsplaats Roermond	ECLI:NL:RBDHA:2025:25445	Asiel; willekeurig geweld; glijdende schaal'; subsidiaire bescherming

NL zaken bij het EHRM

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
20.11	STRIKE-OUT	Andrea t. Nederland	42069/22	2 EVRM	Recht op leven – Zelfmoord in jeugdzorginstelling – Medische nalatigheid
26.11	GECOMMUNICEER DE ZAAK	F.S.	14652/24	5 EVRM	Voorlopige hechtenis
12.12	GECOMMUNICEER DE ZAAK	De Heer	39959/23 39976/23	8 EVRM	Uithuisplaatsing minderjarige kinderen – Besluitvormingsproces
11.12	GECOMMUNICEER DE ZAAK	Vos	11663/25	8 EVRM	Uithuisplaatsing minderjarige kinderen – Besluitvormingsproces

Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van het Hof. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Adviezen
21.8.25	Oekraïne	Woonrecht van non in klooster	8 EVRM	<u>P16-2025-001</u>	
13.11.24	Roemenië	Tuchtrecht; Rechter; keuring mentale gezondheid	8 EVRM	<u>P16-2024-002</u>	20.12.24 <u>Afwijzing van het verzoek</u>
6.2.24	Roemenië	Eigendomsrecht en recht op eerlijk proces; inbeslagneming van som geld van ambtenaar	6 EVRM	<u>P16-2024-001</u>	26.6.24 <u>Afwijzing van het verzoek</u>
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	9 EVRM	<u>P16-2023-001</u> <u>Persbericht</u> <u>16.5.23</u>	<u>ADVIES</u> 14.12.2003
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	6 en 8 EVRM	<u>P16-2022-001</u> <u>Persbericht</u> <u>8.11.22</u>	<u>ADVIES</u> 13.4.23 <u>persbericht</u>
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	1, Eerste Protocol EVRM	<u>P16-2021-002</u> <u>Persbericht 2.6.21</u>	<u>ADVIES</u> 13.7.22

11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	3 en 7 EVRM	P16-2021-001 <u>Persbericht</u> <u>12.5.21</u>	<u>ADVIES</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVIES</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVIES</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVIES</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>